

... lempi
je vsakši
nouvi dén.

A large, close-up portrait of a woman with short, dark, wavy hair, smiling warmly at the camera. She is wearing a dark-colored button-down shirt and a thin chain necklace. The background is slightly blurred, showing what appears to be an indoor setting with some foliage.

Prof. dr.
Gabi Čačinovič Vogrinčič

 Natalija Juhnov

Pred nami sta dva meseca, ki za večino pomenita čas dopustov, oddiha, potovanj in nasploh vsega prijetnega. K vsemu temu (pa tudi tistim, ki si ničesar od tega ne morejo privoščiti) bomo v četrtek, 31. julija, dodali novi Pén.

Té sta pa z
balonon šla na
medeni keden?

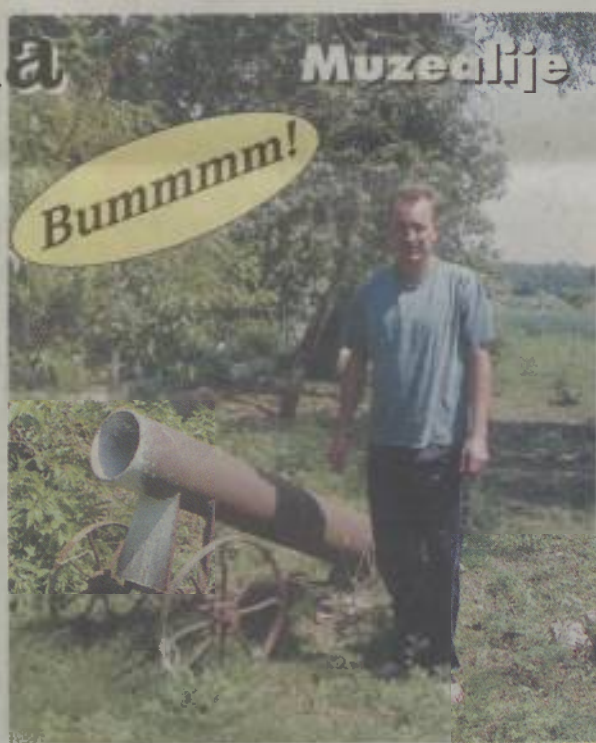
Družinska tradicija: balonarstvo

Pionirji balonarskega letenja v Pomurju so pravočasno poskrbeli za prav tako navdušene letalske naslednike. To velja tudi za ponosnega očka (tasta) ŠTEFANA BERTALANIČA, ki je ondan oddal sina BOŠTJANA (med drugim glasbenega redaktorja na Murskem valu). Za nedoločen čas ga je vzela v zakup MIRELA. Seveda poroka ni minila brez poskusne balonarske vožnje obeh mladoporočencev - prvi pomurski pilot Pišta ob tem ni imel pomislekov, saj je že prej ves čas trdil, da nad 300 m nadmorske višine ni greha!

Naj se zna (in vidi)!

Komur ni jasno, kaj je to možnar, naj se odpravi v PINCE - MAROF. Možnarist LEON RUBIN vam bo zaupal vse njegove skrivnosti in vam ga seveda pokazal (možnar).

Nekateri Leonovi znanci pa namigujejo, da je možnarist pripravljen popotovati po vsem nam dragi Sloveniji, da bi vesoljnemu občestvu pojasnjeval možnarske skrivnosti. Seveda pa ne zastonj!

Šampi(nj)oni Real S. V.

Medtem ko so v prvi ligi komaj ostali med najboljšimi (Mura) in so v drugi ligi neslavno propadli (Križevci, Naf-ta), se na obronkih goriškega poraja šampionska ekipa, ki podira vse rekorde. Že drugič zaporedoma so prvaki (občinske malonogometne lige + pokalni) in nihče jim ne more do živenga! Gre za »fuzbalerje« KMN SUHI VRH, sicer v Evropi znane kot REAL S. V.

Gasilski slavalok novoporočencema

»Slišali smo, da sta se v LOGAROVCIH vneli dve srci in gasilci nismo prišli, da ju pogasimo, ampak da plamen ljubezni ohranimo v vajinih srcih ...«

Tako sta poveljnik in podpoveljnik GZ Križevci (pri »Lotmerki«) pričakala svojega predsednika in ženina Marjana Kolarja. Pred vaško kapelo v Logarovcih je

To mi delaj!

Meni tudi
malo špricni!

pripeljal svojo izvoljenko Tanno. Gasilci (v glavni vlogi so bili tisti iz PGD Vučja vas) so »mladoženca« presenetili z vodnim slavalokom, pri čemer so »mlado« zaščitili z »marelo«, Marjan pa je bil deležen nekaj vodne megle.

Vesna grofica, Ivan Grof, Filip pa njun pisar

Dvorec RAKIČAN je pravšnje okolje za vse, ki se počutite »srednjeveško«. Če ne verjamete, vas lahko prepričata fotografiji.

Na prvi je dvorni pisar, ki je v enem od naslednjih življenj (tam nekje ob prelomu tisočletja) postal novinar, predvsem pa poznavalec romskega vprašanja. Če ga niste spoznali: gre za Filipa Matka, priložnostno tudi starega dobrega dedka Mraza.

Na drugi pa se bohotita graščakinja, sicer prva dama Izobraževalnega centra Rakičan, Vesna Laissani in človek, ki mu v tem primestnem kraju že dolga leta pravijo graščak (in to očitno povsem upravičeno): Ivan Karoli. zabar

Džuban »šrajfa«

Na nedavnem reliju starih vozil v Soboti je bilo tudi nekaj prominen-
cence. S fotoaparatom smo presenetili ponosno sedečega poslanca v DZ, GEZO DŽUBANA.

A tokrat je poslanski stolček zamenjal za se-
dež džipa iz leta 1955, ki ga je nekoč uporabljala

ameriška vojska. Geza je rekel, da bo končno lahko počel, kar si je vedno

želel – tu in tam malo »šrajfo«.

lanše

Sedma sila že ve!

Ocenjevanja

Prva z desne (doktorski »kaput«) je LIDIJA KOSI (R SLO). Poleg nje (levo) njuha LUDVIK KOVAČ (VESTNIK). Njegova kolegica (še malo levo, v črnem) SILVA EÖRY (MURSKI VAL) pa uživa. Mož (z brki, ki so zaradi daljave slabo vidni) pri Silvi, ki si vztrajno zapisuje, sliši na ime OSTE in priimek BAKAL (PEN + 34 DRUGIH ELEKTRONSKIH IN PISNIH MNOŽIČNIH MEDIJEV).

Vsi štirje (pa še dva dodatno) so se poskusili v novem novinarskem športu, imenovanem ocenjevanje sirov. Gostitelji na sejmišču v GORNJI RADGONI pravijo, da so se glede na to, da gre za disciplino, pri kateri ni nujna dobra fizična pripravljenost, zelo dobro odrezali. Posebej še, ker k siru »paše« tudi žlahtna kapljica!

zabar

Zgodovina

Mura 2002/2003 je ostala v ligi, nova to še mora ponoviti!

Vej pa zdaj
špila že čista(r)
drüjga Mura!

Zadovoljna ekipa Mure (danes in nikoli več)

Žogobrcarsko prvenstvo se je končalo in naš športnotutarski sodelavec se je potrudil, da je ovekovečil uspeh našega edinega prvoligaša, ki se je uspel obdržati v NAJ slovenski nogometni družini.

Zlatko Gabor – trener za gasilske intervencije (medtem že pomočnik trenerja vseh trenerjev)

In še pesniško navdahnjene FRBOVE vrstice:

Zakaj je Mura ostala v ligi?
... zato, ker je Muro vodil »Ziko«,
ker ima igralce in Treziko!

Stalna spremljevalka treningov Mure Trezika z vnukinjo in vratarjem Lukom

Rudi je pozabil, kdaj se je poročil

Pentutarska
nadaljevanka

Gizela Števančec, 82-letna mati štirih otrok, med katerimi je tudi Majda, soproga enega najbolj znanih Prekmurcev Rudi Cipota, je zelo zanimiva in hvaležna sogovornica. Najprej je delala kot laborantka v nekdanji lekarni Žmavec, večji del življenja pa je bila informatorka na Gasilski zvezi Murska Sobotica, kjer je z družino tudi dobila stanovanje. Posebej se spominja, kako se ji je smilil prihodnji zet Rudi, ko ga je spoznala. Bilo je nekje v času, ko je bil Rudi pri vojaki. »Spomnim se,

svojega dela pogosto prihaja pozno domov. Zgodba zase pa so babičina kosila, saj gre za nekaj posebnega, predvsem so takrat na mizi edinstvene tradicionalne prekmurske jedi, zato ne preseneča, da ima ne le ob nedeljah, temveč skoraj vsak dan na kosilu tudi Rudi in njegove. »Mi smo prezaposleni in nimamo preveč časa misliti na to, kaj bomo jedli, povrh pa je moja tašča odlična kuharica. Res je sicer, da gremo včasih skupaj ven na kosilo, toda to ni to. Moram povedati, da imam en-

kako je moji hčerki pisal prav vsak dan. Že takrat je bil Rudi profesor na gimnaziji in to je bilo za nas veliko, čeprav tudi sami nismo bili neznani, saj je bil pokojni mož privatnik - mizar. Zato smo bili nanj resnično ponosni. To je moj najboljši zet, ki skrbi, da imam prav vse. Res je dečko in pol. Nikoli v življenju se nisva sporekla, kvečjemu sem se zamerila hčerki, ko sem za zavzela za Rudi. Veste, kako je, žene bi bile rade, da bi bil mož vedno doma, toda jaz se zavedam, da mora imeti moški občasno tudi svojo pot (naj se pozlatijo njene besede, je zdaj najbrž pomislil marsikateri zet). Včasih se tudi kaj spiše kolegi in potem je ogenj tukaj. Najhuje mi je bilo, ko so odšli na dopust in jih nekaj časa ni bilo. Res smo ena velika družina, kjer se imamo vsi radi,« pravi čila babica Gizela.

Rudi je svoji tašči lahko še posebej hvalježen, da jima je z Majdo vzgojila hčerki Anjo in Urško, kajti že v vrtec sta dekleti hodili od priljubljene babice, potem pa v osnovno šolo in na koncu tudi v gimnazijo. Tudi danes, ko prihajata s študija iz Ljubljane, se ob koncu tedna najprej ustavita pri babici Gizeli in šele potem nadaljujeta pot proti Predanovcem, kjer je družinska hiša Cipotovih. Tam bi lahko živela tudi babica Gizela, a je ona raje v svojem stanovanju, čeprav se zaveda, da bi bila občasno dobrodošla, da bi zaščitila zeta pred hčerko, ko zaradi specifičnosti

kratno taščo, kakršno redko srečaš,« je dejal Rudi, ki pa se ni spomnil niti, kdaj se je poročil, čeprav je to pri ženskah ena največjih zamer. Najprej naj bi bilo to leta 1978, a se je pozneje premislil in dejal, da dve leti prej, torej leta 1976. »Bil sem v Ljubljani pri vojaki in nekje maja, ko sem bil na dopustu, sva se z Majdo spoznala. Že novembra istega leta pa je prišlo do poroke. Pred tem pa sem nekako vmes spoznal tudi svojo taščo, saj sem jih obiskal vedno, ko sem bil na »vikend« dopustu. Po vojski je Rudi še do leta 1978 poučeval na gimnaziji, potem pa je šel na Zavarovalnico Triglav, kjer je tudi danes. Poleg službe pa ima Rudi, kot je znano, tudi veliko drugih obveznosti (ŠD Triglav, balonarstvo, jadrastvo, odbor za gospodarstvo, Klub podjetnikov in managerjev, Regionalni center ZOTK, Protestantsko društvo, PAC, NK Mura, Regionalni razvojni program, poučevanje matematike ...) in zato niti ne preseneča, da je pogosto odsoten. Soproga Majda to sicer razume, a kljub temu je občasno potrebna taščina pomoč.

P. S.: Če že (še) imate taščo (zeta) in menite, da bi skupaj z njo (njim) sodili v »pentutarsko nadaljevanko«, pokličite po telefonu 041 733 945. Enako lahko pokličejo tudi vsi drugi, ki poznajo kakšen par tašča & zet, ki bi ju predstavili v Peni.

Oste B.

Tako se s »korbačem« zamahne ... Vlado Zver ...

Pastirski običaj še iz časov paše, ki se ga nekateri še živo spominjajo, v naši pokrajini hvala bogu spet dobiva veljavo. Ponekod zdaj že kot svojevrstna turistična atrakcija, drugod še vedno kot ostalina nekega časa.

Ogenj in jutranja zarja, okrog njega pa novodobni pastirji ... čarobno!

»Risauska nedela«

Predvsem v dolinskem delu Prekmurja je običaj še živ. Na »risausko nedelo« zgodaj zjutraj, ko je še tema, se moške in fantje podajo na jaso, kjer zakurijo ogenj. Čast je, če si prvi in potem takem nisi zaspanec, sramota pa toliko večja, če spiš predolgo. »Sopilopi«, »copilopi« in še kakšen podoben izraz se prime tistega, ki najdlje spi, za vse leto. V Odrancih so običaj pripravili drugič. Oblekli so pastirske obleke, pokali z biči, metali kamen in preska-

... in takole počli. Če se ti seveda ne zvije okrog vratu ali naredi »mezlike« na hrbtu!

kovali ogenj, jedli kruh z zaseko, salom, česnom, čebulo in pili domače vino. Podobno se je dogajalo v Beltincih, kjer ta običaj obujajo na več mestih in ga v vseh teh letih praktično niso prekinili. Marofčani so bili od nekdaj znani po pokanju s »korbači«, močnejšimi in dolgimi biči. Prav gotovo se ravno pri pokanju vidi prenos tradicije na mlajšo generacijo. »Korbače« namreč zdaj v rokah vihtijo sami mladi fantje. Sicer pa je »risausko« jutro pomembno še za nekaj. Mlada dekleta so se, da bi bila lepa in bi se znebila morebitnih sončnih peg, morala to jutro umivati v rosi. Menda pomaga, le da je danes marsikateremu dekletu ob treh zjutraj, ko je še rosa, težko vstati iz tople postelje. Verjemite pa, da ga ni lepšega kot ptičje petje ob treh zjutraj, ko se dan še prebuja. Še posebej, če je to »risausko« jutro.

Vsa dekleta bi rada bila lepa – tudi ta. Enkrat letno pa res ni težko vstati, se bos sprehoditi po rosi in se v njej umiti, so prepričane Smilja Škafar, Anita Šinček in Helena Gjorek.

Boštjan Rous

N. Juhnov in J. Žerdin

Pas ali rafija na koncu biča (to je lista, kar počli) se hitro »ponūca«, zato je včasih potreben tudi remont. »Marofčani v Beltincih tou šče znajo!« Branko Gjorek in Vlado Zver sta to tudi dokazala.

Martin Pintarič: Tako se »paja« pri pravem ognju, potem namaže najprej s česnom, nato pa še z zaseko ali salom. Dobeeeeeeeeeer!

»Ti, boš probau!« Ajdi, vej si že dolgo nej!«

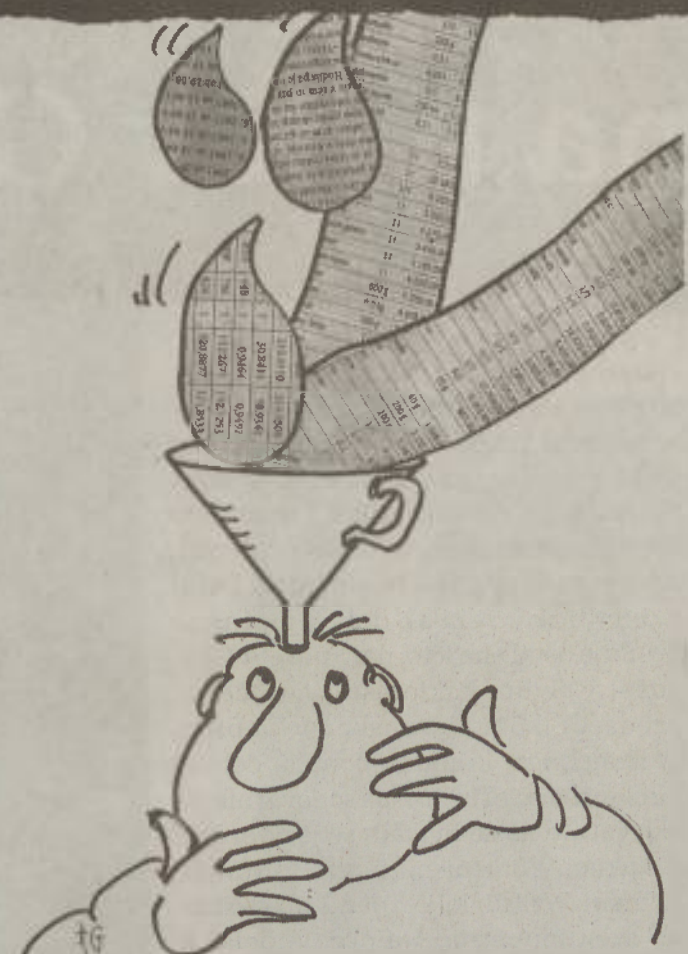
In kdo pravi, da pastirjev ni več. »Mij Odrančarje« še znamo!

Živimo v svetu besed, števil, formul in najrazličnejših informacij, s katerimi nas z vseh strani zasipajo časopisni in vizualni mediji. Mnogim se je težko najti med dobrimi in slabimi vestmi, političnimi obljubami, filozofskimi nerazumljivostmi, bahavimi političnimi izjavami, novinarskimi lažmi in vsesplošnim pretiravanjem o boljši prihodnosti, lepših dnevih ... Besede so izgubile svojo vsebinsko vrednost, fraze so nas oblekle v sive pomene, skoraj nihče se več ne spomni kakšne lepe misli, pesniške metafore, izreka, ki bi bil prelomnica v človeški zgodovini; besede, ki so kot svečava, svetloba razblinile mrak neznanja, skrivnostnega.

Ste si zapomnili kakšen zgodovinski rek, drzno misel še bolj drznega osvajačca, znanstvenika, preroka? Na primer: KOCKA JE PADLA? Kdo jo je izgovoril, ob kakšni priložnosti? To je ena od Cezarjevih misli, ki se še danes pogosto citira. Zgodovina trdi, kako je dolgo okleval, da bi z vojsko prestopil reko Rubikon, kar je rimski senat prepovedal vsake-mu vojskovodji, ki bi se vračal iz Galije, vendar je Cezar slednjič izustil: »Alea iacta est!« (Kocka je padla!) Z vojsko je prestopil reko Rubikon in tako povzročil 29. leta pred Kristusovim štetjem odprt spopad z Republiko. Kocka je padla! mnogi še danes izgovarjajo pri sprejemanju kakšne pomembne, usodne odločitve.

Kdo je oče misli: »SPO-NAJ SAMEGA SEBE.« Sokrat. Njegovi učenci so ga cenili, ker ni bil samo filozof, marveč človek. Bil je amater modrosti, delfsko preročišče ga je imelo za najbolj modrega Grka; morda tudi zato, ker je rekel: »Vem le, da ničesar ne vem.« Ni nobenega pametnega razmišljanja brez razmišljanja o samem sebi. Filozofija se začne, ko se človek nauči dvomiti. Vsekakor so od tu dalje posamezniki resnično poskušali spoznati samega sebe in svet. Od Cezarjevih besed so postale še bolj znane besede, ki jih je izgovoril Galilejo Galileji. Čeprav se je italijanski fizik in astronom 1633. leta pred inkvizicijo odrekel Koper-nikovemu nauku o gibanju Zemlje okrog Sonca (če tega ne bi storil, bi končal na grmadi!), pa kljub temu ni mogel zatajiti znanstvene resnice. Ko je zapuščal sodišče, je zamrmral zgodovinsko resnico: »KLJUB TEMU SE VRTI!« (Eppur si muove!)

Mogoče je HEUREKA! najbolj znan vzklik v zgodovini človeštva. To besedo je, kot vemo, radostno izrekel grški matematik in fizik Arhimed iz tretjega stoletja pred Kristusom. Takrat je planil gol iz korita, v katerem se je kopal. V tem

Besede, misli, izreki

trenutku je namreč odkril temeljno pravilo hidrostatike, da telo, potopljeno v tekočino, na videz izgubi toliko svoje teže, kolikšna je teža iztisnjene tekočine. Prijatelji so presenečeno zrli golega znanstvenika, kako je gol tekkel po ulici, in niso niti slutili, da bo klic NAŠEL SEM! (Heureka!) prišel v zgodovino kot radostni vzklik pri vseh naslednjih odkritjih, spoznanjih ali rešilnih misli.

Natanko pred petdesetimi leti je novozelandski planinec Edmund Hillary izrekel stavka, ki sta obšla svet: »DALJE NE MOREVA ... NA VRHU SVA!« To je bilo ob pol dvanajstih 29. maja 1953. leta, ko je alpinist skupaj s šerpo Tensingom stopil na »streho sveta«. Bila sta prva alpinista, ki sta se povzela na Mont Everest, 8848 metrov visoko goro, na vrhu razvila britansko in nepalsko zastavo ter zastavico Združenih narodov. Šerpa je zakopal v sneg in led nekaj bonbonov in keksov v znak zahvale Čomolungmi (boginji Materi zemlji), kot Nepalci imenujejo najvišjo goro na svetu.

»KOPNO, VIDIM KOPNO!« je zaklical okrog dveh zjutraj 12. oktobra 1492. leta mornar Rodrigo da Triana, stražar na krmilu karavele Pinta, ko je zagledal na obzorju obrise neznanega otoka. Z ladje so takoj oddali topovski strel in z njim obvestili o odkritju admiralsko ladjo Santa Maria in poveljnika ekspedicije Krištofa Kolumba. Takrat so bili vsi prepričani, da so prišli do Indije - v bistvu pa so odkrili celino, ki je dobila kasneje ime Amerika. Mornar Rodrigo je dobil za svoje odkritje za nagrado svileni plašč in dosmrtno pokojnino španskega kralja v višini 10.000 marevedov.

Ko smo že na morju - in to je čas, ko nas lahko ohladi samo morje -, omenimo še avanturo britanskega viceadmirala Horatia Nelsona. Bil je 1801. V bližini Københavna so se britanske ladje spopadle z Danci. Poveljnik flote lord Parker je zaslutil, da bodo bitko izgubili, zato je dal svojemu ladjevju signal za umik. Ukaz pa Nelsonu ni bil všeč. Prinesel je daljnogled k desnemu očesu - ki ga je zgubil v bitki pri Korziki in je bil tako slep na desno oko - ter rekel svojim častnikom: »Ne vidim nobenega znaka za umik!« Na svojem jamboru je dal znak za napad,

planil na sovražnika, sledili so mu poveljniki drugih ladij in britanska flota je zmagala! Tako je tudi strateška laž prišla na seznam znanih zgodovinskih izjav.

V zgodovino so se zapisale tudi besede črnškega političnega voditelja Martina Luthra Kinga, izrečene 1963. leta: »I HAVE A DREAM.« (Sanjam ... kako bo nekega dne ta narod vstal in ugotovil resnico, da so vsi ljudje enaki. Sanjam, da bodo nekega dne sinovi nekdanjih lastnikov sužnjev in sinovi sužnjev sedeli za isto mizo bratstva.) Čeprav je postal pet let kasneje M. L. King žrtev atentata, so se njegove besede uresničile: ameriška družba je do danes odpravila številne krivične zakone. In ne samo zanj, tudi za mnoge druge še danes velja misel, ki jo je izrekel izumitelj telegrama Samuel Morse, ki je oddal 6. januarja v svet prvo brzojavko s stavkom: »Tisti, ki potrpežljivo čaka, ničesar ne izgubi!«

Spomnimo se besed ameriškega predsednika Kennedyja, ki je v Berlinu, ko je berlinski zid še čvrsto stal, izjavil: »ICH BIN BERLINER!« Ta isti Kennedy je kasneje rekel, kako je vse človekove probleme ustvaril človek sam, a samo človek je tisti, ki jih lahko tudi sam reši. Mnogo let pred njim je pesnik Charles Swinburne napisal skoraj podobno misel: »Slava človeku na višavah!« Človek je gospodar vseh stvari! Sir Julian Huxley pa je imel veliko zaupanje v človeštvo: »Človek je poslednja vrsta življenja na zemlji, ki vlada svojim okolišem, in edino gibalno njeje daljne evolucije.« Shakespeare Hamlet pa se je čudil človeku: »Kakšno izjemno delo je človek! Kako plemenitega uma! Kako neizmeren v svoji sposobnosti! ... Kako je podoben angelu na delu! ... Lepota sveta!« Pri tem pa je bil najbolj natančen Gordon Chile: »Človek ustvarja samega sebe!« Heureka!

RAZMIŠLJANJE

Vesna Laissani, vodja Izobraževalnega centra Rakičan

Slovenija je lepa, zelena, dežela prijaznih ljudi, je majhna, pa vendar velika po svojih naravnih danostih.

Spomin me zanese 12 let nazaj. V letu, ko smo se osamosvojili, sem ravno pisala diplomu na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju. Pisala sem o nadarjenih učencih, o tem, kako moramo paziti na njihove talente, jih odkrivati, spremljati in negovati.

Diplomo sem pisala v »vojnih razmerah«, od daleč so se slišali streli in tanki. Spominjam se občutkov strahu in negotovosti ter tega, kako nisem mogla razumeti, da se to lahko zgodi v mirni in zeleni deželi, kot je Slovenija.

Na srečo se je vse hitro in uspešno končalo. Bilo pa je kot v filmu, večer, poln veselja, strasti, euforije, naslednji dan pa vojne razmere, tanki na cesti, strah, negotovost. Najbolj sem skrbela za mamo, ki je z otroki letovala v Ankaranu. Ko sem jo poklicala, mi ni verjela, kako resno je videti pri nas. Štirideset otrok se je ponoči srečno vrnilo v svojo Priekijo in k staršem. Mama pa je potem, ko je oddala vse otroke, doživela lažji šok.

Ko sem diplomirala, je država že rasla. Iz novorojenčka je postajala malček in z njo je rasla moja poklicna pot, ki je postala zelo zanimiva. Kot vsak diplomant sem verjela, da vsi samo čakajo na mene. Pa ni bilo tako. Pripravnništvo sem dobila na Ljudski univerzi v Ljutomeru, eno leto sem skrbela za izobraževanje odraslih.

»Kako se počutim v obleki slovenske države?«

Za strokovni izpit sem imela nalogo z naslovom Funkcionalna pismenost v okrašču Murska Sobota. Imela sem pogovore z mladimi, ki niso končali šolanja, in nisem mogla verjeti, da je toliko mladih ljudi nepismenih, brez načrtov in brez denarja.

Po izpitu in opravljenem pripravništvu pa me je čakala preizkušnja brezposelnosti. Poklicala sem vse znance v Ljubljani, se javljala na razpise, hodila na razgovore. Grozno sem se počutila, tako brezciljno in brez moči.

Pa sem dala na tehtnico - grem v Ljubljano, kjer bom imela več možnosti, ali, ostanem doma.

Sklenila sem, da se moram boriti doma, ne morem pozabiti zelenih gozdov, neskončnih žitnih polj, ptičjega petja zjutraj. In sem ostala in se borila. Ko sem imela že vse urejeno, da grem za šest mesecev pazit otroke v London, sem bila izbrana za animatorko v hotelu Radin v Radencih.

Tam se je začelo moje »poklicno kaljenje«. Ampak počasi se človek utruja. Dela z gosti ne moreš zreducirati na osem ur. Pridejo družinske obveznosti, važna te zdeli ... Pot me je zanesla v prodajo, v kongresni turizem, v izobraževanje in na koncu v Rakičan, kjer sem združila vse naučeno.

Sprašujem se, kakšni smo Slovenci med sabo in kakšni do tujcev? Ljudje bi morali več potovati, se seznanjati z drugimi narodi, spoznavati njihovo kulturo in navade - ne iz hotelov, ampak iz njihovih hiš -, da bi lahko razumeli. Nam manjka sproščenosti, preveč se ukvarjamo z drugimi in ne s sabo in svojimi najdražjimi. A naj se sliši še tako smešno, sami smo svoje sreče kovač. Vsi imamo enake možnosti, življenje nagradi pogumne.

Z državo je enako, kako se mi obnašamo do sebe, tako se bo ona obnašala do nas. Država potrebuje voditelje, potrebuje podjetniški duh, da nas ne bo sram prodajati svojega dela in izdelkov. Potrebuje zadovoljne prebivalce, ki bodo znali vzgajati svoje otroke, ki bodo znali izklopiti, ko čutijo, da bodo pregoreli, ki bodo znali biti pošteni do sebe. Naš dom, naš partner, naši otroci, naše delo, sodelavci, sorodniki in sosedje so naše ogledalo. Se kdaj vprašate, kakšni bi si želeli biti, kakšni bi se želeli pokazati drugim?

Življenje nam polaga na pot izkušnje in ljudi, ki si jih zaslužimo. Vsi delamo napake, a se lahko spremenimo, če si to želimo, in popravimo storjeno.

Najlepše od vsega pa se je naučiti gledati pozitivno na sebe, družino, okolico, delo, državo.

Takrat bomo lahko rekli, da je naša Slovenija zelena, lepa in da ima prijazne ljudi!

Branko Šomen

Ana
in Franc
Šiftar

Podobe na pročelju njune hiše v Gorici, bumerangi, plišasta koala, različne fotografije in glasbeni instrument aboriginov, ki se mu pravi didjeridu, spominjata Franca Šiftarja in njegovo ženo Ano na dvainštirideset let življenja, ki sta ga preživela na drugi strani zemeljske oble, natančneje »tam spodaj«, kakor pravijo Avstraliji. Zdaj je njun dom v Prekmurju, kjer sta si zgradila hišo, kljub temu pa se vsake toliko časa odpravita v deželo kengurujev, da obiščeta svoje otroke in vnuke. »Toda ne ostaneva dlje kot mesec ali dva, kajti potem začneva pogrešati deželo ob Muri,« nam je povedala Ana.

Avstralija je doma tudi v Gorici

Doma sta bili mlatilnica in parna lokomotiva

Tudi Ana je navajena na prekmursko ravnico, čeprav po rodu ni iz Prekmurja. Po njenih žilah se pretaka slovaška kri, s starši pa so živeli v Vojvodini, preden so odšli v Avstralijo. Franca v deželo »tam spodaj« ni gnala želja bo boljšem zaslužku. V Gorici so imeli veliko kmetijo, doma sta bili tudi mlatilnica in parna lokomotiva. Pri hiši so bili trije sinovi, vse dokler se Franc in njegov brat nekega dne nista odločila, da bosta odšla v širni svet. Naprej sta

kajti na drugo stran sveta mu ni bilo treba pluti z ladjo. Skandinavska letalska družba jih je z majhnim letalom, ki je potovalo tri dni in vmes moralo šestkrat pristati, dostavila v avstralski Darwin, kjer se je Franc vkrcal na vlak in nato še en dan potoval v Melbourne.

Spomini na domači izvir

Od prvih avstralskih vtisov je ostala Francu najbolj v spominu vročina. »Vsakokrat, ko so temperature narasle, vode pa je primanjkovalo, sem se

stanovanje, da bi tako izboljšali svoje življenje. »Dela ni bilo težko dobiti,« se je spomnil Franc. Ker je imel izpit za traktor, so ga v *campu* takoj zaposlili. Skrbel je za okolico in kosil travo ter vozil kamion. Pozneje se je pridružil delavcem, ki so gradili elektrarno. Delo je bilo težko, vendar dobro plačano. Franc je ostal eno leto, nato pa leta 1938 odšel v Sydney, kjer se je srečal s predsednikom slovenskega kluba v Wollongongu, ki mu je ponudil delo v tamkajšnji železarni. Naš sogovornik ni okleval. Že naslednji dan se je odpravil z vlakom v omenjeno mesto v Novem Južnem Wellsu, ki je znano predvsem po svoji industriji. Najprej je delal v železarni, nato v tovarni, kjer so izdelovali cevi in kable. Tam je bil zaposlen 34 let.

Podaljšana leta

Več kot štiri desetletja so bila v nasprotju z obljubo, ki si jo je dal na začetku, da v Avstraliji ne bo ostal več kot dve leti. Okolje in čas sta njegove načrte spremenila. Med svojim življenjem v Avstraliji je Franc spoznal tudi Ano, skupaj sta namreč hodila na delo.

Še prej je poznal njeno sestro in svaka, saj se je veliko družil s Slovaki, ki so bili njegovi sosede. »Poroke so tam skromne, ni toliko hrane, čeprav Avstranci pojejo veliko mesa, manj krompirja in veliko več buč, je pa poleg tega še veliko govorov,« je odgovoril Franc na vprašanje o njuni poroki.

Poroka je bila v angleščini in tudi Franc in Ana sta se morala hitro naučiti tujega jezika, saj sta oba delala v okolju, kjer ni bilo veliko delavcev iz njunih držav, ki bi govorili njun materni jezik. Ana je bila najprej zaposlena kot čistilka, nato pa je delala v cvetličarni. Bilo je

veliko ljudi različnih narodnosti, zato so morali najti univerzalni jezik za sporazumevanje. V Gorici danes govorita prekmursko narečje. Naučila se ga je tudi Ana, čeprav sama pravi, da ji včasih »uide« še kakšna slovaška ali angleška beseda.

Tudi v Avstraliji sta imela vrt

»Avstralsko življenje je tako drugačno od življenja v Sloveniji,« sta povedala Ana in Franc, čeprav oba priznavata, da se domači dogodki ne razlikujejo od tistih, doživetih v kraju Albion Park,

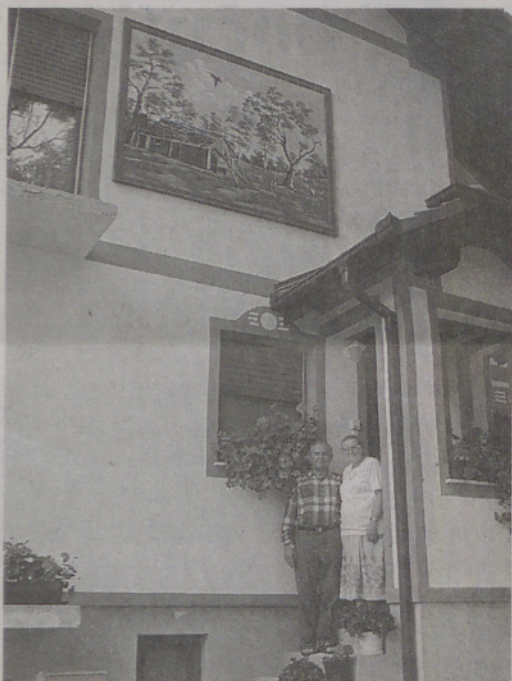

Franca spominjata na Avstralijo tudi plišasta koala in instrument aboriginov, ki se mu pravi didjeridu.

kjer je bila njuna hiša. Tudi tam sta imela namreč majhen vrtiček, kjer sta pridelovala zelenjavo, in tudi doma na štedilniku se je kuhala predvsem prekmurska hrana. Na vprašanje o avstralskih kulinaricnih dobrotah pa je Franc odgovoril, da je meso kengurujev po okusu podobno govejemu in ni mastno. Kar se pa tiče družabnega življenja, smo izvedeli, da imajo Avstranci veliko klubov, da so navdušeni golfisti in da s prav takim navdušenjem tudi balinajo. V vsakem klubu imajo tudi igralne aparate, za katerimi sedijo predvsem starejši člani, ki se nad igralno srečo navdušujejo kakor majhni otroci. Poleg tega so klubi tudi kraj pogovorov in pitja piva.

Spomini so prišli z zabojsnikom

Leta so minevala, želja po vrnitvi pa je ostajala. Prvič po odhodu v Avstralijo je obiskal Franc Slovenijo leta 1975. Z ladjo je plul osem tednov okoli sveta. Naslednji obisk je bil leta 1991, leta 1996 pa se je odločil, da bo v Gorici zgradil hišo, najpomembnejši datum v njegovem življenju pa je 18. avgust 1998, ko sta se z ženo Ano dokončno poslovila od Avstralije in se preselila v Gorico. Z njima je prišel tudi del Avstralije, saj sta nekaj najljubših stvari prinesla s sabo. »Naročila sva ladijski zabojsnik, vani naložila naše pohištvo, slike, štedilnik in spomine ter vse prepeljala v Prekmurje,« je razložila Ana. Dodala je še, da je na začetku pogrešala Avstralijo, predvsem zaradi otrok in vnukov, toda zdaj se je že navadila. Franc nikoli ni obžaloval, da sta se vrnila.

V zgornjem delu fotografije lahko vidite na pročelju hiše Šiftarjevih sliko, na kateri so kenguruji in stara avstralska hiša.

Ana in Franc Šiftar sta se po 42 letih vrnila iz Avstralije v Gorico.

prebegnila v Avstrijo, nato še enkrat s kolesi v Nemčijo. Nameravala sta v Kanado, toda prijavljenih v tisto smer je bilo preveč, zato je Franc izbral Avstralijo, brat pa je ostal v Nemčiji. Tudi pri potovanju je imel Franc srečo,

spomnil domačega izvira mrzle vode v Gorici,« je dejal Franc. Ob prihodu so ga najprej poslali v tako imenovani *camp*, kjer je bilo še veliko drugih ljudi, ki so se v času emigracije priselili v Avstralijo in čakali na zaposlitev in

»Ves črn sem od sonca, ko stojim ob jezeru,« je zapisal Franc na eno od svojih prvih fotografij iz Avstralije. Iz tistega obdobja sta tudi preostali fotografiji, kjer je Franc na traktorju in z mehiškim klobukom.

Z Avstralijo so ostali prijateljski stiki, tudi s Slovenci, ki delujejo v tamkajšnjem slovenskem klubu v Wollongongu. Obiskala jih bosta spet prihodnje leto.

Velika TRIPENKETA

Šestim znanim prebivalcem tukajšnjih občin smo zastavili tri penovska vprašanja. Zahvaljujoč njihovemu sodelovanju imamo tako 18 odgovorov, vi pa ugotovite in ocenite, ali zadeli žebljico na glavico.

1. Slovenija je stara 12 let. Kaj bi ji podarili za rojstni dan?
2. Vaš sosed hoče odpreti javno hišo. Za to potrebuje tudi vaše soglasje.
3. Kaj naj bi se vam zgodilo na dopustu, da bi se znebili stresa?

Aleksandra Gabor

samostojna podjetnica,
Cafe bar Trznica, Murska Sobota

1. Podarila bi ji dve videokaseti. Na prvi bi bile posnete obljube naših politikov – predvsem v predvolilnem času, ki nam že 12 let obljubljajo raj na zemlji. Na drugi kaseti pa posneto realno stanje v naši državi: dolge vrste brezposelnih ljudi, socialno ogrožene družine (ne po svoji krivdi) in obubožani kmet, ki ga poleg namišljenih afer v mlekarstvu in živinoreji pesti še vreme.
2. S sosedi imamo zelo dobre odnose. Če bi bile javne hiše legalizirane in bi moj sosed želel to dejavnost legalno opravljati, BI MU DOVOLILA, in sicer iz več razlogov:
 - določeno število ljudi bi rešilo svojo eksistenco,
 - država bi od tega tudi imela korist,
 - tudi zdaj se to dogaja, žepe pa polnijo le zvodniki.
3. Na dopust odhajam vedno z namenom, da se odpočijem in si napolnim baterije za nadaljnje delo. Stres na dopustu pa lahko doživim ob astronomskih cenah gostinskih storitev. Če bi mi ostalo kaj denarja, bi poskusila srečo v igralnici. Poln zadetek bi odpravil stres za naprej in nazaj.

Zlatko Gabor

pomočnik Čira Blaževića
na trenerski klopi Mure:

1. Podariti ne morem nič, zaželim pa lahko mir in veliko sreče v NATU in EU.
2. Moje soglasje dobi pod pogojem, da bom v njegovi hiši »šejk«.
3. Kaj je to dopust? Že štiri (4) leta ne vem za ta pojem, saj nisem bil na dopustu zaradi nogometa – trenerskega poklica.

Iztok Trček

komandir policijske postaje Lendava:

1. Vsaj tri nafne vrelce!
2. Po predhodnem lastnem izboru bi soglasje podpisal.
3. Trideset dni lova v kanadskih gozdovih.

Mag. Peter Polanič

direktor IMO-REN, d. o. o,
Murska Sobota

1. »Malo« več zdrave »kmečke pameti«.
2. Dam mu ga.
3. Na dopustu se vedno znehim stresa!

Mirko Lebarič

Predsednik pomurske pokrajinske
zveze Društev upokojencev,
Murska Sobota

1. Uspešno vodenje in takšen razvoj, da bodo državljani v njej srečni in zadovoljni.
2. Predvsem mora priti k meni kot sosedu, upoštevati primeren odnos.
3. Prijetno počutje na dopustu uničuje stres.

Cecilija Šamu

direktorica Integrala, d. d.,
Lendava

1. Državi Sloveniji bi za njen rojstni dan podarila sad lendavskega vina, čeprav je še mladoletna, iz dveh razlogov:
 - ker ga imamo v Lendavi dobrega in na pretek,
 - mnenja sem, da bi se država po izpraznitvi sode vsaj enkrat streznila.
2. Moj prvi sosed sicer ne želi odpreti javne hiše, lahko pa hišo proda novemu lastniku, ki bi to želel. Moje soglasje bi dobil brez pomisleka, prepričana sem, da bo javna hiša kmalu zaprl, ker ne bo rentabilna.
3. Upam, da se bo dopust kmalu zgodil. Odit iz okolja za nekaj časa na morje, zaužiti sonce in še kaj, seveda z družino, je prava priložnost, da se znebiš stresa, hkrati pa nabereš novih moči za nadaljnje uspešno delo.

Slavnostno opravljen huzarja z začetka 19. st.

V DUNAJSKEM VOJAŠKEM ARHIVU JE POMEMBEN DOKUMENT IZ LETA 1810/12, KI NE RAZKRIVA LE CESTNIH POVEZAV, AMPAK TUDI ŽIVLJENJE V KRAJIH OB NJIH

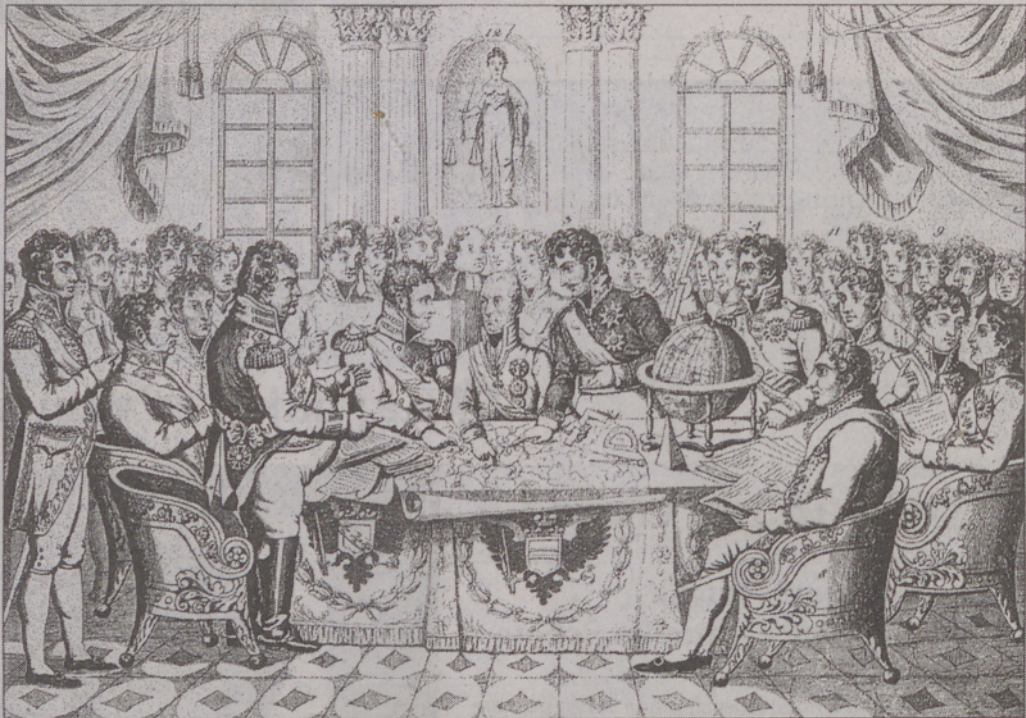
Ko dneve in dneve preždiš v arhivih, se na blazinici kazalca in mezinca nabere debela plast prahu (jaz ji pravim patina naše preteklosti), zaradi listanja po več sto let starih dokumentih že skoraj ponoriš, ker ni nobene uporabne informacije, potem pa sežeš po navidez nepomembnem svežnju dokumentov in se za z zgodovino okuženega odprejo rajska vrata. Tokrat so to viri, ki se nanašajo na cestne povezave v zgodovinski Zalski županiji oziroma Szalski, kot so jo imenovali na koncu XVIII. st. Prvi uradni popis prebivalstva in imetja (1785), predvsem pa vojaški popis cest (1810/12), ki so ga po odredbi kralja Franca I. Habsburškega opravili vojaški inženirji, spadata v čas vojaških konfliktov z Napoleonom, za nas pa sta dragocena vira iz naše preteklosti.

Zelo natančen popis vojaških poti in naselij ob njih je pomemben dokument, ki ga hranijo v dunajskem *Vojaškem arhivu* (Kriegsarchiv, Kartensammlung) skupaj z bogato zbirko kart. Poleg tega, da so natančno opisane glavne vojaške poti, ki vodijo od radgonske, ljutomerske, soboške, medžimurske in madžarske strani v Lendavo, najdemo še uporabne zapise o naseljih v letih 1785, 1810/12 ter 1828 med Rakičanom-Beltinci-Lendavo, Mursko Soboto-Bogojino-Dobrovnikom, Rakičanom-Lipovci-Dobrovnikom-Genterovci-Lendavo ter Lendavo-Pincami. Popisi razkrivajo število hiš, prebivalstva, konjev, vprežne živine in ovac, kar je bilo pomembno tudi z vidika vojaške oskrbe.

Za proučevanje lokalne zgodovine je pomembna trasa Bedeincez-Bratonci-Beltinci-Lendava, saj opisuje naravne in gospodarske značilnosti naselij ob (današnji) magistralni cesti. Če upoštevamo prve podatke do leta 1500, ki jih je 1894 leta strnil v knjigo *Dezso Csányi* (po njegovih sledeh pa pozneje *Ivan Zelko za Prekmurje*)**, vidimo, da so to naselja z osem- in večstoletno zgodovino.

Ob trasi, ki ji je dal avstrijski vojaški inženir oznako 32. *cesta od Bedeincez do Lendave*, so stara naselja, ki obstajajo še danes. Po vojaških zapisih je cesta prihajala iz smeri Petanjci-Tišina-Murska Sobota (Železna županija) in za Rakičanom prestopila županijsko mejo. Kraj *Bedeincez* je neznan. Prva postaja na omenjeni trasi v Zalski županiji je vas Bratonci, ki po nastanku datira v XIV. st., ko jo listine omenjajo kot *Brathoninc*, *villa Brathonych*. Štiristo let kasneje, ob prvem popisu, pa je *Bratoncz*, *Bratonitzi* z 29 hišami in 197 dušami v lasti grofovske družine Csáky. Po vojaškem popisu 1810/12 je bilo v vasi 25 hiš in 20 hlevov, domačini so redili 30 konjev in 50 glav vprežne živine, za vojaške potrebe pa so morali zagotoviti mesta za 250 mož in 40 konjev. Vaščani, ki so bili Slovenci, so se preživljali s poljedelstvom in živinorejo. V vasi, ki leži na odprtem, kjer ni naravnih ovir, so 1828. leta ob velikem državnem popisu evidentirali 34 hiš in 294 ljudi. *András Vályi*, ki je v letih 1796/99 v treh knjigah objavil Opis ogrske dežele, za *Bratoncze* navaja, da so tod rodovitne njive, pašniki, travniki in gozdovi ter da je kraj oddaljen od Dolnje Lendave tri ure hoda.

Tu so še tiste ceste, ki so včasih bile ...

Obdobje vladavine kralja Franca I. je bilo polno konfliktov in vojaških spopadov tudi zaradi nenehne francoske nevarnosti. Na sliki je upodobljen dunajski vojaški svet z začetka 19. st. V času Napoleonovega vojaškega pohoda na naše kraje in ob nevarnosti upora madžarski deželnih stanov so odredili popis vseh vojaških cest in obcestnih naselij ter kartografiranje ogrske dežele.

Avstrijski vojaški inženir, ki je leta 1810/12 za cesarjeve potrebe določal vojaške poti, ime kraja zapiše fonetično: *Tsernschowce*. Našel je 89 hiš in 60 hlevov, kjer morajo ob 140-glavi konjski in 160-glavi drugi lastni čredi za vojsko zagotoviti 100 privezov za konje ter *kvartir* za 900 vojakov. To je še en dokaz, da so predstavljali v začetku XIX. st. vojaški davki za prebivalstvo hujšo obremenitev od fevdalnih dajatev. Ob popisu 1828. leta je v vasi 90 hiš s 668 prebivalci, od katerih je 6 Judov.

Ob cesti med Črenšovci in Hotizo je vojaški inženir zabeležil ime *gostilne*, *čarde Gallay*, ki jo po lokaciji in drugih zgodovinskih virih lahko poistovetimo z *Jula (Gyula) marofom*, ki je bil v lasti lendavskih *Bánffyjev*, *Nádasdyjev* in knezov *Esterházyjev*.

Naslednja v nizu vasi ob vojaški cesti Bratonci-Lendava v Zalski županiji je Hotiza. Prvi dostopni pisni vir iz 1389. leta jo omenja kot *curia Hotyza* (manjši dvorec). 1785. leta so navedli krajevno ime *Hotticza*, *Hotise*, kar nakazuje na izvor imena (*hotica*, *hotišče*, prehod - peš ali za živino prek neke vode, tokrat prek reke Mure). Vas je štela 64 hiš, kjer je prebivalo 375

SKOZI DOLJNJE PREKMURJE SO POTEKALE ŠTIRI VOJAŠKE CESTE

586 ljudi. Pri popisu iz 1810. leta vojaški inženirji za vas, kjer živijo tlačani beltinskih grofov, navajajo ime *Odranecz*. V 43 hišah in 40 hlevih je mesta za nastanitev 400 mož in 60 konjev, vaščani po imajo skupaj 60 konjev in 100 glav vprežne živine. 1828. leta so tu popisali 90 hiš s 678 katoličani.

Naslednje večje naselje ob tej cesti so Črenšovci, ki ga prvotni viri iz 1332. leta označujejo kot *Chremsouc*, *Cheremsochwcz*. Če preskočimo štiri in pol stoletja in se ustavimo pri prvem uradnem popisu prebivalstva, vidimo, da živi v vasi z 90 hišami 555 Csákyjevih podložnikov. Po Vályijevih navedbah je *Cserensocz*, *Csrencsovetz*, ki je podružnica turniške župnije, narodnostna mešana vas s slovenskimi in madžarskimi prebivalci. Njihova zemlja je odlične kvalitete ter »razpolagajo z drugimi dobrinami« in do Lendave morajo pešati tri in pol

podložnikov kneza *Nikolaja Esterházyja*. Četrto stoletja kasneje so avstrijski inženirji zabeležili 39 hiš in 36 hlevov s 160 glavami živine, kjer lahko vojski zagotovijo 60 konjskih privezov ter hrano in stanovanje za 400 mož. Vályi in pošni leksikon navajata, da je vas v neposredni bližini Mure ob pogostih poplavih skoraj odrezana od sveta in Hotizani takrat težko prihajajo v matično cerkev v Lendavi, ki je oddaljena uro hoda.

Šesta postaja ob magistralni vojaški cesti je Kapca, vas s skrivnostnim imenom, ki jo listine 1291. leta - petdeset let pred drugimi naselji na območju - omenjajo kot *Capcha*, *iuxta Capcham* in ki spada pod lendavsko gospodarstvo. Več kot

Huzarji so že od časa Marije Terezije veljali za najbolj elitni del vojske in habsburški monarhiji in mnogi prekmurški fantje so tudi po deset in več let služili v njihovih vrstah.

petsto let pozneje, ob prvem splošnem popisu prebivalstva na Madžarskem, je v vasi 48 hiš s 447 dušami, za katere Vályi pravi, da so katoličani in živijo od kmetijstva ter so z drugimi obmurskimi vasmii izpostavljeni pogostim poplavam. Ob vojaškem popisu je v vasi 47 hiš in 40 hlevov s 84 konji, 100 voli in kravami, v času vojaških pohodov pa morajo na stroške prebivalstva nastaniti 450 mož in 60 konjev. Z vojaškega stališča je pomemben podatek, da sta na cesti skozi vas dva močvirna predela, ki sta v času velikega deževja in poplav težko oziroma sploh nista prehodna.

Gaberje - Gyertyános je naslednja vas ob cesti, ki naj bi se od XIV. do XVII. st. imenovala *Inesfalua*, *Inesfalwa*, kasneje pa je opustela in šele v vizitacijskem zapisniku arhidiakonata *Bexim* iz 1698. leta najdemo kraj z imenom *Gyertyános* (Gaberje). Ob prvem popisu je to srednja velika vas z 48 hišami in 447 podložniki lendavskih grofov. Vályijev popis in pošni leksikon navajata, da leži ob cesti, ki vodi iz Lendave v Medžimurje na plodnem in poplavnem območju v bližini Mure. Vaščani imajo vinograde in vino lahko ugodno prodajajo. Vas je od Lendave oddaljena le tri četrt ure hoda. Na razpredelnici za Gyertyános so navedli oznako *Gurga*, ki pa ni madžarski sinonim za kraj, kjer so 1810. leta popisali le 21 hiš, 15 hlevov, 80 glav lastne živine, po potrebi pa so morali vzeti na *kvartir* 100 mož in 30 konjev.

Gaberju sledita Gornji in Dolnji Lakoš, naselji, ki sta dobivali v zgodovini različne statuse. V listinah iz XIV. st. najdemo *Ribich lacos* (1322-1379), toda iz njih ni mogoče razbrati, ali je to naziv za isti kraj ali za dve naselji. Pozneje za kraj navajajo ime *Halazzokhaza*, *villa Halazukhaza* (1381-1389) in v XVI. st. *Halazokhazo* prištevajo k *iudicatusu Lakos*, kar je nedvomni dokaz, da sta Ribich oziroma Halazokhaza in Lacos dve naselji. Čeprav še danes v Lakošu obstaja ledinsko ime Halasz (ribič), je bolj verjetno, da je Ribich oziroma Halazokhaza staro ime za *Kot*, Lakoš pa je bil samostojno naselje ali del Lendave. Ob prvem popisu iz 1785. leta obe naselji obravnavajo kot *Lendvalakos*, kjer je živel v 87 hišah 627 podložnikov kneza Esterházyja. Vályi v svojem popisu omenja tri vasi: *Cserta Lakos*, *Lendva Lakos* in *Kis Lakos*, del Lendva Lakoša je ležal ob pomembni magistrali, ki je vodila v Medžimurje. Vojaška tabela iz 1810. leta navaja *Unter (Dolnji) Lakos*, kjer je 54 hiš in 50 hlevov za 220-glavo čredo, v času vojaških pohodov so morali nastaniti 500 mož in 80 konjev. *Ober (Gornji) Lakos* je veljal za manjše naselje z 29 hišami in 25 hlevi. Pri domačinih so našli 115 glav živine, po potrebi pa so morali oskrbeti 300 vojakov in 56 konjev.

To je opis krajev ob eni najvažnejših vojaških poti na ozemlju Dolnjega Prekmurja od Bratonec do Lendave, vendar to ni edina pomembna trasa, saj je veljala za vojaško pot tudi cesta med Lipovci in Dobrovnikom, torej trasa, ki postaja ob gradnji nove avtoceste jabolko spora. (Nadaljevanje prihodnjic)

Naše živalsko bogastvo

Velika senčica

(Umbra krameri) Mag. Valika Kuštor

Med 24.500 vrstami rib na svetu je tudi riba, imenovana velika senčica (*Umbra krameri*). Laiki je skoraj ne poznajo, in to ne samo zato, ker je majhna, ampak predvsem, ker živi v vodah, ki izginjajo. V Avstriji in na Slovaškem je že popolnoma izginila, pri nas pa so jo strokovnjaki odkrili šele leta 1980 v mrtvicah povodja Mure.

Njeno sorodstvo je majhno, saj obsega družina senčic (*Umbridae*) le pet vrst; štiri so razširjene v Srednji Ameriki, velika senčica pa v Evropi, v vodah črnomoškega bazena. Senčice so najbolj sorodne ščukam (družina *Esocidae*), ki jih je tudi le 5 vrst, in včasih so oboje združevali v eno samo družino; toda če pogledamo sliko velike senčice, lahko vidimo, da se že na zunaj zelo razlikuje od naše ščuke (*Esox lucius*).

Po zunanosti ni senčica pravzaprav nič posebnega. Vzдолž bokov ima svetlo progo, vendar to ni pobočnica (čutilna linija za zaznavanje premikov vode); pobočnice ta riba sploh nima. Tudi glede velikosti ni kakšen hrust, saj zraste redkokdaj do 17 cm (večinoma le do

10 cm), pa še to le samica, kajti samec je manjši (kar bi včasih prišlo prav tudi človeški vrsti ...).

Velika senčica plava v jatah (5-6 osebkov) med gostim rastlinjem manjših in hladnejših stoječih ali počasi tekočih voda, kjer išče ličinke žuželk, rakce in druge drobne nevretenčarje. Zobe ima samo v spodnji čeljusti (torej njen nasmeh ne bi bil ravno filmski), toda pri prehranjevanju je to očitno ne ovira. Sicer pa večina vretenčarjev z zobmi plen le zagrabi, nato pa ga celega ali po kosih požre, edino sesalci uporabljajo zobe tudi za mletje in žvečenje.

Plitve vode in močvirja se kaj radi izsušijo, toda velika senčica je na to prilagojena, saj s pomočjo plavalnega mehurja lahko diha tudi atmosferski zrak. Z razmnoževanjem se ji kar mudi, tako da samica spolno dozori že v prvem letu življenja in odloži do 2000 iker. Če ima srečo, lahko živi 4-5 let, povprečno pa le 3-4 leta.

V preteklosti je bila velika senčica veliko bolj razširjena, danes pa je reliktna vrsta (ostanek prej veliko bolj razširjene vrste), ki izumira. Najbrž je celo glacialni relik, saj se lahko razmnožuje tudi v vodah z 10-13 °C, njena naselišča pa med seboj niso povezana.

Obstoj velike senčice je ogrožen, saj je usodno vezana na plitve hladne vode (5-24 °C), te pa skupaj z močvirji, ki jih človek izsušuje, in regulacijo voda izginjajo. Vode, ki ostanejo, so pogosto kemično onesnažene, ljudje pa vlagajo tudi tuje vrste rib, ki domače izpodrivajo. Tako pestrost življenja upada in planet se počasi spreminja v puščavo monokultur in betona ...

V rdeči seznam Svetovne zveze za ohranjanje narave (IUCN) je velika senčica vključena kot ranljiva vrsta (V), po Bernski konvenciji pa je strogo zavarovana. Njen obstoj bi učinkovito zavarovali le z ustanavljanjem rezervatov, kjer bi imela prvo besedo narava.

Slovstvo:
Povž M. & Sket B., 1990. *Naše sladkovodne ribe*. MK, Ljubljana. 370. str.
Sket B. et al., 2003. *Živalstvo Slovenije*. TZS, Ljubljana. 664. str.
<http://www.fishbase.org>

Tisti, ki je dal Schumacherju avtogram

Zelo sem nevoščljiv Milanu Muhiču z Maistrovega trga v Gornji Radgoni. Pa ne zato, ker je mlajši od mene; tudi ne zato, ker ima mlado ženo, ampak, ker ima veliko motorjev starodobnikov, jaz pa nobenega. No, pa šalo na stran, ker si želim, da to pisanje izpade resno, saj gre za tehniko, kjer ni »mučkanja«.

Na Muhičeve motorje oldtajmerje oziroma po slovensko starodobnike sem postal pozoren na nedavnem šovu motoristov na sejmišču v Gornji Radgoni, kjer je bilo veliko brnenja, nemalo novih motorjev ..., ampak meni so vzbudili zanimanje predvsem stari »prdaši«, kot smo v mojem rojstnem kraju (najbrž pa tudi še kje drugje) rekli motorjem, ki so redko peljali skozi vas in za seboj dvigali goro prahu. (Drugače je bilo ob sobotah, ko smo pometli kolnik in ga poskropili z vodo.) In na razstavi v Gornji Radgoni so imeli motorji znanca z Maistrovega trga poseben prostor.

Milan Muhič, rojstno leto 1943, se je poklicno ukvarjal z vodoinštalaterstvom, gradnjo vaških vodovodov, pa s strojnimi izkopi ... Zdaj se počasi odpravlja v pokoj. Močno si želi, da bi v domačem kraju ustanovil društvo, saj je Gornja Radgona znana po motoristični tradiciji. Če mu bodo finance dopuščale, bo uredil razstaveni prostor svoje motoristične zbirke, ki bo na ogled širšemu občinstvu, kar bo nedvomno poživilo turistično ponudbo obmejnega mesteca.

»Skoraj vsak ima kakšen konjiček: eni so ribiči, drugi lovci, tretji zeliščarji ..., nekaterim pa je hobi poizvedovanje in hodijo naokrog ter sprašujejo, kaj delaš, s čim se ukvarjaš ...«

Ni mislil na novinarje, saj naša radovednost ni toliko konjiček, ampak predvsem poklicna »deformacija«.

V živem spominu mu je ostal 14. maj 1961, ko je začel tekrovati v kartingu (saj veste: tisti »otroški« štirikolesniki) in na prvih takih dirkah v Jugoslaviji, ki so bile v Ljubljani, zmagal. Pozneje je nadaljeval kariero v kartingu v YU-reprezentanci in sodeloval na mednarodnih in svetovnih prvenstvih, kjer je dosegal različne uvrstitve. Tudi prva mesta je zasedal. Iz tistega obdobja ima 70 odličij: pokali, plakete, diplome ... Tekmoval je skupaj s fanti, ki so zdaj celo tekmovalci formule 1: Sena De Silva, Ricardo Petrese, Olio De Angelis in drugi. Posebno drag spomin pa mu je dirka v Kerpen-Horemu v ZR Nemčiji, kjer je lastnik dirkališča oče dirkačev Schumacherjev, ki so kot mladi fantje želeli imeti (in tudi dobili) avtograme od YU-tekmovalcev, pa tako tudi od Milana Muhiča. V njegovih (tekmovalnih) letih šport ni bil skomercializiran in tekmovalce je resnično povezovalo tovarništvo. Petinštirideset let je bil star, to pa je bilo pred 15 leti, ko se je umaknil iz aktivnega športa in se posvetil zbiranju in restavriranju motorjev starodobnikov.

»Predvsem me zanimajo motorji z malo kubičnimi metri. V nekaj letih se jih je nabralo več kot 35, med njimi pa

Sad ne pade daleč od drevesa: sin Marko gre po očetovih stopinjah.

Milan Muhič med nekaterimi svojimi starodobniki.

je na častnem mestu avto Opel, letnik 1934, ki sem ga podedoval po pokojnem očetu Jožefu. Bil je obrtnik, ki pa je tudi slovel po avtu, ki ga je skoraj sam naredil. Na šasijo Opla Super, letnik 1935, mu je kolar Pirš iz Podgrada naredil skelet iz lesa, nakar ga je oče oblekel s pločvino, za kar je porabil dve leti. Žal se tisti avto ni ohranil. Zdaj že nekaj mesecev obnavljam že omenjeni Opel, star skoraj 70 let, dokončan pa bo šele čez dobro leto,« je povedal Milan Muhič, s katerim sem se najprej pogovarjal v dnevni sobi, kjer so razstavljeni njegova odličja s tekmovanj v kartingu, nato pa sva nadaljevala v prostorih, kjer so motorji starodobniki. Seveda bi bil prikaz preglednejši, če bi bili v enem in večjem prostoru, kar si lastnik sicer tako zelo želi.

Na novinarjevo željo, naj pove, kateri motor je morda nekaj posebnega, je odgovoril:

»Morda 50-kubični s štiriktaktnim motorjem (običajno so dvotaktni, op. p.), potem 19-kubični dizel, kar je prava redkost. Tu je sicer še vrsta drugih motorjev z izrednimi tehničnimi rešitvami, ki se danes ne uporabljajo več, so pa nadvse zanimive za ljubitelje motorjev, na primer motorji Motom, Pegasso, Bianchi, Lohman ... in tudi vozila prleškega izumitelja in tovarnarja Janeza Puha.«

Nekaj motorjev je registriranih. Z enim od njih (50-kubičnim moto morinijem, 4 KM, iz leta 1956) sta se Milan Muhič in njegov Martin, ki pravkar končuje osemletko, lani podala na osemdnevno pot, prevozila 1 400 kilometrov in obkrožila Slovenijo. Povzpela sta se tudi na Vrščič in bila deležna pozornosti hribolazcev.

»Vesel sem, da gre sin, kar zadeva motorje, po moji poti, saj se navdušuje za motorje starodobnike in nekaj jih je z mojo pomočjo celo restavriral, zdaj pa jih sam vzdržuje,« je izjavil oče Milan. Ponosen pa je tudi na svoji hčerki: Mojca, ki je končala likovno akademijo, vodi znano picerijo Strmina v Gornji Radgoni. Lokal je tudi sama oblikovala in, kot je povedal oče, »vdahnila kulturo«. Hčerka Mateja pa je tudi v poslovnem svetu, saj je pri IBM v Ljubljani prodajna referentka za Vzhodno Evropo.

Prav ima Milan Muhič, ko trdi, da ima vsakdo kakšen hobi. Mislil je seveda na delo, ki ga najraje opravlja. Vse to tudi nekaj stane, odvisno pač, kaj zbiraš, kje si aktiven ... Njegov konjiček je drag, saj zahteva denar in čas, saj prav vseh motorjev ni našel na odpadu. V zadovoljstvo pa mu je, ker se ljudje zanimajo na njegove motorje in tu in tam mu je najbrž kdo celo »fauš«. Taki pač smo!

Odličja dokazujejo, da je bil Milan Muhič nekoč veliki mojster kartinga.

Stefan L. Sobočan

1500 gledalcev na prvem treningu Mure!

Vedel sem, da bo tako. Nekako sem že čutil, da bo v nedeljo, ko bo prvi trening nogometašev Mure, videti tako, kot da bi bila kakšna tekma. Sam sem krenil proti stadionu kakih dvajset minut pred začetkom treninga in takrat so ljudje že v velikem številu prihajali po Razlagovi ali Kopališki ulici in skozi Fazanerijo. Toda tega, kar je sledilo, nisem pričakoval. Ljudje so se kar valili, gledalcev je bilo vedno več, parkirnega prostora pa vedno manj. Še redarska služba je bila organizirana tip top v uniformah, kar se doslej ni zgodilo še na nobenem treningu. Občutek, da bo tekma, je bil tako močan, da me je skoraj začudilo, da se ne pobira vstopnina.

Ampak vsi smo vedeli, zaradi koga smo predvsem prišli, kdo bo glavna zvezda treninga. In res, malce je trajalo, potem pa se je pojavil: vrhunski strateg, Atila, veliki motivator alias Miroslav Blažević, ki ga vsi poznamo pod vzdevkom Čiro, in zaradi katerega se Murska Sobota še zdaj ščipa in sprašuje, ali se ji vse skupaj morda ne sanja. Čiro je odbil dvakratno ponudbo arabskega šejka in raje prišel v Prekmurje! Nekaj nezashsanega, kar se doslej še ni zgodilo. In zaradi česar se na Hrvaškem sprašujejo, ali se mu ni zmešalo. Vse, kar se je dogajalo potem, lahko vidite na naših posnetkih.

Tomo Koles
Jure Zauneker

Čiro si je po prihodu na stadion in stisku rok svojim privržencem, ki so ga že prej dočakali z ovacijami, ogledal slačilnice in klubske prostore. Prav lahko bi si tukaj tudi sam vedno obuval nogometne čevlje, kar je pozneje dokazal s spretnim žongliranjem, preigravanjem in podajo z boka, ki je s pomočjo Obilinovičeve glave našla pot v mrežo.

... in potem je prišel ON, trener vseh trenerjev

Čiro je najprej še v civilni obleki prišel do roba tunela, ki vodi na igrišče in kjer so ga čakali številni novinarji – eden med njimi je, pomislite, samo zaradi treninga prišel kar iz Ljubljane –, nato pa se je obrnil z besedami: »Kje je predsednik?« Sledil je interni pogovor z igralci, nato pa se je Čiro na njihovem čelu v Murinem dresu sprehodil do igrišča in zmagoslavno dvignil roke. Tako je še bolj »obnorel« publiko, ki je po aplavzu začela skandirati: »Mura, Mura!«

Čiro je že takoj na začetku pokazal svojo trenersko naravo in le malo minut je bilo potrebno, da smo iz njegovih ust slišali prve klevrice, ki jih poznamo še iz časa, ko je bil v Moravskih Toplicah na pripravah z reprezentanco Irana. Pozneje je priznal, da je bil nalašč malo bolj grob, da igračem že na začetku pokaže, da jih čaka resno delo. Zanimivo pa je, da je publika njegove ostre besede, namenjene igračem, sprejela z odobravanjem.

Prvi je iz tunela prišel novi predsednik Mure Georg Suban in požel aplavz celotnega stadiona, kar je malce presenetilo še njega samega. To je človek, ki je omogočil, da ljudje v tej pokrajini spet sanjajo o časih zmagoslavja. Gotovo je, da bo po Čirovem prihodu, ki je zasenčil vse druge, spet »udaril« s kako zvonečo okrepitevijo.

Glavna tribuna je bila dodobra napolnjena, v velikem številu pa je bila zasedena tudi južna tribuna. Na vzhodni strani je bila pod močnim soncem večina gledalcev slečena do pasu, nekaj najbolj vnetih navijačev pa se je znašlo celo na severni tribuni.

Stari in novi trener: Zlatko Gabor in Čiro Blažević gledata v daljavo. Kakšen bo Murin horizont? In še dva trenerska pregovora, ki ju je »Zico« na tiskovni konferenci v šali zaupal novinarjem, in sicer da ima pameten trener vse v glavi, dober pa si piše in da na svetu obstajata samo dve vrsti trenerjev: tisti, ki so že bili zamenjani, in tisti, ki še bodo zamenjani.

O novih okrepitvah v igralski vrsti na drugih straneh našega časopisa podrobneje piše kolega Milan Jerše. So pa igralci hitro spoznali, zakaj Blaževića kličejo tudi Atila, bič božji. To sta med prvimi občutila Kožul in Dominko, ki sta morala preteči kazenski krog, ker sta se dotaknila žoge takrat, ko Čiro tega ni želel.

Feri Cifer, ena od legend soboškega nogometa, je moral takoj na prvem treningu pošteno delati in obvladovati žogo, saj je bil Čiro vedno v njegovi bližini. Za zdaj kaže, da so dosedanjí igralci Mure brez problema sprejeli prišleke iz Kopra in Dravograda. »Povratna žoga je osnova našega koncepta,« jim je na uho kričal zagrebški strokovnjak.

Trener Mure

Miroslav
Čiro
Blažević

Veliki mag se je v Mursko Soboto pripeljal z avtomobilom Mercedes CL 500 z ženevsko registracijo, kar je posledica njegovega delovanja v Švici, ko je bil trener Grashoppersa iz Züricha, s katerim je osvojil naslov državnega prvaka. Ko je dobil prvo mesečno plačo, je mislil, da je letna: »Ženi sem rekel, da morava nesti venec na grob prejšnjemu trenerju, ki je z istim klubom osvojil naslov, saj sem zahteval isto plačo, kot jo je imel on.« Kljub temu Čiro ni materialist, saj je ne glede na svoj veliki avto pred kratkim izjavil: »Prave dame ne impresionirajo veliki in elegantni avtomobili. In tisti, ki misli, da bo zapeljal kako žensko s takim avtom, je lahko prepričan, da ta ženska ni prava zanj.«

»V življenju nisem spil niti kapljice alkohola«

Kako vas lahko sprašujem, slovensko ali ...?

»Lahko francosko ali hrvaško, slovensko ne znam (smeh).«

Kakšni so prvi vtisi po prvih treningih v Murski Soboti?

»Pa, predvsem se zahvaljujem publiki, ki nas je prišla podpirat in ki nam je dala vedeti, da v tej sezoni ne bomo sami in da bo občinstvo po že stari tradiciji naš dvanajsti igralec. Zadovoljen sem tudi z vsem drugim, kar sem videl, vendar menim, da moramo rešiti vprašanje vratarja in kupiti še dve do tri okrepitve, če želimo realizirati predsednikove ambicije.«

Igralski kader ste sedaj malce bolje spoznali. Še kakšen stavek o prvem moštvu Mure?

»To je evidentna koncentracija talentov in moja naloga je, da uvedem tako metodiko dela, ki jim bo omogočila, da svoj talent v neki normalni obliki tudi razvijejo.«

Mursko Soboto ste verjetno izbrali tudi zaradi številnih ljubiteljev nogometa, ki so vas prišli pospremit že na prvi trening?

»Kot sem že rekel, se jim lepo zahvaljujem in bom naredil vse, da jih ne razočaram.«

Kaj bi za začetek rekli igralcem?

»Ambicije tega kluba so velike. Prihod tolikšnega števila navijačev na trening je neke vrste hipoteka za vse nas, prav tako tudi prihod tako pomembnega človeka, kot je naš predsednik, ki je pripravljen narediti tisto najbolj bistveno, to pa je, da bosta vaš napor in trud tudi ustrezno

poplačara. V veliki krizi, ki vlada na svetu, je zelo težko najti takšnega človeka, ki vam bo omogočil sredstva za normalno življenje in za nujne napore, ki vas čakajo, če želimo realizirati ambicije tega kluba. Očitno je – in tukaj si ne moremo lagati –, da so te ambicije popolnoma drugačne, kot so bile tukaj pred našim prihodom. In zato bom ponovil to, kar sem rekel že na začetku: tukaj lahko obstanejo samo ambiciozni, ki se zavedajo, da bodo morali žrtvovati absolutno vse za tisto, kar pričakujejo navijači tega kluba in naš predsednik. Zato na začetku nalašč nisem bil zelo simpatičen, ampak je bistveno, da bom konkreten in vas opozarjam, da se od tega ne bo odstopalo. Ker formulo za uspeh ta stari človek (tukaj je pokazal nase, op. p.) pozna, in to je predvsem pripravljenost za samoodrekanje, pripravljenost, da boš ne samo v tekmovalni formi, ampak da boš v super tekmovalni formi. Po prvih treningih imam veliko razlogov za optimizem, ker je evidentno, da ste ambiciozni in pripravljeni na učenje. Vendar se morate učiti hitro, ker bo zelo velik hendikep za vsakega od vas, če ene lekcije ne boste obvladali, jaz pa vam bom ponudil že drugo. Od elementarnega bomo šli k vse bolj kompleksnim lekcijam, ki bodo na koncu morale ustvariti neki stroj, ki bo lažje realiziral svoj cilj. Upam, da bom ob priložnosti, ko realiziramo rezultat, lahko govoril malo bolj sproščeno in simpatično.«

Treba bo torej pošteno zavihati rokave?

»Rokave bomo mi že zasukali, to je gotovo. Imeli bomo sistemsko in načrtno delo, ampak naš končni rezultat je odvisen od tega, kakšne zmožnosti so v moštvu. Zato poudarjam, da moramo dobiti določene okrepitve.«

Lahko vas vprašam še nekaj, kar niso čisto konkretno povezano z vašim delom v Muri?

»Kaj? Pa saj si že vse izčrpal.«

Eh, imam jih še polno.

»Samo da ne bodo kaka neumnost, prosim te. Ajde, daj.«

Ste že kdaj doživeli takšen sprejem v vaši trenerski karieri, kot je bil nedeljo v Murski Soboti?

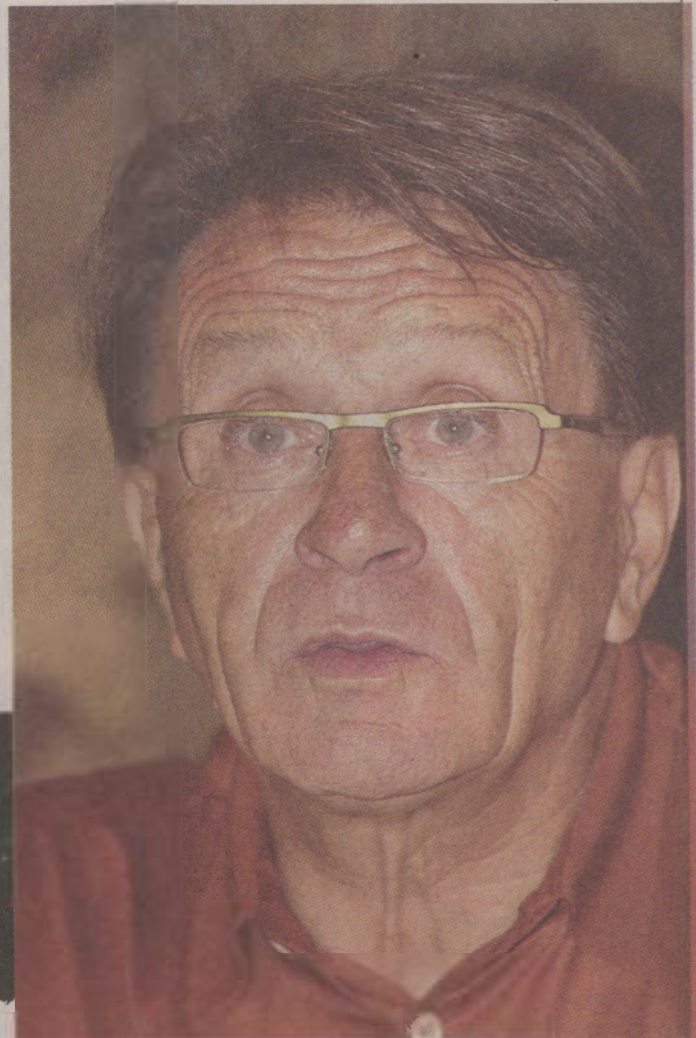
»Vidiš, vedel sem, da bo neumno vprašanje (smeh). Ne, brez heca, sem, sem.«

Kje?

»Pa predvsem v Teheranu, kjer je bilo na prvem treningu 50 tisoč ljudi. Vendar tam to ni nenavadno, ker pride na tekmo iranske reprezentance 120 tisoč ljudi, 100 tisoč pa jih ostane zunaj, ker ni več prostora. Tudi v Prištini sem imel podobno situacijo. Leta 1982 sem imel pri Dinamu enako situacijo. To v Prekmurju me spominja na moje najlepše dni in zahvaljujem se občinstvu za takšno zanimanje.«

Vendar so Teheran, Zagreb in tudi Priština velika mesta, medtem ko pa Murska Sobota nima niti 15 tisoč prebivalcev.

»Glede na to bi Kitajci morali biti svetovni prvaki v nogometu (smeh). To je en dokaz, da je Mura nogometno mesto (tukaj je Čiro že drugič v enem tednu povedal Mura namesto Murska Sobota, s čimer želi poudariti povezanost mesta s klubom in obratno, op. p.). Hkrati mi je to tudi potrdilo za vse, kar sem slišal, in moja obveznost do teh navijačev je toliko večja, ker je očitno, da tukaj ne bo kakih velikih motenj in da nam bo nogomet pomenil vse. Ravno zato si ta publika zasluži, da dobi svoje zadovoljstvo.«

Ste ...?

»Sem (smeh).«

Ste se že odločili, kje boste živeli?

»V Murski Soboti.«

Prav v mestu?

»Ne, v teh ..., kako se jim že reče? – Moravskih Toplicah. Ne nameravam se voziti vsak dan iz Zagreba v Mursko Soboto in nazaj.«

Se zavedate, da vas bodo ljudje vsakodnevno cukali za rokav? Ste pripravljeni na to, da vas bo vedno kdo trepljal po ramenu ...?

»Ali pa tudi kritiziral. To je pač fenomen vsakega nogometnega trenerja, vsakega javnega delavca na splošno, vsakega politika, veš (smeh). Na to sem že navajen in resnično na ljubo še nikoli nisem nikogar odvrnil od dialoga z mano in odgovorim na vsa vprašanja, tudi če niso najpametnejša. Vendar si jih ti vse pametno postaviš (smeh).«

Je res, da imate vsak mesec rezerviranih tisoč evrov ravno za take »prijatelje«, ki hočejo z vami »na kavo«?

»Vendar to v Sloveniji ni tako očitno. Imaš še kakšno vprašanje?«

Imam.

»Daj, povej.«

Lahko bolj osebno vprašanje?

»Lahko.«

Kaj ste po nebesnem znamenju?

»Vodnar.«

Verjamete v astrologijo, v horoskope?

»Ne, ne verjamem. Verjamem v Boga. Sem pa vraževeren. Moja srečna številka je npr. 13, ki je večini ljudi nesrečna.«

Znani ste kot strasten kadilec. Ali to še vedno drži?

»Na žalost, da. Vendar malo manj kot prej.«

Kaj pa kava?

»To pa ne. Nisem 'kofetar'. In v življenju nisem spil niti kapljice alkohola.«

Nikoli?

»Nikoli, niti enkrat. Moj oče je pil za pet generacij skupaj, zato sem prisegel, da sam ne bom nikdar pil (smeh).«

Na seminarju v Lendavi ste rekli, da igralci ne smejo imeti radi svojega trenerja, ampak ga morajo sovražiti, da mora biti diktator. Bo tako tudi tukaj?

»A, ne, ne, ne. Najboljša sinteza je ljubezen in spoštovanje. Sovražstvo ni dobro. Igralci se morajo bati svojega trenerja to da. In ga spoštovati. Če tega ni, je na horizontu tisto najbolj nevarno, kar se imenuje anarhija.«

Tudi če je najboljši igralec moštva začetnik te anarhije, se ga mora ...?

»Tako eliminirati. Pod nujno.«

Tudi pri Muri boste imeli isti princip?

»Isti. To je formula uspeha.«

Hvala vam za vaš čas.

»Dobro. Bil si pameten, zelo (smeh).«

Imam še sto vprašanj, če hočete.

»Oh, ne, ne več, prosim te (smeh).«

»Jaz sem zelo občutljiv človek. Če na ulici pozdravim znanega človeka, pa mi ne odzdravi, tečem za njim po ulici in kričim: Človek, pa kaj sem ti naredil?« (Hrvatsko slovo, 13. junija 2003)

Tomo Koles
Jure Zauneker

Boštjan Bertalanč; uni. dipl. gosp. inž., zaposlen kot konstrukter/programer v podjetju Transpak, d. o. o., v tem primeru po službeni dolžnosti v Ruandi; skušam vedno združevati prijetno s koristnim ter spoznavati nove dežele in ljudi. Potovanja so izkušnje, ki človeka bogatijo, mu širijo obzorja in prinašajo nova spoznanja.

Dežela, katere velikost zaleže za dobro Slovenijo in ima kar 9 milijonov prebivalcev, je prav v srcu črne celine – Afrike. Na dobrih tisoč metrih nadmorske višine jo obkrožajo Tanzanija, Demokratična republika Kongo (nekdanji Zaire), Uganda in Burundi. Bogovi – katerih množico tam častijo – so ji bili vedno relativno nenaklonjeni, kajti ko je niso pešale vojne, so ji prišle do živega bolezni, izneverja se jim tudi narava in življenje malega črnega človeka je čedalje napornejše.

Jezero Kivu daje velik zaslužek ribičem, ki gredo dvakrat dnevno na ribolov. Zjutraj zgodaj in zvečer z obrednimi pesmimi veslajo ulovu naproti. Le tega potem prodajajo na tržnici ...

Ruanda

Glavna ulica »mesta« Gisenyi. Ceste so prekrte s strjeno lavo, tako da je vožnja otežena, če se že voziš s kakšnim avtomobilom – priporočljivi so terenci!

Lokalna postaja taksija ... Iznajdljivejši so kar oblažili prtljavnike na kolesih in svoje sposobnosti pridno unovčujejo.

Otroci so pripravljene prav manekensko pozirati, seveda za uslugo pričakujejo kakšen drobiž ...

Lokalna, v tem primeru protestantska cerkev. Molitev in pridiga se prepletata z veselimi petjem in plesom. Kar naenkrat pa vse skupaj ni bilo več zanimivo, saj se je celotna pozornost usmerila na »muzunguja«, ki se je potikal naokrog s fotoaparatom. Na tleh spet strjena lava ...

Iz bližnje preteklosti nam je Republika Ruanda znana predvsem po največji humanitarni katastrofi od II. svetovne vojne naprej: po genocidu iz leta 1994. Tedaj se je zaradi že nekaj desetletij trajajočega konflikta med plemenoma Tutsi in Hutu zgodilo nekaj prav nepredstavljivega: v stotih dneh je umrlo na skrajno brutalen način približno milijon ljudi. Takrat trenutno vladajoči Hutujci so skušali pomoriti vse Tutsije in zmerne pripadnike svojega plemena. Mednarodna javnost je pač glede na lokacijo in status države reagirala prepozno, mnogo trupel še dandanes ni pokopanih, država je v razsulu, korupcija na vrhuncu, bolezni na čelu z aidsom pa zaradi katastrofalnih humanitarnih razmer v popolnem zagonu. Vladajoča hunta je po mlačnem odzivu Združenih narodov pobegnila v sosednje države in tudi tam zanelila kar nekaj lokalnih vojn, zaradi katerih ljudje še danes umirajo. Med mojim bivanjem v Ruandi je v sosednjem Burundiju dnevno umrlo po ducat ljudi, s sosednjo Demokratično republiko Kongo pa so ravno takrat celo uspeli podpisati nekakšen mirovni sporazum. Njihov (DR Kongo) nekdanji diktator Laurent Kabilla (nekateri se ga spominjamo kot enega od »neuvrščenih« skupaj z našim J. B. Titom) je namreč ponudil zatočišče vojnim zločincem iz Ruande (sedaj se imenujejo borci »Intera hamwe«), njegov demokratični predsedniški naslednik, seveda sin Joseph Kabilla, pa se je odločil izkoreniniti po gozdovih potepajoče in teroristično obnašajoče se upornike. Tudi v zelo gričevnati in poraseni Ruandi se od časa do časa najdejo kakšni borci, ki nase opozorijo

enostavno tako, da pokoljejo prebivalce kakšne vasi in se s tem odkrito posmehujejo prav vsem prizadevanjem za mir na območju.

Zapori so polni zavedenih, ki so si mazali roke za idejo etnično čiste države, več kot 200.000 pa jih je zaprtih po zaporniških razvalinah. Pobegnili bi lahko, a ne upajo, saj meč masčevanja nad njihovimi družinami visi nad glavami. Lokalni veljaki so izračunali, da bi do konca njihovih sojenj minilo 200 let, in ker tudi posebej za njih ustanovljenega mednarodnega sodišča ne priznavajo, so se vrnili v zgodovino: vzpostavili so vaška sodišča, ki jim pravijo gacaca (beri gačaca, kar pomeni sedeti na trati), kjer z umnejšimi vaškimi prebivalci na čelu kar ljudje sami obsodijo kaznjence in sodbo tudi izvršijo. Čeprav so mi zatrjevali, da jim je dovolj nasilja, da se zaporniki kesajo in da bodo sodbe na ta račun mile, se je kar bati novih in novih valov nasilja.

Sam sem najprej – seveda je to mogoče le z letalom – prispel v glavno mesto Kigali, prvi vtis pa je bil pozitiven, kar razvito, sicer obupno prenaseljeno mesto z veliko revnimi in nekaj zelo bogatimi (vojno dobičkarstvo?) prebivalci. Bosi in lačni otroci se s tovorom na glavah potikajo okoli zastraženih vil, vsak skuša kaj naprositi od belega človeka. Ko to redkost zagledajo, lahko takoj zaslišiš pozdrav »Salama muzungu« (v svahiliju to pomeni pozdravljen beli človek), potem ti naklonijo belozobi nasmeh, pomahajo in že iztegnejo dlan, saj je za njih belec vedno tisti, ki jim nekaj prinaša. A v ta začarani krog se ne smeš ujeti: če enemu podariš prst, jih zadaj sto že čaka na celo roko ...

Poleg Kigalija obstaja še nekaj mest, ki so to

Vegetacija je izredno bujna, trópsko podnebje, malce višja nadmorska višina in lava poskrbijo, da ljudje niso lačni. Na sliki bananovci tik ob jezeru Kivu.

– ranjeno srce črne celine

bila oz. ki bi to naj bila. Gisenyi, Ruhengeri in Butare. Sam sem poleg Kigali največ časa preživel ravno v Gisenyiju, ki je bilo svojčas lokalno letovišče, saj je ob ogromnem jezeru Kivu, in marsikatero starejšo knjigo so obljubljale promenade in nekaj hotelov ter celo vodne športe ... V resnici je čisto drugače: česar nista uničila vojna in konflikt z le nekaj kilometri oddaljeno DR Kongo, je v preteklih dveh letih uspel opustošiti vulkan. Prav vse ceste so zasute z lavo, veliko ljudi pa še danes prebiva v šotorih in improviziranih blatnih kolibah, skeptično pogledujoč proti še vedno rahlo pokašljujočemu vulkanu.

Celotna trgovina se dogaja na tržnicah, valuta ruandski frank je relativno uspešno vzdrževana in dokaj visoko stabilna in ljudje živijo skromno, a zadovoljno. Revni so, a najhujše bede ni. Imajo namreč srečo, da je zemlja zelo rodovitna in jih uspe nahraniti. Na 1000–1800 m nadmorske višine, upoštevajoč lego tik pod ekvatorjem, je mogoče srečati karseda nenavadne kombinacije rastlin: na eni strani ceste poganjajo drevesa z avokadi, bananami in ananasi, takoj čez cesto pa srečamo pravcate iglavce. Globoko v gozdovih je mogoče videti tudi ogrožene gorske gorile, ki pa so strašansko redke in tudi dokaj nevarne. Če uspeš uživati razgled in pač nisi zgrožen nad za sicer redkimi avtomobili in tovornjaki bežečimi in z njih visečimi otroki, lahko vidiš iznajdljivost domačinov, novejši »hiše« gradijo že iz opek, ki si jih seveda naredijo sami, lava, ki leži praktično vsepovsod, jim je kar v pomoč, hiše iz blata oz. zemlje prav tako niso redkost, strehe pa so velikokrat kar nekdanje vreče paketov pomoči Združenih narodov.

Beli ljudje so redki: poleg množice misijonarjev raznih ver, ki poleg nacionalnega zelo uspešno netijo še verski nemir, je mogoče videti še kakšnega zdravnika ali pripadnika humanitarnih organizacij ter sodelavce pogumnejših evropskih podjetij, ki si drznejo poslovati v Ruandi. Tudi sam sem bil s kolegom Francem ravno iz teh vrst pogumnejšev. Ker so jih v zgodovini podjarmljali tako Francozi kot Belgijci, je poleg svahilija, kinyarwande in angleščine uradni jezik še francoščina. Navezati stik z domačinom je pravo veselje, kar ponosni so, če se lahko pogovarjajo z belim človekom, saj jim naša moderna družba, katero so lahko videli le na slikah in bogatejši na televiziji, predstavlja visoke sanje. Otroci bi kar šli z nami v Evropo, starejši pa ti v popolni vnemi povedo kar celotne življenjske zgodbe. Ko so fantje opazili, da imam fotoaparata, sem jih moral še fotografirati, s pravim manekenskim pristopom so se postavili pred objektiv in poznavalsko pričakovali bliskavico. Z željo, da fotografiram še ženske, ki so na hrbtu nosile po dva otroka, na glavi celo nosilko piva, v roki pa še kaj, pa nisem prišel do fotografij: dame na tržnici so me dobesedno odgnale. Pozneje so mi rekli, da tujcem pač ne zaupajo.

Katoliki, protestanti, metodisti, jehovove priče, muslimani ... Cerkev ob mošeji, tempelj ob cerkvi ... Mnogim je ostala le še vera, in ker je vera v boljši jutri na trhlih nogah, jim preostane le še vera, ki jo je prinesel »muzungu«, saj beli ljudje vedno prinašajo le dobre in lepe stvari, ali ne?

Nedelja je pravi praznik, v cerkvah se veselijo, plešejo, molijo. Tudi sirotišnice in šole vodijo cerkve. Ker ni prav nobenega znaka načrtne gradnje zgradb, je mogoče zgradbe in s tem tudi ljudi srečati vsepovsod. Če se pelješ z avtomobilom, lahko pričakuješ človeka izza vsakega drevesa, iz vsake jame, praktično od vsepovsod. Pravijo, da v Afriki lahko umreš od aidsa, malarije ali prometa. In prav promet se mi je zdel najstrašnejši ... Tista redka vozila, ki so se še uspela premikati po cestah, nikakor niso bila v popolnem stanju. Če so jim manjkale zgolj luči ali vrata, je bilo to še najmanj skrb zbujajoče, bolj sem namrnil čelo, če so mi rekli, da kakšno nima zavor ali pa da je enostavno prestreljeno in da je kak človek pred časom v njem krvavo umrl ...

Genocid iz leta '94 je pustil neizbrisen pečat na odnosu med Tutsiji in Hutujci. Oboji se namreč že fizično razlikujejo med seboj: Tutsiji so sloki in visoki (najvišji narod na svetu; v Gisenyiju prebiva mož, ki je visok več kot 2,20 m!), ljudje podolgovatih obrazov, Hutujci pa manjši, močnejši in okroglejših obrazov. Še vedno se veliko zbirajo med sabo in karseda nezaupljivo zrejo drug drugega. Siti vsega nasilja in konfliktov želijo iti naprej, a preteklost je znova in znova potrdila, da je to zelo težko: vojne in pokoli se vsakih nekaj let ponavljajo: pred tremi leti je avtobus peljal mešano skupino delavcev na delo v pivovarno, kjer sem tedaj tudi sam delal. Ustavila jih je oborožena skupina Hutujcev, zahtevala, da njihovi odidejo iz vozila, in preostale hladnokrvno poklala. Vodja obrata, sicer Nizozemec, že zna zaigrati na njihove emocije in ponos in jih prav diplomatsko zmeraj vodi kot vrhovodec nad breznom nesmiselnega konflikta.

Turizem je v Ruandi neznan pojem. Redki »hoteli« premorejo komaj kakšno sobico, njihove restavracije zgolj kakšnega piščanca ali ribo, promet ni naklonjen udobnim vožnjam, že nekaj let zakopane mine pa kar prežijo na ljudi. Še celo navadnih razglednic ni mogoče dobiti, posamezni iznajdljivi domačini jih delajo kar sami – iz papirja in posušenih bananinih listov. S svetom pa je bilo mogoče komunicirati le prek satelita, nam tako samoumevna elektrika je tam razkošje, ki si ga lahko privoščijo le najbogatejši, podjetnejši, ki premorejo kakšno kolo, pa oblažijo prtjažnik in delajo kot taksisti ...

Prav celotna »črna« Afrika, tako zelo zmeraj na robu, ogrožena od vojn, narave, bolezni, belega človeka ... pada iz slabe v slabšo izkušnjo. Globalizacija jim ne prinaša ničesar dobrega, naravne spremembe spreminjajo njihove pokrajine v puščave, zmanjkuje jim hrane, bolezni jih redčijo ... Le kako so lahko kraji, kjer toliko ljudi verjame v toliko različnih mogočnih bogov, od teh tako zelo pozabljeni? Sam jih nikoli ne bom pozabil, saj so me opozorili, da so kraji in ljudje na svetu, katerim stvari, ki so nam tako samoumevne, ne predstavljajo niti najvišjih sanj, kaj šele razkošja ali celo vsakdanjika. Šele ko posameznik vidi, kako trdo in naporno nekateri živijo, začne ceniti tisto, kar ima sam in za čimer se tako peha iz dneva v dan ...

Praktično edina javna ustanova posameznega mesta je t. i. tržnica, prodaja se praktično vse, kar si domačini lahko privoščijo: hrana in oblačila. Dame na sliki mi niso zaupale in so me nemudoma pregnale, ko so uvidele, da jih imam namen fotografirati ...

Revnejši so iznajdljivejši in potrebujejo malo, da se znajdejo. Samokolnice, kolesa in igrače si kar sami naredijo doma: le les, kakšna odpadna žica in vrvi so potrebne sestavine in že je življenje lažje in srečnejše ...

Povprečno domovanje ruandske družine. BDP znaša borih 200 USD, konflikti, vojne in skorumpirana država so pač neusmiljeni vplivni faktor na življenje malega črnega človeka.

Mestna mesna tržnica ... Za HCAAP ali podobne pogruntavščine še niso slišali, smrad in na stotine muh so kar načenjali močno razpadajoče meso, zaradi katerega pa – zanimivo – pri domačinih ni nobenih bolezni ...

Kigali: glavno mesto, za lokalne razmere hipermoderno, prenaseljeno in polno v oči bijočih razlik, nekaj vojnih dobičkarjev si je ustvarilo prave gradove, navaden človek pa živali iz dneva v dan ...

ali polž
v solati (6)

Imate svojo gostilno in radi prihajate tja zaradi osebe, ki vam streže? Ali pa ste si zapomnili kakšno dobro in prijazno natararico oziroma natararja? Prvi del akcije, v kateri izbiramo naj... natararico in natararja, se je končal. Dobili smo po pet finalistov, zdaj pa bo šlo čisto zares, kdo bo najboljši. To bo seveda odvisno od števila glasovnic iz Vestnika, ki jih bomo objavljali do konca julija, rezultate pa bomo razglasili 16. avgusta na prireditvi ob koncu akcije Gostišče osvežišče 2003.

Pa spoznajmo nekoliko поблиže tiste, za katere ste doslej poslali največ glasovnic.

Izbiramo naj... natararico in natararja

Glasovnica
Kolinska

Glasujem za naj... natararico

Ime in priimek: _____

Glasujem za naj... natararja

Ime in priimek: _____

Urška Bagola, gostilna Ajda, Cankova

Za točilno mizo je začela zahajati že kot otrok, saj bi rada videla, kaj delata tamkaj njena mama in oče. Ko je bila nekoliko večja, je prala kozarce, včasih pa natočila tudi kakšen »špricer« ali gostom postregla s čim drugim. Očitno je postalo, da jo delo v gostinstvu zanima in veseli, zato se je po končani osnovni šoli odločila, da bo nadaljevala izobraževanje v Srednji šoli za gostinstvo in turizem Radenci. Vpisala se je v 4-letni program gostinskih tehnik in ga tudi uspešno končala. Bila je tudi v ekipi, ki je osvojila zlato medaljo na gostinsko-turističnem zboru v Kranjski Gori. Lahko bi nadaljevala šolanje, no, zaenkrat se je odločila za delo v družinskem »podjetju« kot natararica, če je potrebno, pa skoči tudi v kuhinjo.

»Delo z gosti me zelo veseli. Če je čas, se rada pogovarjam z njimi, zlasti pa z mojimi vrstniki. Gostje mi večkrat izrečejo pohvalo in tega sem seveda zelo vesela. Medtem sem končala tudi tečaj za barmanko. Starša pa sta mi zaupala vodenje sistema HACCP, kar pomeni opisovanje stanja hrane, t.j. časa priprave, temperature idr.«

Miran Magdič, slaščičarna Tamara, Radenci

Ima enajstletne izkušnje, v glavnem v slaščičarni Tamara. Pravi, da je prednost dobrega natararja, da ima dober in korekten pristop do gostov, da je priazen in vljuden in da zna vsakemu gostu posebej svetovati. »Imamo stalne goste, ki jih poznam in vem, kaj naj jim ponudim. Glede na svoje izkušnje pa znam svetovati tudi novim gostom. Rad jih pozdravim z Lepo vas je spet videti ali Lepo da ste prišli, kajti če si priazen, je odziv gostov dober in so zadovoljni. Pri meni so vsi gostje enakovredni, zame ni bogatašev in ne siromakov, pri meni so vsi enako postreženi. Pri tem poklicu mi je najbolj všeč komunikacija z gosti in ljudmi, ki jih spoznavam, držim pa se pravila, da ima gost vedno prav. Neprijetnih gostov nimamo, če pa je morda kaj narobe, opravičilo gostje lepo sprejmejo. Najlepša pohvala mi je, če je gost zadovoljen s postrežbo in ponudbo in se rad vrača.«

Dušanika Ciglar, okrepečevalnica Gol, Serdica

Ob koncu osnovne šole je želela, da bi se šolala za trgovko, pa tudi gostinstvo jo je zanimalo, a so jo pregovorili, da bo bolje zano, če se vpiše v tekstilno šolo in se zaposli v tovarni Mura. Kazalo je, da bo res zašla med Murine delavce, a je bila tamkaj samo kot pripravnica. Ko se ji je ponudila priložnost za zaposlitev v gostinskem lokalu Golf blizu njene domačije, pa je takoj zgrabila za to priložnost.

»Kot natararica sem že prej večkrat delala na veselnicah, ki so jih pripravljali gasilci ali nogometaši. To delo mi je bilo zelo všeč. Če gostje želijo, se igrar z njimi igro človek, ne jezi se ali pa mečemo pikado. Ob petkih ponudimo gostom kruh z zaseko ali ocvirki, in to brezplačno. To časti šef Branko Košar, s katerim se dobro razumeva. Zdaj sem tu že osmo leto in vesela sem, da lahko opravljam ta poklic.«

Goran Kološa, gostilna Marič, Sebeborci

Po izobrazbi je gostinski tehnik. Kljub trem letom delovnih izkušenj se dobro spozna na svoj poklic. »Ni dovolj, če samo odložiš kozarec in greš, z gostom se moraš znati pogovarjati.« Do ljudi je odprt in rad pravi: »Moraš jih pustiti k sebi, da te tudi sami pustijo zraven.« Je na strani veselih ljudi, vedno nasmejan in izredno hiter. Gost ne sme lačen in žejen čakati tri dni. To delo ga veseli, ker dela z ljudmi in ima pri tem priložnost, da spozna nove ljudi. Rad ima ta poklic, prav tako neverjetno rad pa igra na bobne. Pri delu z ljudmi pozabi na vse drugo. »Vse goste jemljem enako ne glede na to, ali je kmet ali direktor.« Ob spoznavanju novih ljudi rad kaj pove, se pošali ter gostom priporoča ali svetuje pri izbiri jedi. Na delovnem mestu se zgodi marsikaj, vedno pa se moraš hitro znajti, pravi.

Pred kratkim je opravil barmanski seminar in obvlada tudi mešanje koktajlov. Pohvalila ga je celo inšpekcija, najboljša pohvala pa mu je bila, da je hiter, kot bi delal na rolikah.

Robert Šipoš, gostilna Ratnik, Vinogradniški center Ivanovci:

»To je tisti, priazen, visok in 'brbrav',« nam ga je opisala ena od gostij. Ima dober odnos do gostov, je priazen, priljuden in vedno uglajeno oblečen. Svoje goste pozdravlja z dober dan. Od strukture gostov pa je odvisno, kako z njimi ravna. Čeprav moraš biti do vseh vljuden in priazen, se delo z družinami ali pa s kakšnimi veselim družbami razlikuje, pravi. Rad se z njimi pogovarja in se pošali, a je z njimi redko oseben. Vedno najde čas, da z njimi spregovori kakšno besedo ali dve. Z vsakim gostom delam tako, da je zadovoljen, in jaz tudi. Če pa se kdaj zgodi kakšna neprijetna situacija, jo rešuje z opravičilom in nasmehom. Zelo rad ima svoj poklic in po je izobrazbi natarar. »Ko začnem delati z našimi gosti, me mine tudi slaba volja, ki jo včasih ljudje prinesemo s sabo,« dobro vzdušje celotnega kolektiva pa se zazna tudi v gostišču, zato se njihovi gostje radi vračajo.

Simona Serdt, gostilna Mencigar, Krajna

Končala je 3-letno tekstilno šolo v Murski Soboti in vse je kazalo, da bo delala kot šivilja. Nekaj časa je res šivala pri stricu oziroma teti Viktoriji v Filovcih. No, tam se je lahko preizkusila tudi kot natararica, saj imajo poleg šivilstva še bife. Pred petimi leti pa je nanese, da se je lahko zaposlila v gostilni Mencigar na Krajni, kjer se zelo dobro počuti. Šef Robi jo podpira tudi pri njenem izobraževanju ob delu. Tako že končuje 3-letni program usposabljanja za natararico.

»Delo v gostinstvu me veseli, ker srečujem in spoznavam veliko ljudi in ker se dogaja marsikaj zanimivega. Še posebej velja to za gostije, praznovanja abrahamov in razne pogostitve. Domačini so dobri in družabni gostje. Z njimi se dobro razumem. Veliko se pogovarjamo in šalimo. Sicer pa se poskušam vedno prilagoditi gostom, tako da se pogovarjam tudi o resnih zadevah.«

Marijana Kijanec, Prekmurska iža, Ižakovci

Bila je zaposlena v prošenjakovskem Pletilstvu, kjer se ji je še kar dobro godilo. Napredovala je celo v kontrolorko. Žal je prišlo do stečaja in znašla se je na cesti. Vključila se je v program Zavoda za zaposlovanje za prekvalifikacijo in bila je pripravljena poprijeti tako rekoč za vsako delo, samo da ne bi bila brez službe. Zdaj jo ima in pravi, da je zelo zadovoljna.

»V Prekmurski iži sem začela delati decembra. Tri mesece je bil moj mentor natarar Damir, ki mi je res stal ob strani in mi veliko pomagal. Tudi šef Mirko je dober. Zdaj lahko že samostojno delam v svoji izmeni. Strežem pijače in hrano. Delo me veseli, saj se rada družim z ljudmi. K nam zahaja tudi precej gostov, ki obiščejo Otok ljubezni v Ižakovcih.

Tako imam priložnost srečati in spoznati znane ljudi. Med drugim sem stregla tudi pisatelju Feriju Lainščku. Presenečena in vesela sem, da so gostje tudi mene predlagali za naj... natararico.«

Boštjan Nemeš, Desperado, Murska Sobota

Po izobrazbi je gostinski tehnik in ima tri leta delovnih izkušenj. O tem, kaj pomeni biti dober natarar, bi lahko govoril tri dni, pa ne bi prišel do konca. Svojo odličnost pokaže s svojo postrežbo in odnosom do gostov. Moji gostje so kot moji prijatelji in ga nagovarjajo s Tyson. Rad se prilagodi strankam in se dobro zaveda, da imajo mlajši gostje radi bolj sproščene natararje, do starejših pa je še vljudnejši in spoštljivejši. Veliko je stalnih gostov, katerim postreže, ne da bi jih vprašal, kaj bodo. Z vsakim se zna posaliti in najti skupno temo, če pa kdo pride na pijačo sam, ostane še kakšen trenutek dalje pri njem, da se ne počuti osamljenega. Pravi, da bi lahko imel glede na to, koliko ljudi mu zaupa svoje težave in ga zaprosi za nasvet, hkrati zakonsko posvetovalnica. Ko dela, dela hitro in ima rad vse pospravljeno in na svojem mestu. V drugem poklicu se sploh

ne vidi in tudi lokal, v katerem dela, mu je s svojimi strankami pisan na kožo.

Jure Hodnik, hotel Jeruzalem, Ljutomer

Po izobrazbi je natarar in ima šest let delovnih izkušenj. Pravi, da hitrost ni ravno njegova največja vrlina, a vseeno vse goste hitro in korektno postrežene. Pri svojem delu je umirjen, vljuden in spoštljiv, zato mu delu v hotelu najbolj ustreza. Imajo stalne in dobre stranke, ki jih pozna, mnoge tudi po imenu, zato mu ni treba veliko spraševati, kaj si želijo. »Točno vem, koliko pozornosti potrebuje kakšen gost, in z veseljem, če si kdo zaželi, ostanem pri njem še kakšen trenutek.« Če pa se zgodi, da je kakšen gost slabe volje, zna s svojo umirjenostjo in vljudnostjo gosta razvedriti.

Delo in komunikacija z ljudmi sta tista, ki ga spravljata v dobro voljo, in če bi še enkrat moral zbirati med poklici, bi se ponovno odločil za ta poklic in še enkrat bi si želel delati z ljudmi v hotelu. Nadvse je zadovoljen tudi s sodelavci in nadrejenimi, skupaj ustvarjajo dobro vzdušje. Zanj pravijo, da kljub umirjenosti zna poskrbeti za dobro vzdušje in tudi odlično zapleše.

Marija Kerčmar, bife Metuljček, Hodoš

Leta 1981 je odprlo nekdanje podjetje Potrošnik na Hodošu samopostrežno trgovino in bife. Marija je dobila službo kot prodajalka, končala pa je tudi tečaj za natararico. Leta 1994 je vzela vse skupaj v najem, lani pa je stavbo odkupila in tako postala lastnica. Čeprav je torej tudi šefinja, dela skoraj tako kot prej ali še več. Je tudi zelo družabna.

»Poleg domačinov radi prihajajo k nam tudi delavci in uslužbenci, tako naši kot madžarski, z železniške postaje na Hodošu. Poleg pijače dobijo lahko navadno kavo ali kavo metuljček (z viskijem, smetano in čokoladico), ledeno kavo, sladoled, sadne kupe in drugo. Domačini, ki me bolje poznajo, me večkrat pregovorijo, da igrar z njimi karte ali mečem pikado za rundo. Med pomembnejšimi gosti se spomnim, da sem stregla tudi Lojzetu Peterletu, ki je pohvalil naše ocvirkove pogače in povedal, da se pri nas lepo počuti.«

Kje se
zbira naša
mladina

Tam, kjer »densa« simpatija

Mogoče smo preveč oddaljeni od večjih mestnih centrov, kjer bi se vrstile dobre zabave, ki bi bile primerne prav za vse, ki uživajo v dobrih glasbenih zvrsteh. Vsekakor pa si mladi v obmurskem delu privoščijo različna druženja, pa naj si bodo to športna ali klepet na kakem »drinku« in pokajeni cigareti (pri tem ne mislim džointa ali marihuane – sta že iz mode).

Ob druženju je najbolj pomembno, da so to ljudje, s katerimi si imaš kaj povedati, še posebno v času, ko gre šolski pouk proti koncu. Mogoče se kdo potoži, da bo imel »popravca« pri tem in onem predmetu in da mu starši težijo, včasih pa kdo še zagrozi samemu sebi, da bo naredil samomor ali odšel od doma. Vendar vse to so samo besede, ki nikoli ne zagledajo površja, razen poplavnega izpit, katerega rešitev pa je, da se naučiš snov.

Mladostniško obdobje je najpogostejše povezano z nagonom, da mladostnik ne sme zamuditi nobene dobre »žurke«, še posebej tiste ne, na kateri je glasba primerna njemu ali pa kjer »densa« tvoja simpatija. Na novjših zabavah za mlade ali za mlade po srcu je pomembno, da znajo »didžeji« izbrati dobre »komade«, mislim na CD-je, primerne mladim »šoparjem«.

Da ne bom omenjal samo raverskih partyjev, kajti vsi ne zahajajo na takšne vrste zabave in raje posedijo v lokalih, kjer

si v družbi izpovejo novosti, ki so se zgodile pred kratkim njim ali komu tretjemu. Na vaseh so kake gostilne ali bari, kjer se zbira večina mladine iz vasi, saj tam lahko popijejo, kako pivo ali dve, saj če bi bili z avtom, ne bi smeli popiti alkohola. V večini teh manjših vaških lokalov pa najpogostejše vrtijo hrvaško glasbo, včasih pa še kakšno alpsko poskočnico, ampak to je vseeno slovenska glasba. Vendar taka glasba, ne narodnozabavna ne hrvaška, ne ustreza vsakomur, zato se marsikdo iz vasi raje usede v avto in se odpelje do Murske Sobote, kjer se dogovori s »frendi«, pa tako in tako je v malo večjem središču, kot je Sobota, zvečer vedno polno »folka«, in to na enem mestu.

Lokali v Murski Soboti, kjer se družijo zelo veliko mladih ob petkih in sobotah zvečer, so: Desperado, Winter, Elvis bar, Café-Café in drugi. Nikakor pa ne smem izpustiti soboške Zvezde, kajti gostilna v nekdanjem meščanskem slogu je v notranjosti nabito polna z mladimi gosti, tja do trideset let, kjer se ob kaki gostujoči glasbeni skupini veselijo s kako kapljico nulatija. Ko pa glasbe ni v gostilni, pa je, posebno zdaj v poletnih mesecih, zunaj pod kostanji, kar pa da čar romantike. Vseeno pa se nekateri še odločijo, da bodo šli iz lokala v

disko, v disko Diana ali v M3 v Beltince, kjer se naplešejo na glasbo sodobne mladine.

Nekateri so v disku do konca, to je predvsem do tretje ure zjutraj, nekateri pa gredo prej. To so predvsem tisti, večinoma mlajši od osemnajst let, ki morajo biti doma do določene ure, največkrat je to do ene ure zjutraj. Med temi pa so tudi malo starejši mladostniki, ki gredo iz diska prej, ker imajo zjutraj kakšno športno obveznost, seveda je to športna tekma. So pa tudi takšni, ki »žurajo« zjutraj do šestih, ob devetih dopoldan pa že imajo nogometno tekmo.

Naporna noč, vendar se vseeno splača, če si s tisto osebo, katero imaš rad ali pa kaj več. Pogosto si mlad človek, ki želi okusiti mladost, reče, da je mladost samo ena, zato jo je treba dobro izkoristi. Seveda drži, da je mladost ena, toda zapravljaj jo s pametjo, vsaj tako pravijo moji starši meni.

Bojan Zadavec

Bolj proti jutru gre, boljša je zabava

Ko si zunaj, čas tako hitro mine

stvari ... in ko si v klubu ali na koncertu čas tako hitro mine.

Saša iz Melinec:

Ker pri nas nimamo nič organizirano, mladi niti ne vemo, kje bi se zbirali, zato nam ne preostane nič drugega, kot da gremo kam v disko. Kamor koli pa gremo, potrebujemo prevoz. Ponavadi nas kdo, ki že ima izpit in dobi avto, kam pelje. Pri nas ni navade, da bi nas vozili ali hodili po nas starši. Mislim, da ni nevarno, če mladi gremo ven in znamo paziti nase. Tisti, ki vozijo, se ponavadi držijo in ne pijejo, se pa najde kakšen, ki zna popiti kakšen kozarec ali dva. Škoda je, da se diski pozno odpirajo, ker se mladi začnejo zbirati šele proti polnoči. Zato bolj proti jutru, boljše je. Nekateri že v petem razredu osnovne šole začnejo hoditi v disko in mnogi med njimi lahko ostanejo zunaj tudi do druge ure zjutraj. Jaz moram biti doma ob pol treh zjutraj. Če zamudim pa dobim kazen, in to je, da naslednjič ne smem iti v disko.

Tilen iz Gornje Radgone:

Jaz ne hodim ven, ker me to ne zanima. Rajši sem doma in igram igrice, včasih pa gledam televizijo. Ne, ob večerih pa se res ne

učim. Škoda se mi zdi denarja, da bi vsak teden hodil ven. Moji kolegi bolj hodijo ven, po gostilnah, v mladinski klub in še kam. Moram povedati, da se v Gornji Radgoni z novim županom veliko obrnilo na bolje in se dogaja več, kot se je prej. Jaz grem rad na kakšne koncerte, še posebno, če so kje v bližini in nastopajo glasbeniki, ki so meni všeč. Najraje imam metal in rock kot moji prijatelji. Jaz grem bolj redko, ampak ko grem, mi starši nikoli ne določijo ure, do kdaj moram priti domov. Pa saj niti nikoli ne pridem pozno, najpozneje ob dveh, treh. Jaz nisem za to, da bi bil dolgo zunaj. Če bi v kakšnem lokalu ali klubu vrteli dobro glasbo, pa bi morda pogostejše hodil ven.

A. Nana Rituper Rodež
Jure Zauneker

Pišite, pišite, pišite!

Na Vestnik nam pošljite kakšne zanimive fotografije z vaših »žurov«, zabav, koncertov in trenutkov, ko ste se imeli lepo. Radi bi objavili nekaj vaših najbolj norih trenutkov mladosti. Veseli pa bomo vseh vaših pripomb, mnenj, pisem o vaših čustvih ter vsem, kar vam leži na duši. Naš naslov je: Vestnik, Podjetje za informiranje, Ulica arhitekta Novaka 13, 9000 Murska Sobota, ali po elektronski pošti: Nana.RR@p-inf.si.

Rubriko uredila: A. Nana Rituper Rodež

Vaše pesmi

Tvoja bom vsa

Bo kdo potrkal na moja vrata
ali bom spet ostala sama,
bo kdo prestopil prag srca,
da bom zopet ljubljena,
nočem več prevar, laži in zmot,
umazanih nog – pojdi od tod,
ne boš teptal mojega srca
in mi lagaj, da sem tvoja vsa,
jaz le tvoja žrtev sem naivna,
ki je prav tako ranljiva,
zato potrkaj na vrata srca,
čistih nog in zvestega srca,
da bom potem tvoja vsa.

Sonja

Nebo, zakaj?

Skrila sem se pred svetom,
da bi se izjokala,
da bi iz srca izprala
bolečine in trpljenje.
Sprasujem nebo,
kaj z menoj tako narobe je bilo,
da tako kaznuje me.
Nisem dovolj trpela?
Ni bilo dovolj srca?
Zakaj toliko hudega?
Zakaj toliko žalosti?
Zakaj?
Nebo, zakaj?

Alenka

Nekomu

Poznala sva se iz otroštva,
ljubila sva se kot prijatelja.
Potem njemu prijatelj
bel prah je postal.
Nisem spraševala ga, zakaj,
samo prosila sem ga, naj neha.
In obljubil mi je,
prišla je jesen
in morala sem oditi.
Poslovila sva se v upanju,
da se kmalu zopet srečava.
Spomladi, čez nekaj let,
sem se vrnila in ga obiskala,
prižgala svečo – nekomu,
ki ga nisem nikoli dobro spoznala.

Tamarine

Vaša čustva

Zaman!

Bilo je takrat, ko prvič spoznala
sva se. Se spomniš? Takoj, ko sem
te zagledala, sem si te zaželela.
Tvoje zapeljive oči so me zadele
naravnost v srce. Bil si mi najbolj
všeč, ker si bil drugačen od drugih.
Sploh nisem mogla odvrniti oči od
tebe in niti za sekundo od takrat
nisem pomislila na koga drugega.
Moja misel je bila namenjena le
tebi.
Od tistega dne te ljubim. Ti so moj
žarek sonca. Tvoj nasme in tvoj
pogled pa sta nekje globoko skrita.
V mojem srcu. Tebe pa ni. Zato
živim s spominom nate. Zaman te
ljubim ter ob tem le trpim. A mi
ni pomoči.

Mateja H.

Jure iz Murske Sobote:

Saj veste, kaj mladi delajo ob koncu tedna. Pijejo! Hodijo ven, tisti ekstremi hodijo v posebne klube v Celje in Ljubljano, tisti malo manj ekstremni pa v gostilne, v Diano ali pa kar v park. Radi pa gremo tudi na koncerte. V Ljubljani je kar nekaj dobrih klubov – Skelet, KMŠ in drugi, veliko jih je. Tam je dobra muzika in za nas mlade je glavno, da se »štanca«. Tam si potem najdejo tudi družbo. Sam grem tja, kjer so dobra družba in prijatelji. Ponavadi smo v Soboti, včasih pa gremo tudi ven. Dobro je, če ima kdo avto, če ne, pa gremo s taksijem, vlakom ali pa se drugače znajdemo. Tisti, ki vozi, pa ne pije, tako ima zapovedano. Res je, da se straši bojijo za nas, ko gremo ven, in nam določijo tudi uro, ko moramo domov. Včasih se je jaz ne držim, a me samo zaradi tega ne kaznujejo. Če pa pridem domov ob šestih zjutraj, pa me vprašajo, kje sem hodil in kaj sem delal. Plešemo, pogovarjamo se, vse te običajne

Prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Da bi lahko začela pisati, potrebujem podnaslov: to sem jaz. Ne morem pisati o sebi v tretji osebi. Upam, da to ni hudo narobe, tudi v prvi osebi je težko, ampak mislim, da to znam bolje.

Kdo sem jaz? Hvaležna in začudena ženska. Globoko hvaležna za življenje, ki ga živim, in začudena, ker ne morem verjeti, da je minilo že več kot šestdeset let. Hvaležna, da sem zrastle v družini, ki mi je dala na pot izkušnjo ljubezni in temeljni dober občutek lastne vrednosti v sporočilu, da sem v redu. Hvaležna, da imam svojo družino – Gezo, Mateja in Ano, najpomembnejše ljudi v mojem življenju. Rada sem profesorica na Fakulteti za socialno delo. Rada živim. In začudena, da sem tu že dvainšestdeset let, vsa jih sprejemem, moja so, samo neverjetno se mi zdi vedno znova, da so že minila.

Študirala sem psihologijo, ker so me vedno najbolj zanimali ljudje. Odločila sem se pri trinajstih letih, ko sem prvič slišala besedo psihologija, in da obstoja veda, ki se ukvarja s človekovo notranjostjo, z vedenjem in doživljanjem. Zdaj vidim, da sem imela že takrat v mislih to, čemur danes rečemo psihologija za vsakdanje življenje: zanimalo me je psihološko znanje, ki ga lahko podelim z ljudmi.

Na ravnanje s psihologijo je usodno vplivalo socialno delo. Takoj po diplomski, leta 1966, sem nastopila prvo službo na takratni Višji šoli za socialno delo. Prevzela sem predmet psihologija za socialno delo in s tem prvo delovno nalogo v obeh strokah, ki sta oblikovali moje poklicno življenje: psihologija in socialno delo. Ko sem izbirala psihološka znanja, ki jih potrebuje socialna delavka, socialni delavec, da bi dobro opravila svoje delo, pomagati ljudem pri reševanju kompleksnih psihosocialnih težav, sem odkrila, da ne gre le za dobro izbiro tistega, kar psihologija ponuja, temveč tudi za vprašanje, kako to znanje uporabiti pri delu z ljudmi. Socialno delo me je naučilo, kako pomembno je, da znanje podelimo z ljudmi, da potem skupaj z njimi ustvarimo varne prostore za dialog in sodelovanje, da

skupaj raziskujemo, kaj bi bilo zanje uporabno. Za socialno delo sem odkrila posebno področje, ki me še danes fascinira – psihologijo družine in pozneje družinsko terapijo, saj sem tudi družinska terapevtka. Vse življenje učim na socialnem delu. Zdaj vidim, da sem vedno bolj osredotočena na to, da dobro opremim študente, da bodo z ljudmi, ki potrebujejo pomoč, znali vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos, da bodo znali vzpostaviti učinkovite projekte pomoči, da bodo znali prispevati k njihovi moči, samospoštovanju in dostojanstvu.

Nočem izgubiti upanja, da se bomo v Sloveniji odločili za socialno državo, za takšno, ki bo vsem omogočila dostojno življenje, za tako, ki bo varovala solidarnost.

Rada živim v Ljubljani, to je mesto po moji meri – vse je

To je ona

(zgodba z naslovnice)

pri roki: knjižarne, galerije, gledališča in koncerti, Cankarjev dom. Tu je naš dom. A ostala sem povezana s Prekmurjem. Prekmurje me je zaznamovalo, v dobrem, v lepem. Zdi se, da je v temelju oblikovalo moje doživljanje lepote, sreče in hrepenenja. Najprej nebo do tal: ljubim to odprtost, polno neba. Spomnim se, kako je sonce vzhajalo prav iz polj, izza našega vrta v Rakičanu ali za španskim bezgom pri možu doma, v Soboti. Zame nikoli ni dovolj neba, če ga ni toliko nad mano kot v Prekmurju. In potem polja, z maki in »modriši« na robu. Svetli, sončni gozdovi in široki travniki. Rakičanski drevored, ki je spremljal mojo pot v osnovno šolo. Še vedno mi zaigra srce, ko prestopim Muro, tam sem doma. Na spominski razstavi Ludvika Vrečiča me je njegova slika z naslovom Vas med drevjem tako ganila, da je ne morem pozabiti: vsa lepota Prekmurja je v njej. In potem hrana. Tudi prekmurska hrana iz kuhinje moje mame – in to je najboljša možna prekmurska kuhinja – je zame za vedno kriterij dobrega. In pesmi: Vsi so venci veji je zame najlepša pesem na svetu. Rada imam pesmi Vlada Kreslina. Pa tiste knjige Miška Kranjca, ki govorijo o Prekmurju, in knjigo Beatrice Baboš Logar Grlica, ki obuja meščansko Soboto, ki jo prepoznavam v mojih spominih in spominih moje mame. Prekmurščina mi je dala posebno toplino in mi pomagala odlično znati vse druge jezike, ki sem se jih učila pozneje. Doma smo vedno govorili – in govorimo – prekmurščino. Včasih sem celo malo žalostna, da se na predavanjih ne sliši prekmurski naglas in me prekmurski študentje ne prepoznajo več kot Prekmurko. Lep pozdrav v Prekmurje – ljudem in pokrajini!

Namesto na Pertočo s kolesom

Stara šola na Pertoči. Danes je tu obnovljeno župnišče.

Anice Gorenšek, devetnajstletne učiteljice iz Frankolovega, dekret ministrstva za šolstvo, s katerim je bila poslana na Pertočo, ni presenetil. Tako kot mnoge druge pred njo se je usedla na vlak in se odpeljala v neznano.

»Ko sem prišla v Mursko Soboto, so mi na takratnem okraju povedali, da imam pravzaprav srečo, da grem na Pertočo, saj tja vozi avtobus dvakrat dnevno,« se spominja Anica Čahuk, simpatična in vitalna upokojenka. »Sicer pa sprevedniki učiteljic – potnici niso bili najbolj veseli, saj so menili, da najraje učimo, kot se vozimo. Vendar za to tako ali tako ni bilo časa, saj sem učila cele dneve. Kot novinki mi je bil dodeljen peti razred, učila sem tiste učence, ki niso šli na višjo stopnjo v Rogašovce, in vse predmete. Pouk sem imela popoldne in verjemite mi, da sem dopoldneve porabila za učenje, saj kot razredna učiteljica številnih predmetov, ki sem jih učila, na učiteljski nistem imela.«

Če zamudiš avtobus

Na Pertoči je Anica stanovala v majhni, zelo majhni sobici. Domačini so jo sprejeli prijazno, spoštljivo, učenci so jo »obrajtal«. Delovni dan je bila sestavljen iz učenja in znova učenja, izleti v Mursko Soboto so bili namenjeni sestankom in potem morda, če je čas dopuščal, tudi kakšnim ženskim potem.

»Takoj na začetku mojega učiteljevanja je bilo,« pripoveduje, »imela sem sestanek, ki se je končal hitro, tako da je do odhoda avtobusa na Pertočo ostalo nekaj časa za obisk frizerke. Ta mi je obljubila, da bom zagotovo gotova do odhoda, vendar ni bilo tako. Kaj zdaj? Nič, enostavno. Frizerka mi je ponudila kolo in odpeljala sem se proti Pertoči, tako sem vsaj mislila vse dotlej, dokler me nista ustavila policista in vprašala, ali želim v Avstrijo. Si lahko mislite, kakšen šok je bil to zame. Prijazno sta mi pojasnila, kje je prava pot do mojega kraja. Polna strahu sem vanj ponoči tudi prikolesarila in nikoli

več mi ni prišlo na misel, da bi avanturo ponovila.«

Usodno srečanje

Po tem dogodku se je Anica na tiste redke obiske Sobote odpravljala samo z avtobusom in pazila na vozni red. Na enem od takšnih potovanj je spoznala tudi svojega moža Štefana. »Bilo je prav zabavno,« pravi, »ko sem vstopila na avtobus, sem za vsak primer še vprašala, kdo gre do Pertoče. Oglasil se je mladenič, za katerega se je izkazalo, da je prav tako učitelj, poslan na Pertočo, sicer Prekmurec, ki pa je zadnji letnik učiteljskega obiskoval v Celju.«

Srečanje na avtobusu je bilo usodno, Anica in Štefan sta se poročila, se preselila v malo večjo sobico in kmalu zatem dobila tudi prvo hčerko. Bilo je težko, vendar lepo. Mladi, z obilico dobre volje, so srečni shajali tudi brez elektrike in vode.

Na Pertoči je ostala Anica osem let, potem pa so se preselili v Mursko

Soboto, kjer je najprej poučevala na drugi, kasneje pa na tretji osnovni šoli drugi razred vse do upokojitve pred petnajstimi leti.

»Ka ste noseči?«

Vendar ima Anica najlepše spomine prav na Pertočo. To so bili začetki neizkušene devetnajstletnice, ki se je kalila daleč od doma, med drugačnimi ljudmi. Tudi romski otroci so bili njeni učenci. »Zgodilo se je tik pred mojim odhodom v Soboto,« pripoveduje med smehom. »Vaški odborniki so dejali, da se morajo tudi Romi izobraževati. Tako sem dobila njihov razred in v njem učence, stare od 7 do 15 let. Moj program je bil za vse enak, saj sem jih učila abecede in prvega matematičnega znanja, sami pa so se, seveda zaradi razlike v letih, med seboj močno razlikovali. Nekega dne mi je bilo slabo in morala sem oddrveti iz razreda. Ko sem se vrnila, so me otroci, tisti starejši, vprašali, ali sem šla bruhat in ali sem

Aničin zadnji razred leta 1988

Kdo pa so ti mladi fantje?

Pred kratkim smo v tej rubriki obdelali pomursko atletiko od njenih začetkov pa vse do druge svetovne vojne. Zanesljivo je bil kakšen atletski dogodek tudi med vojno, vendar čas takšnim zadevam ni bil naklonjen. Kot vse druge športne zvrsti, tako se je po vojni na novo rodila tudi atletika.

Na osnovi spominov in zapisov nekdanjega aktivnega atleta Mirka Šeruge - Mimija in pripovedovanj lahko zapišemo, da je bil leta 1946 v Murski Soboti dosežen najboljši čas v državi. In sicer v teku na 100 metrov. Dosegel ga je že pred vojno aktiven Milan Šušteršič. Rezultat je uradno registriran z opombo, da je merjen ročno: 10,6 sek. Omeniti moramo tudi Milico Šumak iz Ljutomera, ki je kot študentka tekmovala za Atletski klub Mladost iz Zagreba v disciplini tek z ovirami. Po vojni, pred letom 1950, je bila razglašena za najboljšo športnico Jugoslavije.

V povojnih letih se je pojavilo več mladih nadobudnih navdušencev, ki so trenirali na lastno pest ali v sklopu takratnega Partizana: Vlado Sagadin - kopje, Evgen Titan - šprint, skok v daljino, Franc Pucko - kopje, disk, Alfred Matis - dolge proge, Herman Tanacek - kopje idr.

Čez leta so se pojavili novi atleti: Marjan Velnar - kratke proge, Bela Sever - met krogle, Jože Šumak - Joco šprint, skok v višino idr. Ti športniki so dosegli na tekmovanjih po Sloveniji in Jugoslaviji dokaj pomembne rezultate. Med njih lahko štejemo 3. mesto v državi v štafeti 4 x 100 m z rezultatom 46,7 sek.

v Avstrijo

Aničin prvi razred iz leta 1953 noseča. Bili so zelo pristrčni, mnogi med njimi, čeprav v prvem razredu, so bili odrasli.«

Po 35 letih samo še babi

Ko je Anica dopolnila 35 let delovne dobe in izvedela, da bo dobila v varstvo vnuka Marka, se je zanjo začel nov svet. »Odločila sem se, da ne bom več učiteljica, ampak samo še babi. Po Marku sem pazila tudi Mojco in izpolnila svojo obljubo iz preteklih let, da bom storila vse, da moji otroci ne bodo imeli takšnih težav z varstvom, kot sem jih imela sama.«

Štajerka, doma iz Frankolovega, pravi, da je postala prava Prekmurka. Na rojstni kraj jo vežejo samo spomini, vse, kar ima, je tukaj. 35 let je svoje znanje in izkušnje prenašala na prekmurske rodove in postala del njih.

Ob koncu prijetnega klepeta pod senčno in prepolno češnjo je Anica Čahuk dejala: »Prekmurci so prekrasni ljudje. Dobri, pridni, potrpežljivi in skromni. Prav zaradi slednjega pa imamo veliko manj kot v preostali Sloveniji. Spominjam se, ko se je gradnja dela avtoceste bližala h koncu, nas je veliko prihajalo gledat in občudovat »debelo cesto«. Poslušala sem ljudi, ki so se tem prvim skromnim kilometrom veselili tako kot siromak, ki dobi drobtinico z bogato obložene mize. Samozavestnejši in zahtevnejši bi morali biti, druge vrline pa naj le ostanejo takšne, kot so.«

Renata Ficko

Leta 1954 je bil v Murski Soboti v sklopu Festivala telesne kulture atletski miting na stadionu NK Mura. Tam je bila namreč edina atletska steza v Pomurju (ni je bilo fiti v Radgoni in Ljutomeru). Na njem so nastopili kot gostje tudi tekmovalci Atletskega kluba Mladost iz Zagreba. Gledalcev je bilo za takratne razmere neverjetno veliko. Prišli so z vseh krajev Pomurja. Miting je bil propagandnega značaja, saj se je po njem kar naenkrat pojavilo veliko novih atletov, izmed katerih so pozneje postali uspešni tekmovalci: Janez Kovač (v svoji dolgoletni atletski karieri je nastopil kar 12-krat za reprezentanco Jugoslavije), Emil Milošević, Oto Žunec, Gabika Könye, Metka Rous, Vera Doma, Mirko Šeruga idr. Oto Žunec je bil med najboljšimi tekači na Balkanu v mladinski kategoriji. To je bilo obdobje, ko je Pomurska atletika v Sloveniji nekaj pomenila. Za takšen razvoj atletike v tem obdobju so bili predvsem zaslužni »stari«, pred-

Ste vidli, kak so nas hrvati lipou povabili na njuf Jadran. F Kranji na vaterpolo prvenstvi. Se načine so nan pokazali ka de se godilo šteri slučajno nebi šcel iti k njin v »lipo njüvo«. Ali dobiš stolec v glavou, ali te šteri redno na goubec fčesne, pa tak dale, ka de stoj šcel. Po želji, ali kak gostinci pravijo »ala cart«.

• Batine nikomi nedo računali letos na Jadrani.

Slavimo pa glij f ton časi, 12 letnico naše odcepitve od Balkana. Se pravi zaj že pokojne Jugoslavije. Kraj smo šli od tej čevapčicogedeof. Ka mo meli svojo malo lepo deželico - na sončni strani Alp. Začala se je »Zgodba o uspehu«, kak ništerni pravijo. Enin je rejsan uspelo. Se so pod sebe skopali, pa še nika so nej krijvi zatou. Ka f Sloveniji nemamo lidij ka bi se razmili na gopodarski kriminal pa na korupcijo. Več jt nanč ne nucamo, ka prej ka toga f Sloveniji nega. Samo je atiji nej jasno od kec nešternin kuće za sto pa več milijonof, ka si od avtojof za dvajsti pa trestli milijonof nanč ne gučimo. Se je tou sad njüvi pridni rouk. Če pa slučajno li koga zgrabijo te

Tekmovalci Atletske sekcije Partizana Murska Sobota leta 1957 na tekmovanju mariborske podzveze. Večina teh tekmovalcev je prešla pozneje zaradi boljših organizacijskih in strokovnih razmer v Atletski klub Branik Maribor.

Stojijo (od leve proti desni): Janez Novak, neznan, Janez Rous - Pipi, Janez Husar, Jože Jaušovec - predsednik Atletskega kluba Branik Maribor. Sklonjeni so: Franc Flisar, Janez Kovač, Mirko Šeruga - Mimi, Aleksander Čisar. Sedijo: neznan, Metka Rous, Evgen Titan, Gabika Könye, Alatič, Albina Lük, Branko Kureš, Jože Kovač, neznan, Brigita Jug.

vojni atleti (Ciril Tručl, Žorga, Vlado Močan idr.).

Za razvoj novejše pomurske atletike je pomemben datum 22. maj 1960. Takrat so v Soboti, pri gimnaziji, odprli stadion. To je bilo veliko slavlje, kateremu so posvetili posebno pozornost ne samo domači, ampak tudi slovenski politiki. Stadion je bil zgrajen s prostovoljnim delom. Največ zaslug za stadion ima zanesljivo prof. Titan, ki je

mlade znal motivirati za delo.

V obdobju 1954-1965 so bili trije poskusi, da bi se v Murski Soboti ustanovil atletski klub, ker je bilo v sklopu TVD Partizana preveč sekcij in s tem onemogočeno intenzivno delovanje. Kakšni pomembnejši rezultati v tem času niso bili doseženi. Zaradi takšnih ali drugačnih razlogov je bil klub ustanovljen šele leta 1965. Z njim se je začelo novo uspešno obdobje atletike.

pa ati pravi, ka pri nas tak se vö pistijo. Več pejnec maš bole si nika nej krijff. Tou je meni glij nej jasno, ka bi naj valalo ka je zakon enaki za se. Bar tak pijše f tisti njüvi debeli knjigaj. Samo lekar so eni malo bole enaki, kak druji. Pa njajmo tou.

Sušjava je. Pa nej prvo leto. Zaj že par lejt eti pri nas dešč glij nešče iti. Te je pa država krijva, ka je sujša. Tou ge nemren razmiti. Mi nejde v mojo kiklato glavou. Tou man po atiji, on tuj sigdar pravi ka ma kiklato glavou. F šouli so nas fčilij, ka so že pred par gezero lejtami v Egipti poznali namakalne naprave. Pa so s puščave ob Nili napravili velikansko žitnico. Pri nas pa Müra mijmo teče, pa jo nišče ne raši. Ati mi je razložo, ka smo v našen najnaprednejšen obdobji, da so se naši glavni socializem špilali bile fejest moderne melioracije. Se je trbelo vö posišiti, sakšo mlakico. Pa ete potok so v ovoga spelali, pa ovoga v ejnoga. Tak ka ji je nej glij dosta ostalo. Zaj pa nega vode. Čudno. Mij smo se f peton razredi že tuj malo matematike fčilij. Pa san ges računo. Se te milijarde ka država lejtno za süjšo davle, bi lejko davala za namakalne naprave. Pa bi je dosta falej prišlo.

Mogoče njin tou te razložijo, da mo redni člani Evropske Unije. Tej tan so mogoče li malo bole čedni, kak tej ka je mamu pri nas.

Smo pa že skoro redni člani NATO-ja. Po letalonosilki, se zaj f koperskon zalivi prevaža jedrska podmornica. Ameriška. Pred referendumom, so nan doj davali, ka če mo prouti NATO-ji, do ešče ženske mogle iti v vojsko. Če mo pa za, pa nanč dečkan nede trbelo iti. Zaj je pa malo nači. Tak naraji nan pravijo, ka tou ka bi Slovenija samo

profesionalno vojsko mejla, glij nede še tak friško. Se mi vidi ka so nas pa profesionalno, ka nemo pravo ka. Čaka nas še referendum od prostitucije. Pardon od dekriminalizacije prostitucije. Čiglij ne ven točno ka bi tou naj bilou. Ide se za spodanje odnose. Ati je pravo, ka je tou pri nas že dugo nej kaznivo. Sakši den nas pomali naša država, ka pa nemo pravo ka, zača se pa na j.

So pa začali šparati, na sej področjaj naše državne uprave. Kavö sakšivi dvej vöri küjajo, nej več sakšo vöro. Od vladnoga aviona nika nemo gučali, ka se tak že se zna. Zaj, da so ga naročili, pa ga že tuj plačüjejo so gor prišli ka ga ne nücajo. Ka de stari zainok še tuj dober. No, ja. Tou malo neresno vö vidi, samo ka moremo, li se ide za najčednejše lidij naše države. Oni pa gvüšno znajo, ka je najboukše za nje pa za nas državljane.

Začali smo s hrvaškin povabilon na njuf Jadran. Po eni podat-kaj do kak hrvati tak srbi najkesnej leta 2010 tuj člani Evropske Unije. Pa mo pa si veselo čepavčiče geli, kak če se nika nebi zgoudilo.

Živela bratstvo in enotnost vseh balkanskih narodov.

P.S. (Pozabo San) Murska Sobota se po nouvon zove Mura, kak pravi nouvi trener soboškoga fuzbalskoga kluba Čiro Blažević. Mura - najnogometniji grad u Sloveniji. Kruja pa iger. Tou trbej liden dati. Igre mo gvüšno meli, za kruj de se pa še vidlo. F prestopnon roki je naš ati tuj klub, pardon oštarijo menjo, zaj odi eno dale kak je prle, ka so nouvo kelnarco doubili.

VANAK

Magistra farmacije
Miranda Koren

»Ljudje

Z našega štedilnika

naj živijo zdravo!«

Čeprav je v Pomurskih lekarnah zaposlena šele dobra tri leta in pol, se je mag. farmacije Miranda Koren že uveljavila na svojem področju. Poleg tega so ji zaupali urejanje spletnih strani, na katerih najdete številne koristne napotke o zdravljenju s tabletami in drugimi pripomočki in marsikaj tistega, kar bi bilo priporočljivo upoštevati pri zdravem načinu življenja.

»Rojena sem 24. septembra 1975 v Murski Soboti. Doma sem iz Bratonec, osnovno šolo pa sem obiskovala v Beltincih. Potem sem se odločila za nadaljevanje šolanja na murskosoboški gimnaziji. Preden sem se odločila za študij, sem v bistvu izbirala med dveh smerema, in sicer med biologijo in farmacijo. Na koncu je prevladala odločitev za slednjo. Tako me je pot vodila na Fakulteto za farmacijo v Ljubljani. Poleg tega sem želela ostati v domačem kraju, pred očmi pa sem imela tudi to, da bi bilo s farmacijo lažje priti do službe kot z biologijo. Pomislila pa sem tudi na to, da naši kraji potrebujejo tovrstne strokovnjake, torej visoko izobražene kadre,« pripoveduje Miranda Koren.

Po končanem študiju je sledilo pripravništvo v Pomurskih lekarnah. Najprej je bila v Murski Soboti, nato pa so jo za približno devet mesecev premestili v gornjeradgonsko lekarno. »Po porodniškem dopustu sem se zopet vrnila v Mursko Soboto, kjer pa prav tako nisem ostala dlje časa. Z odprtjem lekarne v Puconcih aprila letos sem odšla v to krajevno središče. Ker sem se že prej preselila v ta kraj, sem se povsem prilagodila novemu okolju. Tu sem si ustvarila družino. V isti stavbi je tudi zdravstveni dom, zato pacienti pridejo tudi k meni.«

Na vprašanje, kaj ji sploh pomeni poklic in kako je delati z ljudmi, ki imajo različne potrebe, odvrne: »Tu prevladujejo kmečki prebivalci in starejši ljudje, katerim je še kako pomembno, da se z njimi nekdo pogovori, ne pa, da bi samo govorili o njihovih zdravstvenih težavah. V pogovoru se ljudje sprostitijo in jim je takrat lažje pri srcu.« Znanje, ki si ga je pridobila v času študija, s pridom uporablja pri svetovanju. »Med drugim lahko svetujemo glede sladkorne bolezni, zvišanega krvnega tlaka, debelosti in o drugem. Prav tako se pogovorimo o načinu pravilne prehrane. Če imajo kakršnekoli težave, se lahko vedno obrnejo na farmacevta v lekarni. Za zdaj sem v tej lekarni

poleg čistilke edina zaposlena. Pri tem je delovni čas usklajen z delom zdravnice. Vsak dan delamo od 7. do 15. ure, razen ob četrtnih, ko je lekarna odprta od 11. do 19. ure.«

Mag. farmacije Miranda Koren ureja tudi lekarniške spletne strani. »V Pomurskih lekarnah smo si zastavili nalogo, da prek popularnega medija interneta svoje delo prikazemo širši javnosti. Sicer tega dela ne opravljam sama, ampak skupaj s sodelavko Matejo Velnar. Seveda pa nama pri tem zelo pomagajo računalničarji, ki tudi drugače skrbijo za naš računalniški sistem. Objavljamo strokovne članke, vsak mesec o novi temi. Na ta način imajo pacienti priložnost, da prek elektronske pošte vprašajo za nas-

vet in dobijo odgovor. Naš naslov je: www.pomurske-lekarne.si. Ta naslov lahko zasledite tudi v Vestnikovi rubriki Pomurske lekarne razkrivajo zdravilne skrivnosti.«

Seveda nas je zanimalo, kakšni so njeni načrti na poklicnem področju. »Želim si še naprej delati v lekarni, in da bi imeli farmacevti še večjo vlogo pri svetovanju in v preventivi. V mislim imam predvsem to, da naj bi ljudje živeli zdravo in da ne bi bili prevečkrat bolni. Le tako so lahko zadovoljni in srečni,« je z vedrim nasmeškom dejala Miranda Koren.

Milan Jerše

Porova juha s sirom

Sesekljan telečji zrezek
s kumarično omako
Koruzna rulada

Orehov zavitek s čokolado

Porova juha s sirom

Sestavine: 200 g pora, 90 g čebule, 1500 cl jušne osnove, 15 g moke, 100 g topljenega sira, 50 g hrenovk, 10 cl sladke smetane, 5 cl olja, sol, poper.

Priprava: Očiščen por narežemo na kolobarje, čebulo na kocke in vse skupaj na olju prepražimo samo toliko, da postekleni, nato zalijemo z jušno osnovo, če pa te nimamo zalijemo z vodo in dodamo jušno kocko. Vse skupaj kuhamo 20 minut nato dodamo na kocke narezane hrenovke, v smetani razžvrkljano moko in na kocke narezan sir. Na majhnem ognju neprestano mešamo tako dolgo, da se sir razpusti. Po okusu še začínimo in vroče postrežemo.

Sesekljan telečji zrezek
s kumarično omako

Sestavine: 600 g mlete teletine, 80 g belega kruha, 10 cl mleka, 30 g drobtin, 2 jajci, 15 g česna, sol, poper, šopek peteršiljevih vejic.

Sestavine za omako: 60 g masla, 150 g čebule, 15 cl belega vina, 300 g kumaric, 8 cl kisle smetane, sol, mleto kumina.

Priprava: Bel kruh narežemo na kocke in namočimo v mleku. Meso damo v skledo, mu dodamo jajca, sesekljan česen, sesekljan peteršilj, solimo in popramo. Dodamo namočen bel kruh in tri četrtine drobtin. Vse skupaj dobro premešamo, da dobimo gladko maso. Pustimo počivati 15 minut. Potem na deski s pomočjo preostanka drobtin oblikujemo zrezke. Maslo v ponvi razpustimo in na njem zlato rumeno spečemo zrezke. Preložimo v drugo posodo in postavimo na toplo. Na preostanku maščobe prepražimo sesekljano čebulo, dodamo na kocke narezane kumarice, premešamo in zalijemo z vinom. Začinimo

Branko
Časar,
kuharski
mojster

in pokrito dušimo 15 minut. Nato vse skupaj pretlačimo. Ponovno pristavimo, dodamo kisló smetano in ponudimo k mesu.

Koruzna rulada

Sestavine: 150 g koruzne moke, 150 g pšenične moke, 20 g kvasa, 20 cl mleka, 2 jajci, sol.

Sestavine za nadev: 40 g masla, 150 g pora, 80 g mesnate slanin, 100 g paradižnika, sol, poper.

Priprava: Koruzno in pšenično moko presejemo v posodo. Dodamo v mlačnem mleku razmešan kvas, jajce in sol. Vse skupaj dobro zgnetemo v testo. Pustimo vzhajati 20 minut, potem testo na deski razvaljamo na 5 milimetrov debelo, premažemo z nadevom in zvijemo v rulado. Rulado položimo v pomaščen pekač, premažemo s kisló smetano in pečemo v pečici 20 minut pri 165°C. Pečeno počez narežemo in ponudimo kot prilogo k mesu z omako.

Priprava nadeva: Na maslu posteklenimo na drobne kocke narezan por in slanino. Dodamo na kocke narezan paradižnik, solimo in popramo. Na majhnem ognju prevremo, da se paradižnik razpusti.

Orehov zavitek s čokolado

Sestavine: 200 g vlečenega testa, 40 cl mleka, 100 g čokolade, 60 g praška za čokoladni puding, 3 jajca, 70 g sladkorja, 150 g mletih orehov, 3 cl olja, maslo.

Priprava: Vlečeno testo razprostremo po deski, pokapljamo z oljem in premažemo z nadevom. Zvijemo in položimo v pomaščen pekač. Zavitek premažemo z raztopljenim maslom. Pečemo 55 minut pri 175°C. Pečenega in malo ohlajenega potresemo s sladkorjem v prahu.

Priprava nadeva: V 35 cl mleka skuhamo nastrgano čokolado. V preostanku mleka razmešamo prašek za puding ter ga med stalnim mešanjem vlijemo v vrelo čokolado. Dobro prevremo, odstavimo in ohladimo. Rumenjake in sladkor penasto umešamo, ko rumenjaki dobro narastejo dodamo mlete orehe in ohlajeno čokoladno maso. Gladko razmešamo. Beljake stepemo v trd sneg ter ga narahlo primešamo masi.

Kužni klopi

KLOPNI MENINGOENCEFALITIS so pri nas prvič zasledili in opisali pred približno 50 leti. V Evropi je znanih več naravnih žarišč klopne meningoencefalitisa. V Sloveniji so okuženi klopi predvsem v gozdovih Gorenjske in Štajerske, nekoliko manj na Notranjskem, Kočevskem in novomeškem območju. Okuženega območja ne moremo natančno začrtati, saj v zadnjem času opažamo okužbe tudi na območjih, ki v preteklosti niso veljala kot posebno okužena.

Bolezniški znaki - Klopni meningoencefalitis je virusna bolezen možganske ovojnice in osrednjega živčnega sistema. Virus potuje po limfi in krvni poti do celic monocitno-makrofagnega sistema, kjer se razmnoži in čez nekaj časa ponovno vrne v kri. Na mestu klopovega vboda praviloma ni opaziti bolezenskih znamenj. Bolezen poteka v dveh stopnjah. Prva faza se začne približno sedem dni po klopovem vbodu in poteka podobno kot pri gripi, z glavobolom, bolečinami v mišicah in

slabim počutjem. Po simptomatskem predahu, ki lahko traja cela dva tedna, sledi druga faza. Začne se akutno z visoko telesno temperaturo, glavobolom, bruhanjem in včasih celo nezavestjo. Nastale težave se lahko lajšajo le v bolnišnici, zdravljenje pa traja različno dolgo, in sicer glede na to, kako zelo in kje je prizadeto osrednje živčevje. Terapevtski izid je ponavadi dober, vendar bolezen lahko pusti trajne posledice. Za 1-2 odstotka odraslih bolnikov je klopni meningoencefalitis smrtna bolezen.

LYMSKA BORELIOZA je razširjena v Evropi in severni Ameriki kot najpogostejša bolezen, ki jo prenašajo klopi. Ime Lyme je dobila po kraju v ZDA, kjer so jo prvič odkrili pred približno 25 leti, borelioz pa se imenuje po bakteriji boreliji, ki bolezen povzroča. V ZDA povzroča lymsko boreliozo pri ljudeh le ena borelijska vrsta, v Evropi pa najmanj štiri. Poleg ljudi lahko zbolijo tudi nekatere domače živali, kot so psi, mačke, konji in govedo, medtem ko divje živali ne zbolijo, so le rezervoar

Poznamo tri kužne bolezni, ki jih prenašajo klopi. Najdlje je znan klopni meningoencefalitis, mlajša je lymška borelioz, pred nekaj leti pa se je pridružila še erlichioza. Največ je bolnikov z boreliozo. Na sto bolnikov z boreliozo pride približno deset okužb s klopnim meningoencefalitisom in en primer erlichioze. V slovtvu ni bilo zašlediti podatkov, da klop prenaša dve ali kar tri bolezni hkrati.

bolezni. Borelioz se pri nas pojavlja po vsej državi. Okužene klope najdemo povsod in niso omejeni na posamezna endemična žarišča.

Bolezniški znaki - Potek bolezni je zelo raznolik in le redki bolniki imajo vsa značilna znamenja. Običajno poteka v treh obdobjih. Začne se z značilnimi spremembami na koži, kjer nastane na mestu vboda klop po 2 do 32 dneh neboleča rdečina, ki se počasi razširi po koži. Sprva je enakomerna, nato začne osrednji del bledeti in razvije se obročast izpuščaj, ki se postopno veča. Po tem znamenju bolezen najlažje in najzanesljiveje prepoznamo. Rdečina lahko izgine brez zdravljenja, vendar okužba prodira dalje. V drugem in tretjem obdobju bolezni, celo več mesecev in let po okužbi, se pokažejo znaki prizadetosti na številnih organih ali organskih sestavih - koži, sklepih, mišicah, živčevju ... Torej, če opazimo rdečino, ki se širi navzven ter postaja v sredini svetla, se čimprej

posvetujemo s svojim zdravnikom, da bo predpisal ustrezno antibiotično zdravljenje. Zgodnji začetek zdravljenja v večini primerov prepreči nadaljnji potek bolezni.

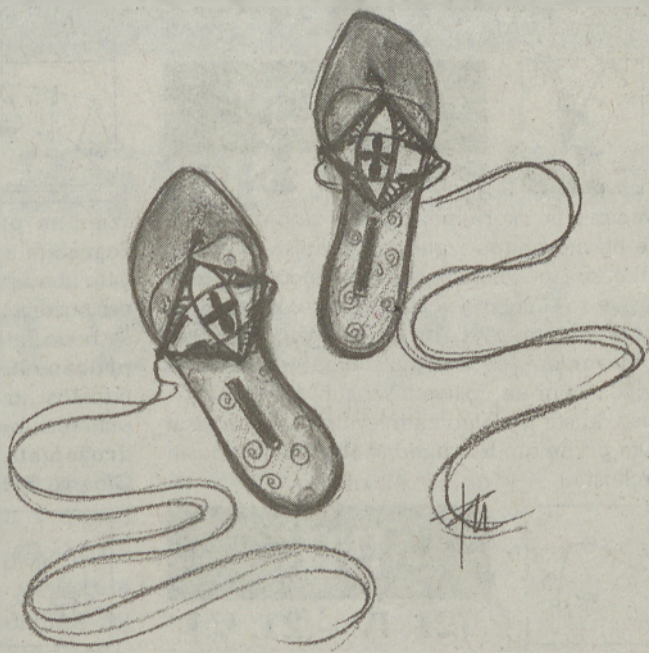
ERLICHIOZA je najmlajša bolezen, ki jo prenaša klop. Od leta 1987 do 1995 so v ZDA našli 400 primerov erlichioze, 5 odstotkov obolelih je umrlo. Pri nas je na ljubljanskem območju od 3 do 5 odstotkov klopov okuženih z bakterijo erlichijo in nekaj ljudi na leto za erlichiozo tudi zbolijo.

Bolezniški znaki - Inkubacijska doba je sedem dni. Pojavijo se bolečine v sklepih, vezeih in mišicah, glavobol, zelo visoka temperatura, prebavne motnje, kašelj, pri otrocih pa še drobni rdečkasti izpuščaji po vsem telesu. Če takoj ne poiščemo zdravniške pomoči, se obolenje stopnjuje in prizadene notranje organe. Zdravi se z antibiotiki.

Miranda Koren, mag. farm-

Besede
mode

Sproščeno

Če se želimo sprostiti, pomagajo tudi lahka oblačila, ki nas smejo v tej vročini le hladiti. Noge so razvajeno boste ali v sandalih. Težko je verjeti, da so se le-ti pojavili zopet prav v devetdesetih letih, ko so jih modni oblikovalci začeli kombinirati kar s poslovno obleko. Njihova priljubljenost je zelo narasla prav pri moškem spolu.

Zgodovina sandalov sega daleč nazaj, posebno mesto pa so zavzeli pri Hermesu oz. Merkurju, kjer so bili tako imenovani sandali s perutmi, simbol mistične privzdignjenosti in zračne hitrosti. Pri Hebrejcih pa je pomenila zamenjava sanda-

lov med kupci in prodajalcem poročstvo za sklenjeno pogodbo.

V šestdesetih letih so bili sandali oblikovani tudi iz belega telečjega in antilop-

jega usnja, kakor jih je oblikoval Rayne. Danes lahko vidimo, da so poleg naravnih materialov prisotne tudi umetne mase. Modna oblikovalka Alberta Ferretti letos prisega na nizke natičke, okrašene s kovinskimi bleščicami, pasovi ali petljami. Ni sandala, ki letos ne bi bil pretirano okrašen, zato se mogoče splača, da še sami popestrimo kakšne iz naše stare zakladnice.

Poleti nas barve svežijo, saj so veliko udarnejše od zamegljenih zimskih. Moč v rumeni, oranžni in rdeči morajo umirjati odenki kakija, peščene sivine in belina.

Ni vseeno, ali smo doma pred televizorjem ali s pogledom sledimo gladini morja. Celó Oscar Wilde je povedal nekako takole: »Pri individualnem razvoju je občutek za barvo pomembnejši kot občutek za to, kaj je prav in kar ni.«

Tatjana Kalamar M.

Bioenergoterapevt Štefan Titan odgovarja

Biološki efekti na motilnih pasovih

Gospa Irma pravi, da z zanimanjem prebira moje članke, vendar še vedno ne razume, zakaj in kako lahko sevanja vplivajo na zdravje. Tokrat bom za boljše razumevanje opisal biološke efekte na motilnih pasovih, ki bodo podkrepili dejstva in morda povečali razumljivost. Mreže, o katerih sem že pisal (Curryeva, Hartmannova, tretja), sevanja, kot so vodni tokovi, tehnična sevanja, so nevarna mesta zaradi povečanega sevanja, ki so še posebej v centrih križišč.

Tokrat bom omenil, da je dr. medicine E. Hartmann poročal o izjemnih uspehih zdravljenja - posebej pri kroničnih boleznih, ki jih je dosegel s premikom ležišča z ogroženega mesta (škodljive cone).

Narejenih je bilo mnogo poskusov, ki naj bi dokazali škodljivost geopatogenih mest za ljudi. Tako se npr. spreminja človekovo oddajanje infrardečih žarkov, če je le-ta na patogeni coni ali blizu nje.

Dr. Petsche je z mnogimi poskusi dokazal zvezo med rezultati sedimentacije krvi in geopatogenimi conami. Poiskal je tri mesta, na katera je namestil Westgreenove pipete s krvjo iste osebe: prvo mesto je bilo nevtrarno, drugo na motilnem pasu, tretje pa v križišču mreže.

Pri 62 poskusih, ki so trajali najmanj 8 ur, pri čemer je zabeležil prek 5000 odčitkov, je opazil naslednje: hitrost sedimentacije je bila na motilnih mestih bistveno drugačna od tiste na nevtralnem mestu. Na obeh motilnih mestih so imeli rezultati paralelni potek: sedimentacijska reakcija je pokazala tako hitrejšo kakor počasnejšo tendenco sedimentiranja.

O podobnih poskusih je poročal tudi dr. Hartmann. Dešičo s pipetami krvi je namestil prek mesta v postelji v nekem stanovanju, kjer sta za rakom umrli dve generaciji. To kritično mesto so mu določili radiestezisti. Nad tem mestom je bilo nekaj pipet, druge so bile zunaj te nevarne cone. Sedimentacija je na kritičnem mestu potekala izrazito drugače kakor na drugih mestih.

Na takih kritičnih mestih so bili opravljeni tudi poskusi kaljenja semen kumaric, graha, fižola, redkvic in koruze. Na kritičnih točkah več kot polovica semen ni vzklila.

Kakor je videti, se kritična mesta, izpostavljena ionizirajočim sevanjem, precej razlikujejo od tistih v neposredni okolici, kar je gotovo zelo pomembno.

V dokaz takih ionizirajočih sevanj je Scheller izdelal poseben test. Raziskave krvi so, odvisno od mesta, pokazale, da so se na mestih povečanih sevanj v normalni krvi začeli pojavljati zrnca, kroglice, mehurčki in nitke, ki jih prej ni bilo opaziti.

Te spremembe so se pokazale v eritrocitih, kar dokazuje, da ima sevanje vidni biološki efekt v eritrocitih kot najbolj občutljivejšem organu na sevanje.

Po Schellerju vpliva torej ionizirajoče sevanje na eritrocite in jih spreminja, dokler ne nastane rak, kar do sedaj ni bilo znano. To je lahko dokaz za nastanek rakavih tvorbo na patogenih mestih.

Ker se doze radioaktivnega sevanja v življenja sumirajo (neškodljivih doz ni!), je pomembno opozoriti na posledice sevanja, ki mu je izpostavljeno človeško telo. Kakor smo videli, gre tukaj predvsem za gama žarke oz. ionizirajoča sevanja, ki imajo lahko naslednje posledice:

- mutacijske: poškodbe dednine, kar pomeni mrtvorojenost, anomalije novorojenčkov, splav,
- teratogene: prirojene bule - teratomi - z zakrnelimi organi v sebi, poškodbe plodu v materinem telesu, anomalije novorojenčkov, rak v otroški dobi,
- karcinogene: nastanek in pospešitev rakastih tvorbo, predvsem levkemije, kostnega in pljučnega raka, raka ščitnice.

Navajamo nekaj prepričevalnih ugotovitev škodljivosti ionizirajočega sevanja.

Decembra 1980 sta v okviru elektrotehniškega kolokvija na Tehniški univerzi Erlangem v Nürnbergu dr. Schweitzer in dr. Hubner poročala o raziskavah ležišč (postelj) več kakor 50 rakastih bolnikov. Rezultat raziskave je bil povsem enovit: pri vseh 54 primerih raka so bolniki ležali na močno geopatogenih mestih. V večini primerov so bila to križišča globalnih mrež in mikrovalovna sevanja nad vodnimi žilami. Starost bolnikov je bila med 45 in 65 let, postelje pa so imeli na škodljivih mestih od 2 do 10 let. Brez izjeme so vsi bolniki ležali na žariščih Curryjeve mreže, približno 70 odstotkov bolnikov pa še dodatno na žariščih Hartmannove mreže. Velika večina je imela posteljo tudi na vodnih žilah.

Pri navedenih bolnikih so zabeležili naslednje vrste raka: rak na dojkah, jetrih, debelem črevesu, želodcu, pljučih in na prostati.

Pri 5-letnem otroku, ki je ležal štiri leta na tako škodljivem mestu, so zabeležili kostni sarkom.

Čeprav so prizadevni iskanci geopatogenih sevanj skoraj brez izjeme dokazali, da so ta sevanja zdravju škodljiva in da lahko izzovejo tudi mutacije dednine, medicinska znanost le iz daljave opazuje te ugotovitve in se dela, kakor da ne more razumeti škodljivosti geopatogenih sevanj.

Tisti redki znanstveniki med zdravniki, ki gledajo na medicino s širokega obzorja, so pokazali na nesporno odvisnost med škodljivimi sevanji in zdravjem človeka tako v fizičnem kakor psihičnem pogledu.

V svetu ne zanemarjajo ugotovitev radiestezije in na primer moderne bolnišnice gradijo tako, da so postelje pacientov izključno na ugodnih mestih, saj je na ta način zdravljenje veliko uspešnejše ali celo edino možno. To velja še posebej za duševne bolnike. Iz navedenega lahko sklepamo, da je ukvarjanje z radiestezijo potrebno tudi na znanstvenem nivoju in da bodo znanstvene ugotovitve odkrile še veliko tistega, česar do sedaj nismo poznali ali pa smo na to enostavno pozabili, ker za to nismo imeli znanstvenih potrditev ali razlag.

Prihodnjik bom odgovoril na vprašanje o vplivih sevanj na vegetativni živčni sistem.

Na lekarniški tehtnici

Zdravila in nosečnost

Samo zdrava ali pravilno zdravljena nosečnica lahko donosi zdravega otroka. Zdravilsko zdravljenje med nosečnostjo naj zato vodi zdravnik, saj se odsvetuje uporabiti katerokoli zdravilo brez tehtnega razloga.

Ginekolog najboljše pozna fiziološke spremembe pri nosečnosti in seveda tudi z njimi povezane spremembe, ki jih ni smiselno zdraviti. Če pa je zdravilsko zdravljenje upravičeno, je vsako kronično ali akutno bolezen treba zdraviti z učinkovitimi zdravili. Najprimernejša so starejša zdravila z dokazano neškodljivostjo.

Nosečnost kroničnih bolnic naj bo načrtovana, saj se mora preveriti obstoječe zdravljenje v novi luči in zdravila po potrebi zamenjati z varnejšimi.

Ko materino zdravje pretehta nevarnost za plod, se lahko nosečnici z jasno indikacijo predpiše tudi zdravila, za katera sicer obstajajo podatki o tveganju iz raziskav pri ljudeh ali živalih ali obojih. Za hitro oceno varne uporabe zdravil v nosečnosti pri nas upoštevamo razvrstitev zdravilnih učinkovin po FDA (Urad za živila in zdravila v ZDA), ki jo povzema tudi slovenski register zdravil. Glede na tveganje za plod so zdravila razvrščena v skupine A, B, C, D in X. Zdravilska skupina A je brez utemeljenega tveganja. Pri skupini B je tveganje zelo malo verjetno. Pri skupini C ga ni mogoče izključiti. Pri skupini D obstaja o njem pozitiven dokaz. Skupina X pa je za zdravljenje povsem neprimerna, ker s prevelikim tveganjem ogrozi plod.

Zdravila, ki se dobijo brez recepta in niso v Registru zdravil RS, zvečne sodijo v skupino C, pri kateri tveganja za plod zaradi primanjkljaja podatkov ni mogoče izključiti. Pomislek velja gotovo za jemanje zeliščnih zdravil pa tudi aromaterapija ni varna, saj se lahko eterična olja pri vtiranju v kožo vsrkajo v kri. Iz navedenega sledi poduk, da nekritično zdravilsko samozdravljenje med nosečnostjo ni primerno.

Zdravnik se mora prepričati pred predpisom zdravila ženski, da ni noseča. Pri tem naleti na težavo, ker nekatere nosečnosti skrivajo. Varnostni ukrep velja tudi za rentgenske preiskave, ki niso nujne.

Nekatera zdravila so tako škodljiva za plod (teratogena), da se morajo bolnice zaščititi pred zanositvijo s pomočjo učinkovite kontracepcije. Teratogen je denimo izotretionin, ki se uporablja za zdravljenje hujših oblik aken. Če ga jemlje nosečnica, pri plodu povzroči okvare osrednjega živčevja, glave, obraza, srca in timusa. Tretjina nosečnic zaradi tega samodejno splavi. Sorodni retinoidi z zelo dolgo razpolovno dobo se zadržijo v telesu več let, zato se jih ne sme dati ženskam v rodni dobi.

Nekatera zdravila pa so za nosečnost nepogrešljiva. Takšna je folijska (folna) kislina. Od nje sta odvisna zarodkov razvoj in plodova rast. Ob pomanjkanju tega vitamina nastanejo okvare v predelu glave in hrbtenice, mnoge so nezdružljive z življenjem. Če pa se otroci z njimi rodijo, največkrat niso sposobni normalno živeti ali so tudi telesno ali duševno prizadeti. Jemanje 400 mikrogramov folijske kisline na dan od zanositve do tretjega meseca nosečnosti prepreči nepravilnosti. Ženske, ki jemljejo kontracepcijske tablete, naj začnejo jemati folijsko kislino že tri mesece pred načrtovano zanositvijo, epileptične in sladkorne bolnice, ženske z vnetimi črevesnimi boleznimi ter vse, ki so že rodile otroka z omenjenimi okvarami, pa potrebujejo praviloma desetkrat večji odmerek.

Razvrstitev zdravil v nosečnosti po FDA

A: Ni tveganja za plod v kateremkoli trimesečju nosečnosti glede na ustrezne in dobro kontrolirane raziskave pri nosečnicah.

B: Obstaja zelo malo verjetno tveganje. Prvi razlog: Ustrezne raziskave pri ljudeh sicer niso bile opravljene, raziskave pri živalih pa niso pokazale tveganja za plod. Drugi razlog: Neugodni stranski učinki pri živalih sicer obstajajo, a ustrezne in dobro kontrolirane raziskave pri nosečnicah niso pokazale tveganja za nastanek napak na plodu.

C: Tveganja za plod ni mogoče izključiti. Prvi razlog: Raziskave pri živalih so pokazale tveganje za plod, a ne obstajajo ustrezno kontrolirane raziskave pri ljudeh, ki bi dvom potrdile ali ovrgle. Drugi razlog: Ni nikakršnih raziskav o tveganju za plod. Kljub mogočemu tveganju se zdravilo med nosečnostjo daje, če korist odtehta tveganje.

D: Obstaja pozitiven dokaz o tveganju. Raziskave pri ljudeh so dokazale tveganje za plod, vendar korist dajanja zdravila lahko vseeno odtehta tveganje v določenih okoliščinah.

X: Tveganje za plod je preveliko. Glede na raziskave pri živalih ali ljudeh je zdravilo v nosečnosti prepovedano (kontraindicirano) dajati, ker bi bila škoda za plod nedvomno večja, kot je mogoča korist za nosečnico.

Janez Špringer, mag. farm.

Nagradna križanka

AVTOR ŠTEFAN MAJIDINJAK	REČNO KORITO	SKUPEK LAS, NITI ALI VLAKEN	ZMES SVOJIM IZ KATERE SE PRIDOBIVA KOVINA	TOVARNA POSODE V CELJU	SLOVENSKI SLIKAR (MAKSIM)	TV NAPRAVA NA STREHI
SPREGATEV						
NEKDANJI AMERIŠKI PREDSEDNIK (HARRY)						
VESELJE						
AMERIŠKA IGRALKA THURMAN				POSLOVNA ENOTA		
				IGRANJE		
GERMANIJ			PISATELJ FLEMING			
			NASPROTJE PASIVE			
BESEDNA UGANKA					POLJSKA REKA, PRITOK VISLE	PETI GLASBENI INTERVAL
					TEKOČA VODA	POKRAJINA V VIETNAMU
PEN	OKTOBER	TEKOČINA V ŽILAH			ZAREČ DROBEČ	
		TROPSKI SADEŽ			PRAVILNO ŠTEVILO	
SANITETNI MATERIAL V KOSMIS					SLOVENSKI NOVINAR (BOJAN)	
					ZAGOZDA	
RADUSKA SPIKERKA KOROŠEC				LETOPIŠ, ANALI		
				DELOVNA NAPRAVA		
NEMŠKI PESNIK IZ 19. STOLETJA					JEZERO V TIBETU	
					VEČJI KOS POHIŠTVA	
ŽIRAFI SORODEN AFRIŠKI KOPITAR					SVINČICA, GREZLO	
					DANTE ALIGHIERI	
TANTAL			OTOČJE V BENGAL. ZALIVU AM. PISEC (JOHN)			
PROSTOR ZA NASTOPI JOČE				IGRALKA GARDNER FARAON Z NAJVEČJO PIRAMIDO		INDIJ
					LISTAVEC Z BELIM LUBJEM	
PREMIK NOG PRI NOJI					KRASTAČA	
PEN	MREŽA PROTI KOMARJEM	DELAČEK V STEKLARNI				ČLOVEK, KI ŽIVI V NOTRANJOSTI CELINE
		PROSTOR ZA UČENJE				OUŠEVNA ZAMAKNJE NOST
VAS V BAŠKI GRAPU				ORANŽADA		
				SRK		
ORGAN VIDA (MIN.)				NEKDANJI MINISTER PAŠ		
ČLAN VLADE						LOUJE SLAK
						SREDOZEM. ZAČIMBNI GRM
HRVAŠKI NOGOMETAS BOKŠIČ				RUDNINA Z AVALE		
				DENARNA KAZEN		
RADON			GRAHAM GREENE GOROVJE V SEVERNI SLOVENIJI		PRAVOSLAV. VERSKA PODOBA SODOBNIKI KELTOV	
SRBSKI IGRALEC (DRAGAN)						SPONA
						SRBOHRV. MOŠKO IME
KRAVICA			PLJAČA STARIH ILIRIJAN RIZEVO ŽGANJE		RT NA PORTUGAL. SKEM SLIKAR VIDMAR	
ZAPONKA NA VZMET						PISATELJ FRANC MEŠKO
						GOROVJE NA SZ. BOSNE
PEN	STANIŠLAVA (KRAJŠE)	NAJVIŠJA GORA V TURČIJI OZVEZDJE NA NEBU				KRŠKO
						JAPONSKA LUKA NA HONŠUJU
NOČNA PTICA				IZTRZEK IZ KUPICEK FRANCOSKI KOMIK (JACQUES)		
KRILO POSLOPJA				DOKAZILO		
				ZAŠČITNI PREMAZ		
DEPARTMA V VZHODNI FRANCIJI			ANGLJSKO SVETLO PIVO ORNELLA MUTI			VRSTA VRBE
						ŠPORTNA NAPOVED
TRAVNIŠKA RASTLINA S PERNATIMI LISTI					NEKDANJI MINISTER (ANDREJ)	
SLABO KRVNEŽ					NEKDANJA JAPONSKA PRESTOLNICA	

Ižrebanci Vestnikove nagradne križanke (12. 6. 2003)
REŠITEV: PETNAJST LET, RAZSTAVA

1. nagrada v vrednosti 10.000 SIT
Gabrijela Petek, Panonska 36, 9233 Odranci - 23526173
2. nagrada kuharska knjiga Boug žegnaj:
Mojca Tamaš, G. Bistrica 130a, 9232 Črenšovci - 21244847
3. VESTNIKOVE MAJICE:
Aljaž Vučklič, Veščica 17, 9000 M. Sobota
Franc Kovačič, Lemerje 46a, 9201 Puconci
Vera Mikola, Bodonci 109, 9265 Bodonci
Julija Časar, Mačkovec 19, 9202 Mačkovec
Franc Lucu, Ulica arh. Novaka 19, 9000 M. Sobota

Nagrajencem čestitamo. Potrdila za nagrade bodo prejeli po pošti.

Povabilo k reševanju

Potrudite se in rešitev na osenčenem polju pošljite samo na dopisnici (skupaj z davčno številko) na uredništvo Vestnika, Ul. arh. Novaka 13, M. Sobota, s pripisom Penova nagradna križanka, do vključno petka, 4. julija 2003. Pet reševalcev bomo nagradili, in sicer z nagrado v vrednosti 10 tisoč tolarjev, kuharsko knjigo Boug žegnaj, knjigo Zgodovina Prekmurcev, čestitko na Radu Murski val in Vestnikovo majico. Če vam bo delal težave kakšen zemljepisni pojem, je dovoljena uporaba atlasa. Veliko užijte!

Od 26. junija do 31. julija

Za mlade od 6. do 96. leta, ki priznavajo ljubezen

HOROSKO PEN

Pripravlja: Agencija Hogod

OVEN
(21. III. – 20. IV.)

Tveganje bo skoraj neizogibno, zato ugotovite, kje bo morebitna izguba najmanjša. Kjerkoli, kakorkoli, nekoliko poskušajte upočasniti tempo. Da so sodelavci včasih sitni kot komarji, se bo treba navaditi in jih »omehčati« z razumevanjem, ne z zoperstavljanjem. Bodite pripravljeni na čustveni izbruh zaradi skrivnosti, ki ste jo dolgo zadrževali v sebi. Srečna roka pri nakupih in ugodno obdobje v odnosih z mlajšimi.

BIK
(21. IV. – 21. V.)

Trenutno ni čas za malodušnost in tudi vedeti je treba, da vse, tako dobro kot slabo, ne traja večno, predvsem pa ne dovolite, da bo razpoloženje drugih vplivalo na vas. Določene stvari so lahko zelo enostavne, če jih sami brez razloga ne zapletete. Do enajstega morda nova, velika ljubezen pa tudi nestrpnost in pre-nagljenost. Pozneje konstruktivno obdobje, ko boste z lahkoto reševali probleme.

DVOJČKA
(22. V. – 21. VI.)

Nekomu boste morali nekaj odreči, čeprav vam je všeč in bi mu radi šli na roko. Prav imate in to lahko tudi dokažete. Pozornost zdravju! V prvi polovici meseca več energije – kar bo treba temeljito izkoristiti – tudi zato, ker vam bodo dali proste roke. V drugi polovici meseca veliko hrupa za nič, kar pa ne bo zastoj. Priložnost za iskalce ljubezni. Odločitev sprejmite v sredo, vendar ne v zakajenem prostoru.

RAK
(22. VI. – 22. VII.)

Imeli boste slabo vest, vendar se dejansko ni dalo narediti drugače. Čas bo pokazal, da je bilo vaše ravnanje pravilno. Najprej dve, potem se bodo pokazale tri možnosti. Če ne bo kazalo drugače, se odločite za prvo varianto, ker bo najbližje vaši duši. Delovni zagon bo velik, pa še moči in volje za več boste imeli. Nekaj zastoja v odnosih, saj vas bo motilo vtikanje drugih v vaše zadeve, in to boste tudi povedali.

LEV
(23. VII. – 22. VIII.)

Maló več koncentracije, ker vam misli prevečkrat uhajajo ali so negativne. Nekaj časa lahko stvari prikrivate s prijaznim obrazom, trajno pa ne. Hitra sprememba vas bo vrgla iz tira, vendar se boste nekako znašli. Bodite pripravljeni na novosti ali celo na novo poglavje. V sredini meseca stresne razmere v odnosih, pozneje pa možnosti za poškodbe pri sportu, vožnji ipd. Pestro družabno življenje in novi prijatelji.

DEVICA
(23. VIII. – 22. IX.)

Samokritičnost je del življenja, pretiravanje z njo pa prej škodi kot koristi. V drugi polovici bo začela samozavest rasti, čeprav jo bodo nekateri iz vaše bližine poskušali potlačiti. Ne bodite preobčutljivi na pripombe iz vaše okolice, ki se bodo nanašale na vaše delo. Končno pa ni nič narobe, če tu in tam naredite kakšno napako in jo tudi priznate. Stopajte počasi in previdno, nikar se ne prenažite in ne razmišljajte, ko se bo treba odpreti.

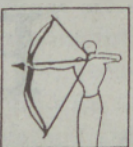
TEHTNICA
(23. IX. – 22. X.)

Izjemne priložnosti, ki se vam ponujajo, zagrabite z vsemi štirimi, in ne dopustite, da vam uhajajo. Nekemu naključju boste posvetili več pozornosti, kot si dejansko zaslužijo. Dogodki se bodo hitro vrstili in vmes se bo ponudila priložnost. Proti koncu meseca čustvena napetost, ki bo vidna tudi navzven. Na splošno prijeten mesec s pomenljivimi pogovori in druženjem, ki ga lahko skali ljubosumje. Gibanje in prehrana!

ŠKORPIJON
(23. X. – 21. XI.)

Igrati se s čustvi drugih lahko postane nevarno. To je eno. Drugo: poslali ali pošiljali boste sporočila, in ko se bo začelo dogajati in se bo kazal rezultat, boste prenehali. Še bo čas za premislek. Na delovnem mestu se ne bo hitro obrnilo v vašo korist, kot boste pričakovali, kar pa, kot se bo pozneje pokazalo, sploh ne bo tako slabo. Na splošno bolj negotov mesec z nekaj napetostmi. Še najbolj spodbudno bo v ljubezni, če jo iščete, pa sploh!

STRELEC
(22. XI. – 21. XII.)

Ne razdajajte se preveč, ker boste to energijo kmalu zelo potrebovali. Pet dni zapored se boste slabo počutili in zmanjšali aktivnosti (v zadnjem času vpliva na vaše počutje vedno več dejavnikov, kar bo treba razčistiti). Na srečo tega v okolju nihče ne bo izkoristil. V prvem tednu pazite, da ne boste nosili glave v oblakih, in se še enkrat prepričajte, ali so vaši načrti stvarni. Družabno življenje bo pestrejšje, proti koncu meseca pa sploh.

KOZOROG
(22. XII. – 20. I.)

Napeto vzdušje v vašem okolju vpliva, da ste v drugem, za vas pomembnem okolju, premalo pozorni. Pazite na dokumente. V začetku meseca nekaj večjih ovir in tudi težave v partnerstvu. Kljub temu bo to obdobje precej sproščeno in zadovoljni boste. Pozneje se bo vse skupaj začelo hitreje vrteti, pojavljale se bodo novosti, tako da jim boste s težavo sledili. Ugodno za uveljavljanje osebnih ambicij in osvajanje.

VODNAR
(21. I. – 19. II.)

Ne pomehkužite se preveč, ker je vseh užikov enkrat konec. Prihod oziroma bližina neke osebe vas bo vrgla s tira, nekdo iz vaše bližine vam bo odprl oči. Zadnji čas, da začnete z dokončanjem zadev, ki so že dalj časa nerešene. Sicer prijeten mesec z stvarnim dogajanjem, z veliko energije, moči in živosti. Do 18. nevarno, da zaradi prenašljivosti storite napako. Trenutno so v največji nevarnosti gležnji.

RIBI
(20. II. – 20. III.)

Treba si bo vzeti čas za počitek in ne dovolite, da bodo drugi govorili, kaj je dobro za vas. Nekomu dajte še eno priložnost. Treba se bo zbrati in tisto, kar ste si zamislili, tudi realizirati, čeprav bo to zahtevalo precej fizičnega pa tudi umskega napora. Pomagali vam bosta živahnost in komunikativnost. V tem času se bodo pokazali rezultati prejšnjega napora, na kar boste posebej ponosni. Konec meseca je lahko divji.

Marjan Elemir Rožman bo dolgo razmišljal o svojem gnusnem zločinu

OSTE
BAKAL

I Z

M O

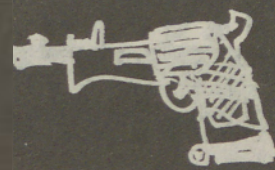
J E

G A

A R

H I

V A

Lastno mater je ubil in zakopal pred hišo

XVI

Čeprav se je eden najhujših in najbolj gnusnih zločinov v Pomurju v drugi polovici prejšnjega stoletja zgodil na predvečer božiča leta 1998, je dobila zadeva, o kateri je tokrat beseda, končni sodni epilog šele jeseni leta 2001. Pred velikim senatom Okrožnega sodišča v Murski Soboti, ki mu je predsedoval sodnik Branko Palatin, se je namreč sredi oktobra 2001 končala ponovljena glavna obravnava zoper takrat 42-letnega Marjana Elemirja Rožmana, ki ga je obtožnica, katero je zastopal okrožni državni tožilec Bojan Misja, bremenila gnusnega umora lastne matere. Tožilstvo je dokazalo, sodni senat pa z visoko zaporno kaznijo potrdil, da je omenjeni Marjan Elemir Rožman 22. decembra 1998 v večernem času v stanovanjski hiši umorjene na Gibini, občina Razkrižje v Prlekiji, z neznanim trdim predmetom (menda je šlo za večjo baterijsko svetilko) po glavi večkrat udaril svojo mamo, takrat 62-letno Anusko Klenar Rožman, potem jo je z neznanim strelnim orožjem ustrelil v predel glave, na koncu pa jo je z bagrom, katerega so imeli doma, pokopal v neposredni bližini hiše. Po omenjenem gnusnem umoru naj bi se obdolženi z osebnim avtomobilom znamke Golf, potem ko je vanj odnesel veliko različnih predmetov (video-kamere, pištole, puške, zlatnino, razno orodje in veliko drugih vrednih predmetov), odpeljal proti Ljubljani, kjer je živel že vrsto let pred tem dejanjem.

Med na čakanjem na obravnavo pobegnil

Umorjeno pa so šele dober mesec pozneje v dokaj nejasnih okoliščinah našli zakopano ob hiši, kjer je živel skupaj s sedaj 22-letnim sinom Jožkom, sicer študentom Ekonomsko-poslovne fakultete v Mariboru, ki je v času dogodka še obiskoval ptujsko Srednjo ekonomsko šolo. Za omenjeni gnusni zločin je bil obdolženi poleti leta 1999 spoznan za krivega in obsojen na 11 let zapor, a je pritožbeni senat Višjega sodišča v Mariboru menil, da so bile v celotnem postopku nekatere procesne napake, in zadevo vrnil v ponovno obravnavo. Ponovno glavno obravnavo so začeli konec leta 1999, toda med čakanjem na nadaljevanje ponovljene glavne obravnave je obdolženi Rožman 23. decembra 1999, torej natanko leto dni po zločinu, pobegnil iz psihiatrične bolnišnice v Ormožu. In šele po natanko dvajsetih mesecih, v začetku (7.) avgusta leta 2001, so ga »z novo identiteto« v okolici Žalca povsem naključno prijeli policisti PU Celje, čeprav je bila kar 20 mesecev za njim razpisana tudi mednarodna tiralica.

Po prijemu so obdolženega pripeljali v soboški pripor, tako da je septembra

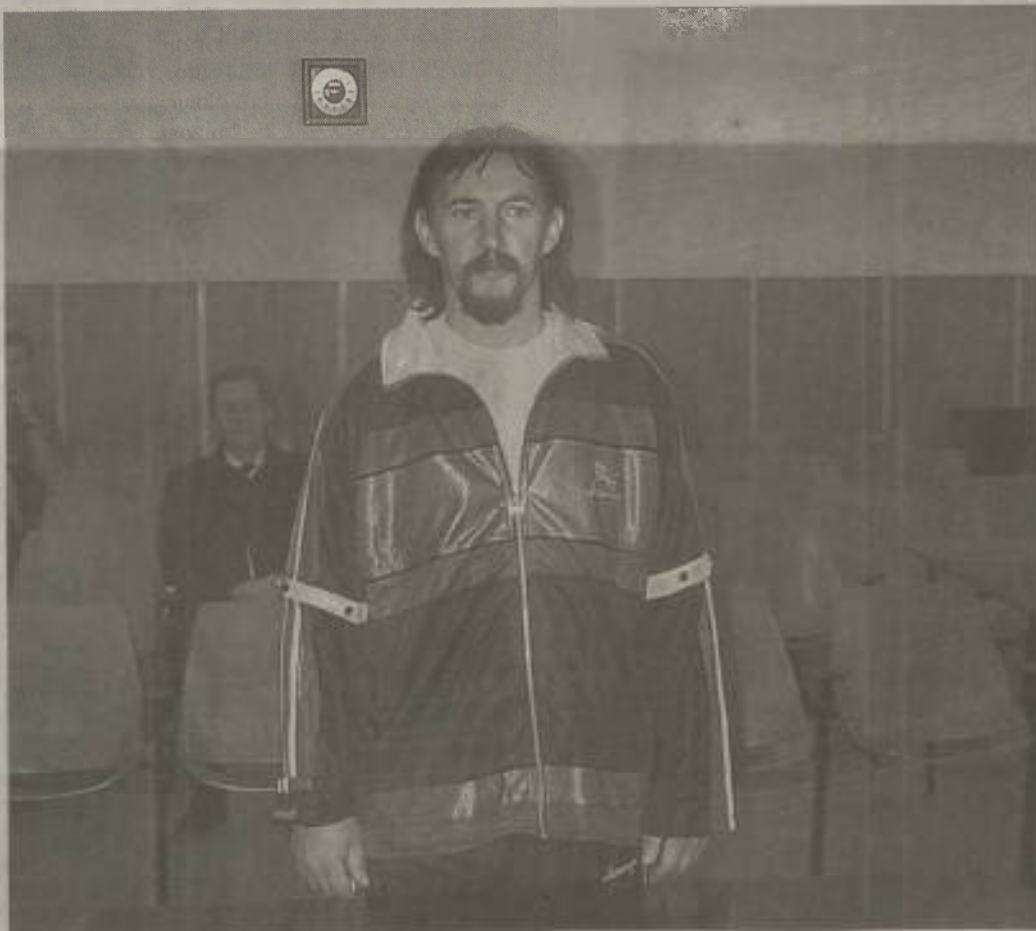
in oktobra leta 2001 lahko spet potekala ponovljena glavna obravnava. Tudi takrat je bilo kar nekaj težav in preložitve glavne obravnave, saj je obtoženi, čeprav se ni želel zagovarjati, postopek skušal zavlačevati. Obtoženi, ki sploh ni »vedel, kdo so njegovi starši«, potem drugič ni vedel, kje ima stanovanje in celo kdo pravzaprav je, se je branil z molkom. Enkrat je obtoženi trdil, da ima težave z glavo in da zaradi zaužitja velikega števila tablet sploh ne more slediti tistemu, kar kdo bere ali govori. Zato naj se ne bi mogel zagovarjati in slediti zaslišanju prič. Tako sodišču ni ostalo nič drugega, kot da ponovno odredi, da ga pregleda izvedenec nevropsihiatrične stroke. In ko je ta znova ugotovil, da je obtoženi sposoben slediti glavni ob-

ali na KC Ljubljana, ker mu je obtoženec tako vedno zatrjeval. Zato je tudi poklical omenjenega zdravnika in ga vprašal, kdaj bo njegova mama zapustila bolnico. In takrat je vse postalo sumljivo. Že naslednji dan pa so osumljenca zaprli in se je klobčič začel odvijati.

Brat obtoženega:

»Mati se je nečesa bala«

Vmes je Jožko mislil, da je njegova mama odpotovala očetu, ki je delal v tujini, ali pa, da je pri sorodnikih v Avstraliji, žal pa je bila že nekaj časa zakopana pred domačim pragom. Kot rečeno, je bilo v ospredju pričanje mlajšega obdolženčevega brata Jožka. Slednji je vedno najprej potrdil svojo izpoved iz preiskave, pozneje pa je

ravnavi, potem težav ni bilo več. Na ponovljeni obravnavi je sodišče zaslišalo 12 prič, med katerimi sta bili najpomembnejši mlajši brat obtoženca Jožko in oče Elemir. Oba sta ponovila enako kot tudi v predhodnih zaslišanjih, da nihče drug ni mogel storiti takšnega zločina, kot samo obtoženi Marjan. Brat obtoženega je dobro uro govoril o poteku dogodkov v času, ko je mama že bila pokopana, in do takrat, ko so jo odkrili in osumljenca prijeli. Oče obtoženega Elemir, ki je bil v času umora v tujini, je po končanem pričanju, potem ko se je obrnil proti Marjanu, samo dodal: »Morilec frdamani.« Zanimivo je bilo tudi pričanje dr. Adolfa Lukanoviča s Kliničnega centra v Ljubljani, ki je pokojno zdravil in ki je tudi opozoril Jožeta Rožmana, da naj nemudoma pokliče policijo. Mlajši sin pokojne je namreč menil, da je mama nekje v tujini

odgovarjal tudi na nekatera vprašanja odvetnikov in tožilca, na koncu pa tudi bratova vprašanja. Nekako največ vprašanj se je nanašalo na njegovega očeta, pokojničinega moža Elemirja Rožmana, o njegovem prihodu domov v kritičnem času, o njegovih odnosih s pokojno soprogo, o tem, zakaj naj bi bil v preteklosti zaprt v Sloveniji in ali lahko neovirano pride v Slovenijo, saj že več let dela nekje v tujini in uradno naj nihče ne bi vedel, kje in kaj dela. Domov je prihajal poredko, a je družini vseeno finančno pomagal, ko pa je prišel domov, kot je zatrnil Jožko, je prihajalo do preprirov med njim in pokojno soprogo, menda predvsem zaradi tega, ker naj bi pokojna zapravljala preveč denarja. Mlajši sin je tudi zatrnil, da je dobil občutek, da se je njegova pokojna mati v zadnjem času nečesa bala, saj se je vedno zaklepala in ob postelji je

Morilca, ki se je na sodišču vseskozi branil z molkom, je sodišče spoznalo za krivega in mu prisodilo še leto več (14) zapor, kot je predlagal okrožni državni tožilec; »Morilec frdamani,« je bilo edino, kar je zavpil njegov oče

imela puško. Priča je tudi zatrnil, da je bila njegova mama v nekem času neprijubljena v kraju, kjer je živel, in to zaradi nevoščljivosti, ker so bili premožnejši, in tudi, ker si je ves čas prizadevala za slovenstvo, zato naj je tisti drugi, ki so bili nagnjeni k nekdanjemu hrvaškemu župniku na Razkrižju, ne bi spoštovali. Tudi sploh naj bi bila umorjena nekako bolj zaprta vase in naj se ne bi preveč družila z ljudmi, zlasti ne s sosedi.

Slišali smo tudi, da naj bi pokojna verjela v »črno magijo«, s katero naj bi se ukvarjali nekateri krajanje Gibine, vasi, ki naj bi bila po pričanju Jožka Klenarja Rožmana »zaostala«. Nekega dne je njegova pokojna mati našla pred svojo hišo zakopano svinjsko glavo, ki jo je shranila v garaži, in šele po njeni smrti je sam odvrnil že strohnelo glavo, kar je, kot je dejal, narobe, saj bi jo »po izročilih oz. prekletstvu« moral zažgati. Še veliko zanimivih reči smo slišali med pričanjem obdolženčevega brata, v nadaljevanju pa je sodišče zaslišalo še nekaj prič, ki pa so bolj ali manj samo potrdile tisto, kar je bilo že dalj časa znano oz. so povedale že na prejšnjih obravnavah. Sodišče je potem zavrnilo še dva dodatna dokazna predloga odvetnika Alojza Horvata, ki je po službeni dolžnosti zagovarjal obtoženega, med drugim je predlagal, da bi izvedenec nevropsihiatrične stroke pregledal dokumentacijo in pripravil mnenje o Rožmanu za nekaj let nazaj. Sodišče je namreč sledilo tožilcu, da naj upošteva izvedensko mnenje, ki ga je že med prvo obravnavo pripravil v tistem času že pokojni Marjan Pregelj, dr. med., nekdanji direktor Psihiatrične bolnišnice Ormož.

Epilog zgodbe na Dobu

V nadaljevanju smo slišali zaključne govore obeh strani. Tožilstvo je enako kot ves čas postopka trdilo, da je nedvomno dokazano, kako je Rožman umoril svojo mater, zato je okrožni državni tožilec Bojan Misja predlagal 13-letno zaporno kazen. Po drugi strani je obramba vztrajno trdila, da ni nobenega dokaza, da bi njen varovanec storil očitano mu kaznivo dejanje. Vse skupaj je obramba povezovala tudi z zdravstvenim stanjem svojega varovanca, zato je odvetnik Horvat zanj predlagal oprostilno sodbo. Toda sodišče je sledilo tožilcu, ob tem pa je še dodalo eno leto zapor, tako da je Rožmanu za umor matere prisodilo natanko 14 let zapor. Ob izreku sodbe so mu tudi podaljšali pripor do pravnomočnosti obsodbe, saj je enkrat že pobegnil. Takrat pa mu to ni več uspelo in tako Marjan Elemir Rožman že nekaj časa na Dobu razmišlja (in to bo počel še nekaj let) o svojem gnusnem zločinu.

Kurja polt in solze

»Takšna glasba, takšno vzdušje, neverjetno, enkratno! Med koncertom sem dvakrat dobila kurjo polt,« je na koncu navdušeno komentirala dogajanje filmska diva Gina Lollobrigida, ki pri svojih 75 letih še vedno vztraja na filmski sceni in vzbuja pozornost fotoreporterjev. Navdušil jo je dobrodelni koncert tenorista Luciana Pavarottija. Ta znani pevec je že desetič po vrsti organiziral dobrodelni koncert v mestnem parku v italijanskem mestu

Modena. 17.500 gledalcev je uživalo in sodelovalo z dvignjenimi rokami in s prižganimi vžigalniki, ko so se na odru izmenjevali umetniki svetovnega slovesa, kot so na primer Ricky Martin, Bono iz skupine U-2, Simona Ventura, Lionel Richie in podobni.

Ne samo Gina Lollobrigida (svojčas poročena z Mariborčanom), tudi drugi gostje so bili navdušeni nad programom. Pavarottijeva spremljevalka Nicoletta Mantovani je povedala, da

so ji med programom kar nekajkrat privrele solze iz oči. Bi verjeli, saj sta s Pavarottijem v zadnjem času preživela kar nekaj hudih časov. Ob porodu, med carskim rezom, ja-

Gina Lollobrigida, sicer dolgoletna Pavarottijeva prijateljica, je na koncert priletela naravnost iz Cannesa.

nuarja jima je umrl eden od dvojčkov, hčerka Alice pa je preživela. »Alice je najino sonce!« rada pove o svoji hčerkici. Zadovoljna z vsestransko uspešnim koncertom sta se odločila, da bosta letos organizirala še enega: za pomoč iraškim beguncem.

Dve svetovni imeni na odru – Pavarotti in Ricky Martin – sta v duetu zapela Martinov najnovejši hit Jaleo.

Jabolko ne pade daleč od drevesa

Otroci dosežejo večkrat tisto, o čemer lahko starši samo sanjajo. Tokrat to zanesljivo drži za Amelio Vega (18), ki si je med 71 lepimi konkurentkami priborila laskavi naziv miss univerzum. Lepotice so letos izbirali v Panami. Postavno, 183 cm veliko dekle je rjavolaska z rjavimi očmi, doma pa je iz Dominikanske republike. Tudi Amelijina mama se je nekoč – leta 1980 – potegovala za takšen naslov, vendar je imela manj sreče. No, zdaj je naziv lepote vesolja vendarle v družini.

Skaljena očetovska sreča

Paul McCartney bo postal četrtič očka. Njegovi trije otroci iz prvega zakona in že odrasli se bojijo, da bo podmladek razdvojil družino. Ni bilo rož, nobenih čes-

titk in sladkih besed v stilu »srečni smo, očka«, ko se je zvedelo, da pričakujejo. 31-letna Stella McCartney, druga hčerka po starosti, je sprejela novico o prirastku pri McCartneyevih zadržano in brez komentarjev, čeprav so vsi vedeli, kaj si misli. Paulova soproga in Stellina mačeha Heather, ki bo prinesla na svet četrtega McCartneya, in Paulova hčerka Stella – stari približno istih let – se gledata samo s stisnjenimi zobmi. Očka Paul se sicer z odnosi med hčerko in mačeho ne obremenjuje in pravi, da je z novo soprogo ravno tako srečen kot kakšen srednješolski zaljubljenec. Nekdanji bitl se raje, kot zatrjuje, ukvarja z glasbo in koncerti. Tudi prirastek ga veseli, saj je bilo poleg zunajmaternične nosečnosti v zvezi zdravjem soproge še nekaj problemov in precej dolgo je trajalo, preden so zdravniki z gotovostjo lahko zatrdili, da je vse v redu in da ne bo zapletov. Kaže, da je nad novorojenčkom še najbolj navdušen Paulov brat Mike: »Čudovita novica. Otrok bo prinesel v Paulovo družino nov veter.« Bo to nov veter ali vihar? Za sestre Mary (33) in Stello ter brata Jamesa (25) je Heather samo lovka na očetovo bogastvo, ki ne more nadomestiti leta 1998 umrle matere Linde. Trojica se tudi boji, da bo novi otrok zrahljal vezi med njimi in očetom. Paul ima rad novo soprogo, ravno tako otroke, zato se ne more delati, kot da ga to ne zanima. Zadeva ni enostavna.

Heather McCartney se je že skoraj sprijaznila z dejstvom, da ne bo mogla imeti otroka, zato je zdaj zelo srečna.

Stella McCartney ne deli sreče z očetom. Novica, da je Heather noseča, jo je prizadela.

Dekle meseca

Dekle meseca je tokrat Charis Boyle iz Virginije v ZDA. O sebi pravi, da je ambiciozna, potrpežljiva in zelo družabna. Privlači jo iskreni moški, ki imajo smisel za humor. Nima pa rada moških, ki so vedno nesrečni, imajo ves čas probleme in cmokajo, ko jedo. Rada jaha, se vozi s kanujem in liže jagodov sladoled. »Za življenje so pomembne le enostavne stvari,« večkrat rada ponovi svoje življenjsko vodilo.

Ko ji je Clinton priznal razmerje s pripravnico Moniko Lewinsky, je zajokala, nato pa začela kričati nanj

Obračun užaljene soproge

Prve govorice o tem so se pojavile že januarja 1998, a jih je predsednik vse po vrsti zanikal. Tudi tako, da je po televiziji ameriškemu narodu povedal, da ni res.

To laž so mu pozneje Američani najbolj zamerili, čeprav so mu ves čas škandala pravzaprav stali ob strani.

Dva dni pred sodno obravnavo, ko je Clinton že vedel, da bo resnica prišla na dan, se je odločil, da svoje grehe prizna soprogi.

Bilo je zgodnje nedeljsko jutro, 15. avgusta 1998, ko sta še oba poležavala v postelji. »Situacija je mnogo bolj resna, kot sem bil pripravljen priznati,« je začel brez uvoda in vstal. »Že prej je bilo čutiti med nama napetost in bala sem se, da bo povedal tisto, kar sem pravzaprav že vedela.

Težko sem dihala in bruhnala v jok, nato pa zakričala nanj, naj pove, kaj je mislil s tem. Številna vprašanja v zvezi s tem so kar vrela iz mene in postajala sem vse bolj besna. On pa je le stal ob postelji in ponavljal: Žal mi je, tako mi je žal. Vaju s Chelsea sem hotel obvarovati,« je opisala prve trenutke, ko je izvedela, da je bila prevarana.

V začetku tega meseca je izšla knjiga spominov nekdanje prve dame Združenih držav Amerike Living History (Zgodovina v živo), v kateri na 580 straneh opisuje osem let življenja v Beli hiši z nekdanjim ameriškim predsednikom. Najbolj udarne in brane so strani, ko Hillary Clinton razodene svoje občutke ob soprogovem priznanju, da je imel razmerje z Moniko Lewinsky. Ta del knjige je pricuriljal v svet, še preden je knjiga izšla, in so ga povzeli vsi večji časopisi.

Vesela in sproščena: Hillary Clinton

danes. Zakonsko krizo je prebolela in zdaj gresta možem vsak svojo pot. Trenutno je senatorka zvezne države New York. Bogve, ali ne bo na naslednjih volitvah leta 2008 postala prva predsednica ZDA (doslej je bil to privilegij moških).

Do takrat je kljub številnim podrobnostim verjela, da gre za politično zaroto nasprotnikov, konservativcev.

Po tistem dogodku sta začela spati ločeno. On je spal spodaj, v dnevni sobi, ona v spalnici.

Zakon in družinski odnosi uspešnega politika so se začeli vedno bolj krhati...

Zakonski par zdaj redko stanuje pod isto streho. Idila, ki se je začela v davnih študentskih letih, ko se je Hillary zaljubila v vikinškega tipa s suhimi, lepimi rokami, kot je nekoč zapisala, je končana. Začenja pa se

njena nova pot, za katero so že zdaj mnogi prepričani, da se bo spet končala v Beli hiši.

Tudi Giseline dolge noge so pripomogle, da so prodali 117 milijonov parov plastičnih sandalov, ki niso nič kaj posebnega.

Skok za Brazilce in sandale

Ta radostni skok, ko se manekenka Gisele Bündchen (22) neizmerno zadovoljna smeje v zraku, gleda vsak dan po televiziji okrog 170 milijonov Brazilcev. Za tem sproščenim smehom pa je trdo delo z bogve koliko poskusi. Brazilka, ki je že dolgo zaročena z Leonardom DiCaprijem (vmes je fant sicer malo skočil drugam, zdaj je pa spet vse v redu), je skočila v zrak zaradi plastičnih sandal, ki jih vidimo na nogi. Le-ti so zdaj v njeni domovini strašno v modi in tudi s pomočjo tega reklamnega tv-spot, ko zadovoljna krili v zraku, so jih doslej prodali že 117 milijonov parov. Spot so posneli v Rio de Janeiru na znameniti plaži Ipanema.

»Hočem boljši svet,« sta bila osnovna misel in sporočilo nekdanjega bitla bobnarja Ringa Starra ob predstavitvi njegovega novega albuma Ringo Rama, ki ga je izdala nemška firma Polydor.

Ringo

S skladbami na CD-ju se hoče na neki način povrniti v stare čase, ko je skupina vplivala ne samo na glasbo, ampak tudi na obnašanje, politiko in pogled na svet. Poleg vedrih pesmi lahko poslušamo tudi skladbe s kritičnimi besedili o načinu življenja ali potratnosti angleške kraljice (Elizabeth Reigns) na primer. S pesmijo Never Without You je izkazal posebno čast pred letom in pol preminulemu članu skupine Georgu Harrisonu. »S to pesmijo bi samo rad pokazal, kaj je Georg vedel in ljubil, z glasbo bi mu rad sporočil, da v mojem spominu še vedno živi,« se je raznežil, ko se je povrnil v

zgodovino in odnose v ansamblu The Beatles.

Ringo Starr je pravzaprav vedno živel v senci preostalih treh, pravzaprav predvsem Johna Lenona in Paula McCarthyja, ki sta bila po glasbeni in idejni plati vodilna v skupini. Po razpadu, ko so šli vsak po svoji poti, je Ringo potegnil najkrajše. Neuspešno je poskušal z igranjem v filmu in tudi glasbeni poskusi v nekaj bendih so ostali brez večjih odmevov. Obdobje alkohola in mamil je srečno prestopil in vse kaže, da zadnji album, ki ga je nedavno predstavil, ne bo njegovo zadnje delo.

Drži se je smola

Ob vseh uspehih na poklicnem področju ima igralka Halle Berry v življenju veliko smolo. Ob snemanju filmov se je igralka, ki je letos prejela oskarja, doslej že štirikrat ponesrečila. Začelo se je leta 1992, ko je pri snemanju TV-serije Queen padla s konja in si močno poškodovala trtico.

Dve hujši nesreči je imela pri snemanju dogodivščin agenta 007 v filmu The Another Day.

Najprej ji je priletel v oko drobec kamna, da bi ob tem skorajda oslepela. Pozneje

pa bi se v nekem prizoru skorajda zadušila (ko se je dušila, so ljudje v snemalni ekipi mislili, da igra vlogo in ji niso šli takoj pomagat...)

Najhujšo neizgodo pa je imela zdaj, ob snemanju filma Gothika v Montrealu.

Halle Berry, trenutna spremljevalka Jamesa Bonda: Le kaj vse se še lahko zgodi do konca filmske kariere?

Pri nesrečnem padcu si je zlomila desno roko in tako za najmanj štiri tedne prekinila snemanje.

Lenny Kravitz

od leta 1981 do 2003

Začel je v sedemdesetih letih s soulom. Tudi zdaj, pri 36 letih, mu je ostal zvest. Kot najstnik je bil še najbolj podoben enemu od bratovske skupine Jackson Five, iz katere je izšel Michael Jackson. Takrat je bil Lenny še priden fantek in je pel v cerkvenem deškem zboru California Boys Choir.

Bralci Péna se predstavljajo

Marsikateri bralec Péna bo ob pogledu na fotografije hitro prepoznal današnjega gosta zadnje strani. Res je: predstavlja se nam Ernest Pintarič iz Šalamenec. Tisti, ki je marsikomu položil »kalice« oziroma keramične ploščice, in to že tedaj, ko še ni bilo tako kakovostnih lepil, kot jih imamo danes.

»Predstavljam se na željo spodaj podpisanega novinarja. To se mi zdi potrebno poudariti, da ne bi kdo mislil, da se sam želim izpostavljati. Res pa je, da sem tudi sam vešč pisanja in velikokrat sem se oglašal v časopisih in opozarjal na določene probleme, zlasti v kmetijstvu. Sicer pa, pojdemo po vrsti!

Rodil sem se 8. januarja 1935. leta mami Rozaliji in očetu Karlu Pintariču, ki sta mi dala ime Ernest. Pozneje sta se rodila še brata Gusti in Karči. V otroštvu sem bil razigran in menda tudi nagajiv, a večjih težav ni bilo. Tri leta sem bil star, ko sem bil za leto dni brez mame, saj je odšla na sezonsko delo v Nemčijo, da bi nam kaj prislužila.

Prvi razred osnovne šole sem začel obiskovati 1941. leta, za časa madžarske okupacije, ko je bil pouk v madžarskem jeziku. Na prva šolska leta nimam lepih spominov, ampak grenke, kajti velikokrat sem bil zmerjan in tudi tepen.

Ti pes slovenski! Madžarski kruh znaš jesti, madžarsko

Spomin na služenje v JLA 1957. leta v Nišu.

govoriti pa ne,« so v šoli kričali name.

Stanje se je izboljšalo, ko so katoliški duhovniki dosegli, da smo se lahko učili verouk v slovenskem jeziku. Obiskoval sem ga pri sv. Sebeščanu v Pečarovcih.

Nekako smo se prebili skozi vojno obdobje in Rdeča arma-

Slovo od sodelavcev na gradbišču, ko sem odhajal na delo v laboratorij.

Zakaj je prišel navzkriž z nekdanjo Tovarno mlečnega prahu?

da nas je skupaj s Prekmursko četo 1945. leta osvobodila. Bili smo srečni, zadovoljni in veseli. Nihče me ni več zmerjal ali pretepel. V šoli smo dobili partizanske pesmarice. Leta 1947 sem nesel štafeto tovarišu Titu. Osnovno šolo sem končal 1948. leta z odličnim uspehom, in to pri izredno strogem, a

poštenem učitelju, ki mi je hotel vse dobro. Kar trikrat je prišel nagovarjat starše, naj me dajo naprej v šole. Ker pa smo bili revni in nam je vsega primanjkovalo, se nisem mogel šolati. Leta 1949 sem se zaposlil pri krajevnem ljudskem odboru kot vaški kurir. Prvo plačo sem dal očetu, da je lahko plačal zidarje, ki so nam sezidali dimnik na s slamo kriti hiši in postavili krušno peč. Bili smo srečni, da smo naposled imeli kuhinjo, po kateri se potem ni več kadilo. V tistem času je na pobudo OF začel izhajati Ljudski glas (predhodnik Vestnika, o. p.). Zanj sem zbiral naročnike, sam pa sem ga nekaj časa dobival zastoj.

Po enem letu službe sem se vseeno šel izobraževati. 1950. leta sem postal zidarski vajenec pri dobrem, poštenem in sposobnem mojstru iz Dankovec. Naučil me je delati in tudi misliti. Imel me je rad, marsikaj mi je zaupal in večkrat poudarjal: *»Če je glava neumna, telo trpi!«*

Leta 1952 sem se zaposlil pri gradbenem podjetju Slovenija ceste. Znal sem delati in tudi rad sem delal, zato so me imeli tako šefi kot delavci radi. Bilo je ravno v času, ko so uvajali delavsko samoupravljanje, tarifne pravilnike ... Ker sem se zavedal, da izhajam iz revne, a poštene družine, sem se tako tudi obnašal, zato so me opazili in izvolili v organe samoupravljanja. Če se je kateri od delavcev pritožil, češ da ima drugi delavec višjo tarifno postavko, sem ga potolažil in spodbujal, naj se še sam dokaže. Obljube sem izpolnil in vsi smo bili zadovoljni. Pozneje sem delal v Dalmaciji, kjer smo bili prekmurski delavci zelo spoštovani.

Rekrutacijo sem opravil na otoku Braču. Sprejet sem bil v inženirijo. Vojaški rok sem služil v Nišu. Nisem bil ravno bleščeč vojak, kot gradbenik pa sem bil večkrat nagrajen z dopustom. Po vojski sem se zaposlil v Zagrebu, kjer sem delal dve leti, nakar sem se na željo staršev vrnil nazaj v rodne Šalamenec. Po naključju

Z ženo sva obiskala Hišo cvetja v Beogradu in spominski park v Kraguljevcu.

Od leve proti desni: brata Karči in Gusti ter jaz ob mrtvem očetu Karlu.

sem spoznal Vero iz Bokračev, s katero sva se kmalu zatem poročila. Najina zakonska zveza traja že 43 let. Imava dve hčerki: Betka je trgovska poslovodkinja, Bernardka pa profesorica zgodovine in geografije. Kadar se z ženo skregava, upošteva pregovor, da pametnejši vedno popusti. Sicer pa kar dobro shajava. Štirikrat sva bila poročni priči pravim parom, enkrat pa na borovem gostovanju.

In če se še povrnem k mojemu delu v gradbeništvu, potem moram vsekakor povedati, da sem po dveh letih zapustil mlado ženo, ki je potem skrbela za ostarele starše in majhno kmetijo, kjer je morala poprijeti za vsako delo, jaz pa sem šel iskat boljši kos kruha in se spet zaposlil pri podjetju Slovenija ceste. Ker sem dobro opravil prvo nalogo, sem postal visoko kvalificiran zidar. Ko pa sem moral opraviti dano nalogo skupaj s sodelavci, je o meni razpravljali delavski svet takrat 2.800-članskega kolektiva in sprejel sklep, da se me kot najboljšega zidarja sprejme v laboratorij za raziskovanje umetnih mas. Potem se obiskoval tečaj za polaganje umetnih mas. Po dobro opravljenem delu na letališču Brnik so me predlagali za specializacijo v švicarskem podjetju

Sieber. Odklonil sem, ker sem imel doma družino in starše ter se za stalno vrnil ter 1966. leta zaprosil za obrtno dovoljenje. Dejavnost je bila pionirska, ker v začetku ni bilo veliko materiala. Vzdržal sem 29 let, nato pa sem se povsem posvetil kmetijstvu. Povečal sem stalež živali, predvsem krav molznic, in oddajali smo mleko. Ker pa smo v tistem času dobivali za oddano mleko le 25 odstotkov od prodajne cene mleka v trgovinah, sem prišel navzkriž s tedanjim direktorjem Tovarne mlečnega prahu Murska Sobota. Pustil sem krave in kmetija se je preusmerila v rejo plemenskih svinj. Imeli smo jih več kot 20. Pujske smo seveda prodajali. Zdaj z dejavnostjo nadaljujeta hčerka in zet, saj sva z ženo upokojenca in živiva mirno in spokojno življenje. Ko pa sem bil še mlajši, sem se angažiral v nekdanji SZDL in v gasilskem društvu, kjer sem bil nekaj časa član nadzornega odbora.

Priznam, velikokrat sem javno, tudi prek medijev, opozarjal na določene napake. Resnica je marsikdaj boleča, zato sem bil nemalokrat preganjan. Nisem se sekiral, ker vem, da resnica prej ali slej zmaga.

Hvala, ker ste mi dali možnost za to izjavljanje!

Stefan L. Sobočan

Rad sem bil v družbi, tudi ko se je bilo treba šaliti. Na borovem gostovanju sva bila poročni priči – boru seveda.

Takšen pa sem danes, ko sem upokojenec in živiva z ženo spokojno življenje. Dovolj sva se nagurala!

Majda in Slavko

Ravno takrat sta bila brez dela, zato sta se lahko družno napotila na kavico v hodoški bife Metuljček. Oba pa sta sicer delovno vezana na isto stavbo v sosesčini – pošto. Majda ima tam frizerski salon in pravijo, da dela zelo dobre frizure. To je dokazala tudi pred nedavnim, ko je »sfrizirala« šalovskega župana in njegovo izvoljenko. Slavko pa je pismonoša in zanj velja, da je prijazen, vesel ... Še najboljše volje je takrat, ko raznaša pokojnine.

FOTO JOG